

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MESLEKİ VE TEKNİK LİSELERİN
FİNANS KAYNAKLARI VE YÖNETİMİ**

Sinem AYDIN ÖZKAN

Denizli - 2023

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MESLEKİ VE TEKNİK LİSELERİN
FİNANS KAYNAKLARI VE YÖNETİMİ**

Sinem AYDIN ÖZKAN

**Danışman
Dr. Gökhan TUZCU**

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Sinem AYDIN ÖZKAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans öğrenimimdeki tezimin her aşamasında desteğini ve yardımlarını esirgemeyen, görüşleri ve önerileriyle çalışmamın yanımda olan Dr. Gökhan Tuzcu'ya; yüksek lisans eğitimime başladığım ilk günden itibaren üzerimde emekleri olan diğer değerli hocalarıma, verdikleri öneriler ve katkılardan dolayı çok teşekkür ederim.

Araştırma kapsamında yer alan Denizli ili Merkezefendi, Pamukkale, Acıpayam, Tavas, Kale ve Çameli ilçelerindeki okullarda görev yapmakta olan okul yöneticilerine, öğretmenlere, verilerin ortaya çıkmasını sağlayan katılımcılara teşekkür ederim.

Son olarak; yaşama başladığım andan beri hayatım boyunca; yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini üzerimde hissettiğim herkese; yüksek lisans derslerini bitirdiğim dönemde yanımda olmasa da tez dönemine şahitlik edip sabretmeyi ve fedakârlık etmeyi öğreten, küçücük bedeniyle sevgisini hep hissettiren canım oğlum Barış Özkan'a minnettarım.

ÖZET

Mesleki ve Teknik Liselerin Finansal Kaynakları ve Yönetimi

AYDIN ÖZKAN, Sinem

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD,

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU

Ocak 2023, 134 sayfa

Bu araştırma, mesleki ve teknik liselerin finans kaynaklarını ve bu kaynakların nasıl yönetildiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Finans, tüm liselerde olduğu gibi mesleki ve teknik liselerin de temel sorunlarından biridir. Bu liselerin finansal kaynaklarının neler olduğu, bu kaynakların nereden ve ne kadar sağlandığı, yeterli olup-olmadığı, sağlanan kaynakların nereye ve hangi oranda harcandığına ilişkin sayısal veriler toplanmıştır. Aynı zamanda, mesleki ve teknik liselerde finans kaynaklarının yönetilmesi sürecinde yaşanan sorunlar ortaya konulmuş ve nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin önerileri sunulmuştur.

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Denizli ilinin Merkezefendi, Pamukkale, Acıpayam, Tavas, Kale ve Çameli ilçelerinde bulunan 20 mesleki ve teknik lisede çalışan 44 yönetici ve 146 meslek dersleri öğretmenine anket uygulanmış ve görüşleri toplanmıştır. Ayrıca Merkezefendi, Pamukkale, Tavas ilçelerindeki liselerin gelir kaynaklarının neler olduğu ve hangi alanlara harcama yaptıklarına ilişkin, okul kayıtlarından sayısal veriler toplanmıştır. Araştırmanın örnekleme seçilirken amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Veriler 2021-2022 öğretim yılı içerisinde toplanmıştır. Gelir-gider formlarından elde edilen finansal değerlerin zaman içerisinde azalıp azalmadığını belirlemek için TÜİK TÜFE endekslerinden yararlanılarak dönüşümler yapılmıştır. Yönetici ve öğretmen anketlerinde verilen yanıtlar araştırmacı tarafından incelenerek not edilmiştir. Bu notlar değiştirilmeden araştırmada uygun bölümlere aktarılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca, verileri çözümlemede frekans ve yüzde değerleri kullanılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre, gelir türleri ile harcama türleri karşılaştırıldığında, harcama türlerinin sayısı daha fazladır. Merkezi bütçeden gelen paranın harcandığı alanlar (personel, enerji, su, internet vb) çıkarılsa da hâla gelir miktarı, gider

miktarından çok azdır. Gelişmişlik düzeyi daha düşük olan ilçelerdeki okulların gelirleri de daha azdır. Meslek liselerinin 10 tür geliri vardır, buna karşın 16 tür harcama alanı vardır. Meslek liselerinin kendi olanakları ve çabaları ile elde ettiği gelirler, gereksinim duydukları mal ve hizmetleri almaya yetmemektedir. Yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre parasal gereksinimler, devlet ve meslek liselerinin paydaşlarınca karşılanmalıdır. Liselerin ihtiyaçlarını belirlemede ve finansal kaynak kullanma sürecinde, meslek dersleri öğretmenleri daha etkin yer almalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimin Finansmanı, Eğitim Harcamaları, Mesleki Eğitim, Meslek Liseleri, Eğitim Ekonomisi.

ABSTRACT

Financial Resources of Vocational and Technical High Schools and Their Management

AYDIN ÖZKAN, Sinem

Master Thesis, Institute of Educational Sciences,

Educational Administration Programme

Thesis Advisor: Assistant Professor Gökhan Tuzcu

January 2023, 134 pages

This research was conducted in order to determine the financial resources of vocational and technical high schools and how these resources are managed. Finance is one of the main problems of vocational and technical high schools, as it is in all high schools. Quantitative data were collected on what the financial resources of these high schools are, from where and how much these resources are provided, whether they are sufficient, where and at what rate the provided resources are spent. At the same time, the problems experienced in the process of managing financial resources in vocational and technical high schools have been identified and the recommendations of school administrators and teachers on how these resources should be managed have been presented.

The research is a descriptive survey study. A questionnaire was administered to 44 administrators and 146 vocational course teachers working in 20 vocational and technical high schools located in Merkezefendi, Pamukkale, Acıpayam, Tavas, Kale and Çameli districts of Denizli province and their opinions were collected. In addition, numerical data were collected from school records regarding the sources of income of the high schools in Merkezefendi, Pamukkale and Tavas districts and the areas they spent on. Purposive sampling technique was used while selecting the sample of the study. The data were collected in the 2021-2022 academic year. In order to determine whether the financial values obtained from income-expense forms have decreased over time, transformations have been made by using the TURKSTAT CPI indices. The answers given in the administrator and teacher questionnaires were examined and noted by the researcher one by one. These notes have been transferred to the appropriate

sections of the research without being changed and interpreted. Also, frequency and percentage values were used to analyze the data.

According to the results, when income types and expenditure types are compared, the number of expenditure types is higher. Although the areas (personnel, energy, water, internet, etc.) where the money from the central budget is spent are excluded, the amount of income is still much less than the amount of expenditure. The income of schools in districts with a lower level of development is also less. Vocational high schools have 10 types of income, whereas there are 16 types of expenditure areas. The incomes of vocational high schools with their own means and efforts are not enough to buy the goods and services they need. According to the opinions of administrators and teachers, financial needs should be met by the stakeholders of state and vocational high schools. Vocational course teachers should be more active in determining the needs of high schools and in the process of using financial resources.

Keywords: Education Finance, Education Expenditures, Vocational Education, Vocational High Schools, The Economics of Education.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. Eğitimin Finansmanı	8
2.1.2. Eğitim Bütçesi	12
2.1.3. Eğitim Bütçesinin Yönetimi	13
2.1.4. Eğitim Harcamaları	14
2.1.5. OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları.....	16
2.2. İlgili Araştırmalar	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Evren ve Örneklem	24
3.2.1. Örneklemdeki Okullara İlişkin Bilgiler	25
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	27
3.4. Veri Toplama Süreci	28
3.5. Verilerin Çözümlemesi	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUMLAR.....	31
4.1. Okulların Gelir - Gider Durumlarına İlişkin Bulgular	31
4.1.1. Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Kaynakları	31
4.1.2. Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Türleri ve Miktarları.....	32
4.1.3. Mesleki ve Teknik Liselerin Harcama Alanları	44
4.1.4. Öğrenci Başına Düşen Ortalama Harcama.....	59
4.2. Meslek Dersleri Öğretmenlerinden Elde Edilen Bulgular	62
4.2.1. Gelirlerin Elde Edilmesi ve Eğitsel Gereksinimleri Karşılması	62
4.2.2. Gelirlerin Kullanımına Karar Verme Süreci	63
4.2.3. Harcamaların Öncelikleri	65
4.2.4. Mesleki ve Teknik Liselerin Harcamaları Nereden Karşılanmalı	67
4.3. Yöneticilerden Elde Edilen Bulgular	69
4.3.1. Eğitsel Gereksinimlerin Karşılanma Oranı	70
4.3.2. Eğitsel Gereksinimlerin Karşılanması Sürecinde Yaşanan Sorunlar	71
4.3.3. Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler ve Karşılaşılan Sorunlar ..	73
4.3.4. Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılanmalı	77
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	80
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	80
5.1.1. Mesleki ve Teknik Liselerin Kayıtlarından Elde Edilen Gelir - Giderlere İlişkin Sonuçlar.....	80
5.1.2. Mesleki ve Teknik Liselerdeki Meslek Dersleri Öğretmenlerinden Elde Edilen Sonuçlar	82
5.1.3. Mesleki ve Teknik Liselerin Yöneticilerinden Elde Edilen Sonuçlar	83
5.2. Öneriler	84
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	85
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	85
KAYNAKÇA.....	87
EKLER.....	90
Ek 1. Meslek Dersleri Öğretmenlerinin ve Yöneticilerin Görüşleri	91
Ek 2. Gelir - Gider Formu	102
Ek 3. Öğretmen Anketi	107
Ek 4. Yönetici Anketi.....	113
ÖZGEÇMİŞ	119

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. <i>Finans Kaynağına Göre Eğitim Harcamaları</i>	15
Tablo 2.2. <i>OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Kamu ve Özel Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı</i>	16
Tablo 3.1. <i>Denizli İli İlçelerinin Gelişmişlik Düzeyleri</i>	25
Tablo 3.2. <i>TCMB ABD Doları Değerleri</i>	29
Tablo 4.1. <i>Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Kaynakları</i>	31
Tablo 4.2. <i>M1 Lisesinin Gelirleri</i>	32
Tablo 4.3. <i>M1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	34
Tablo 4.4. <i>M2 Lisesinin Gelirleri</i>	35
Tablo 4.5. <i>M2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	36
Tablo 4.6. <i>P1 Lisesinin Gelirleri</i>	37
Tablo 4.7. <i>P1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	39
Tablo 4.8. <i>P2 Lisesinin Gelirleri</i>	40
Tablo 4.9. <i>P2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	41
Tablo 4.10. <i>T1 Lisesinin Gelirleri</i>	42
Tablo 4.11. <i>T1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	43
Tablo 4.12. <i>T2 Lisesinin Gelirleri</i>	43
Tablo 4.13. <i>T2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	44
Tablo 4.14. <i>M1 Lisesinin Harcama Alanları</i>	45
Tablo 4.15. <i>M1 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	47
Tablo 4.16. <i>M2 Lisesinin Harcama Alanları</i>	48
Tablo 4.17. <i>M1 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	49
Tablo 4.18. <i>P1 Lisesinin Harcama Alanları</i>	51
Tablo 4.19. <i>P1 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	52
Tablo 4.20. <i>P2 Lisesinin Harcama Alanları</i>	53
Tablo 4.21. <i>P2 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	54
Tablo 4.22. <i>T1 Lisesinin Harcama Alanları</i>	55
Tablo 4.23. <i>T1 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	56
Tablo 4.24. <i>T2 Lisesinin Harcama Alanları</i>	57
Tablo 4.25. <i>T2 Lisesinin Harcama Alanları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)</i>	58
Tablo 4.26. <i>M1 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama</i>	59
Tablo 4.27. <i>M2 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama</i>	59
Tablo 4.28. <i>P1 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama</i>	60
Tablo 4.29. <i>P2 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama</i>	60

Tablo 4.30. T1 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama	61
Tablo 4.31. T2 Lisesinin Öğrenci Başına Düşen Yıllık Harcama	61
Tablo 4.32. Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Günlük Eğitsel Gereksinimlerin Karşılama Oranı	62
Tablo 4.33. Gelirlerin Kullanımına Karar Verme Sürecinde Öğretmenlerin Yer Alması Gerekliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri	63
Tablo 4.34. Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler	65
Tablo 4.35. Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Mesleki ve Teknik Liselerin Harcamaları Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı	67
Tablo 4.36. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Okulun Gelirleri ile Okulun Günlük Gereksinimlerinin Karşılama Oranı	70
Tablo 4.37. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Parasal Kaynak Sağlamada Karşılaşılan Sorunlar.....	72
Tablo 4.38. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Okulda Yapılan Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler	74
Tablo 4.39. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Parasal Kaynakların Harcamasında Karşılaşılan Sorunlar.....	75
Tablo 4.40. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı	78
Tablo 4.41. “Kısmen” Yanıtı Veren Öğretmenlerin Bu Süreçteki Rollerine İlişkin Görüşleri	91
Tablo 4.42. “Hayır” Yanıtı Veren Öğretmenlerin Bu Süreçteki Rollerine İlişkin Görüşleri	92
Tablo 4.43. Öğretmenlerin Harcamaların Olması Gereken Gibi Olup-Olmadığına İlişkin Görüşleri	93
Tablo 4.44. “Tamamen Devlet Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	95
Tablo 4.45. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	96
Tablo 4.46. “Tamamen Ticaret ve Sanayi Odaları Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	98
Tablo 4.47. “Tamamen Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	98
Tablo 4.48. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Öğrencilerin Ana-Babaları Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	98
Tablo 4.49. İki Seçenek İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	98
Tablo 4.50. İki'den Fazla Seçenek İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri	100
Tablo 4.51. “Tamamen Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden) Karşılmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri	100
Tablo 4.52. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri	101
Tablo 4.53. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Belediyeler Tarafından Karşılmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri	101
Tablo 4.54. İki'den Fazla Seçenek İşaretleyen Yöneticilerin Görüşleri	101

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

GSMH: Gayrisafi Milli Hasıla

GSYH: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEY: Mesleki Eğitim Yasası

OKY: Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

OECD: Organisation for Economics Co-operation and Development – Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

SEGE: Sosyo-ekonomik Gelişmişlik

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜFE: Tüketici Fiyat Endeksi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Ortaöğretimin finansmanı ile ilgili yasal metinler incelendiğinde, ortaöğretim okullarında finansman ve mali yönetimle ilgili yeteri kadar yasal ayrıntıların yer almadığı görülmektedir. Ortaöğretimde finansman konusu, birçok yasa ve yönetmelikle düzenlenmiş ancak tam anlamıyla ortaöğretimin finans kaynaklarının neler olduğu ve harcamaların nasıl yapılacağına ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı bilgiler içermemektedir. Okul yönetimleri de okulun gereksinimlerini karşılayabilmek için birçok finans kaynağına yönelmektedir. Kendi olanakları ve çabalarıyla finans kaynağı oluşturmaya çalışan mesleki ve teknik liselerin de olduğu bilinmektedir. Birçok ortaöğretim okulunda görülen bu durum, ülkenin geleceği açısından önemli yer arz eden mesleki ve teknik liselerin temel sorunlarından biridir. Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından 2021 yılında yayınlanan “TR71 Düzey 2 Bölgesi Meslek Liseleri Kaynak ve İhtiyaç Analizi” isimli raporda mesleki eğitim nitelikli ve yetişmiş insan kaynağı oluşturulmasında en önemli esaslardan biri olduğu belirtilmiştir. Ülkelerin küresel rekabet ortamında başarılı olabilmelerinin yolu da zamanın koşullarına uygun, piyasanın beklentisini karşılayacak nitelikli insan gücünü yetiştirmelerinden geçmektedir. Bu esastan hareketle mesleki ve teknik eğitimin önemi her geçen gün artmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim, tüm dünya ülkelerinin ekonomik büyüme hedefleri doğrultusunda büyük önem verdikleri ve bu bağlamda genel liselere göre beklenti ve dolayısıyla eleştirilerin yoğun olarak yönlendirildiği bir eğitim türüdür. Mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin ekonomik kalkınmasında ve gençlerin istihdamında oynadığı rol ile küresel ölçekte sıcak tartışmaların yapıldığı bir alandır (s.2).

Mesleki eğitimde hem okullaşma oranlarının, hem de niteliğin artırılması için çalışmalar yapılmaktadır. Nitekim mesleki ve teknik ortaöğretimin, tüm ortaöğretim içerisindeki payı (açık öğretim öğrencileri hariç), 2000-2001 öğretim yılında % 28,9 iken, 2021-2022 öğretim yılında % 44’e ulaşmıştır. Bu durum, mesleki ve teknik okulların maliyetinin ve gereksinimlerinin artması demektir. Nitekim okulların gereksinimlerinin zamanında karşılanamadığı, toplumda konuşulmaktadır ve birçok raporda yer almaktadır. Örneğin; Arslan ve Hoşgörür (2014) tarafından yapılan

çalışmada bu dile getirilmiştir. Eğitime kamu bütçesinden her yıl artan miktarda kaynak ayrılmaktadır. Devlet tarafından eğitime ayrılan payların yeterli olmadığı söylenmekle birlikte, Türkiye’de öğrenci sayısındaki hızlı artış ve buna bağlı olarak oluşan derslik ihtiyacı ve eğitim-öğretim araç-gereç ve materyallerine olan gereksinim ve benzeri nedenlerle son bütçe paylarında bu yetersizliğin daha da ciddi boyutlara ulaştığı söylenebilir. Hatta genel bütçeden okullar için belirlenen miktar bu okulların gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğu yöneticiler tarafından her fırsatta dile getirilmektedir (Arslan, Hoşgörür, 2014, s. 2-4).

Günümüzde gelişmiş ülkelere bakıldığı zaman, yerel yönetimlerin eğitim finansmanın sağlanmasında etkili oldukları görülmektedir. Hatta bazı AB ülkelerinde eğitimin hemen tamamına yakını yerel yönetimler karşılamaktadır. Ülkemizde eğitimin merkezi olarak yönetilmesi nedeniyle tüm sorunlara zamanında çözüm sağlanması mümkün olamamaktadır. Bu duruma bir de yetersiz bütçeden dolayı maddi imkânsızlıklar da eklenince işler içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu bağlamda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları maddi ve teknik ihtiyaçlarını, mali ve teknik destek veren ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlardan projeler vasıtası karşılamaları bir çözüm yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (AHİKA, 2021). MEB 2019-2023 Stratejik Planı incelendiğinde; genel bütçe, valilikler, belediyeler ve okul aile birliklerinin yıllık bütçe artışları ve eğilimleri dikkate alındığında planda yer alan amaçların gerçekleştirilebilmesi için beş yıllık süre için tahmini 767.537.744.214,00 TL’lik kaynağın elde edileceği düşünülmektedir. Bu kaynağın dağılım oranlarına bakıldığında %94,56’sı Bakanlık bütçesi, %5,44’ü ise valilikler, belediyeler ve diğer fonlar ile okul aile birliklerinin katkısı olduğu görülmektedir. Ancak bu %5.44’lik oran gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük kalmaktadır. MEB 2019-2023 Stratejik Planı’na göre; dolayısıyla eğitime ayrılan kaynakların artırılması için finansman çeşitliliğinin sağlanması ve bunların genel bütçesine oranının artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) içerisinde ise; hızla değişen bilgi, teknoloji, üretim yöntemleri ile iş hayatındaki gelişmelere paralel olarak dinamik bir yapı sergileyen mesleki ve teknik eğitimin önemi tüm dünyada giderek arttığı belirtilmiş. Bu ifadeye göre de bahsedilen dinamik yapı; sürekli kendini yenileyen bir eğitim sistemini, teknolojik altyapı yatırımlarının

güçlendirilmesini, dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesini ve özel sektörle yakın bir iş birliğini gerekli kılmaktadır.

Mesleki ve teknik liselerin merkezi yönetim bütçesi (genel bütçe) dışındaki finansal kaynaklarına ilişkin Türkiye’de az sayıda araştırma yapılmıştır. Diğer bir deyişle, okulların finans kaynaklarının neler olduğu, bu kaynakların nereden ne kadar sağlandığı, yeterli olup-olmadığı, sağlanan kaynakların nereye ve hangi oranda harcandığına ilişkin sayısal veriler içeren araştırmalara çok rastlanmamaktadır. Merkezi yönetim bütçesi dışında kalan finans kaynaklarının miktarı ve bunların yeterli olup-olmadığı, okul yöneticilerinin bu kaynakları ne şekilde yönettikleri ve öğretmenlerin bu süreçteki düşüncelerine ilişkin verilere bir arada rastlamak oldukça güçtür.

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmada temel problem, “Mesleki ve teknik liselerin finans kaynakları nelerdir ve bu kaynakları sağlama sürecinin yönetimi nasıldır?” şeklinde ortaya konmuştur.

1.1.2. Alt Problemler

- 1) Mesleki ve teknik liseler hangi kaynaklardan, ne kadar gelir elde etmektedir?
- 2) Mesleki ve teknik liselerin finans kaynakları il merkezindeki ilçelere ve il merkezi dışındaki ilçelere göre nasıldır?
- 3) Mesleki ve teknik liselerin finansal gelirleri yıllara göre nasıldır?
- 4) Mesleki ve teknik liselerin finansal gelirlerinin okulların çalışmalarını sürdürme bakımından yeterlik durumu nasıldır?
- 5) Mesleki ve teknik liselerde görev yapan meslek dersleri öğretmenlerinin, parasal kaynak sağlamadaki rolü nedir ve nasıl olmalıdır?
- 6) Mesleki ve teknik lise yöneticilerinin, okullarına parasal kaynak sağlamada yaşadığı zorluklar nelerdir?
- 7) Mesleki ve teknik lise yöneticilerinin, okullarına sağladıkları parasal kaynakları harcama sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- 8) Yöneticilerin ve meslek dersleri öğretmenlerinin görüşlerine göre, mesleki ve teknik liselerin finansal kaynakları kim tarafından karşılanmalıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, mesleki ve teknik liselerin finansman kaynaklarını, finansman sağlama ve harcama süreçlerini, bu süreçlerin yönetiminde ve okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemektir.

Mesleki ve teknik liselerinin eğitim finansmanının çeşitliliği ve miktarı hakkında yeterli çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca okulların finansal kaynaklarının, il merkezindeki ilçelerde veya uzak ilçelerde diğer bir deyişle gelişmişlik düzeyi farklı olan ilçelerde olmasından dolayı farklılıkların var olduğu ve yıldan yıla değiştiği bilinmektedir. Mesleki ve teknik liselerin finans kaynaklarının kullanılmasında genellikle yöneticilerin söz hakkının olduğu ve bu kaynakların yönetimini sağlamaları Türkiye’de çok sık karşılaşılan bir durumdur. Fakat meslek liselerin asıl temelini oluşturan meslek eğitimi veren öğretmenlerin fikrinin alınması ve okullarda maddi açıdan yaşadıkları zorluklar hakkında araştırmalar görülmemektedir. Bu araştırmada yöneticilerin eğitimin finansmanı ile ilgili konularda yaşadıkları sorunlar ve bu dönemi yönetmedeki aksaklıkları giderme dışında; mesleki ve teknik liselerin sayısal verilerinin ortaya konmaması probleminin ve meslek dersleri öğretmenlerin süreçte yaşadıkları sorunların çözülebilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitimin finansmanına ilişkin araştırmalar incelendiğinde, çoğunlukla ilköğretim ve yükseköğretimin finansmanına ilişkin oldukları görülmektedir. Ortaöğretime ilişkin yapılmış araştırmalar da vardır, ancak sayıca azdır. (Âdem 1993; Kavak ve Ekinci, 1994; Kavak, 1997; Ekinci, 2009; Akça, 2002; Yamaç, 2010; TÜİK, 2016-2022). Özellikle mesleki ve teknik liselerin finans kaynakları ve harcama alanlarına ilişkin çok az sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın, bu alandaki eksikliği kapatmaya katkı sağlaması umulmaktadır.

Yapılmış olan araştırmalar, çoğunlukla mesleki ve teknik liselerin sorunlarını ortaya koymakta ve çözüm önerileri sunmaktadır. Finans kaynaklarını yönetmedeki sorunlarla nasıl başa çıkılacağına ve yeni finans kaynakları yaratmada okul yönetimlerinin ve merkezi bütçe yönetiminin neler yapabileceğine ilişkin bilgi veren araştırmaya neredeyse rastlanmamaktadır. Bu araştırma aracılığıyla mesleki ve teknik liselerde finans kaynaklarının sayısal olarak ortaya konulması ve bu kaynakları yönetenler ile paydaşı olan öğretmenlerin yaşadığı sorunlar belirlenerek çözüm önerileri getirilmesi planlanmaktadır. Çünkü okul yöneticileri ve öğretmenler, zaman zaman

okula finans sağlamak için asıl görev tanımlarının dışındaki işlerle uğraşmak durumunda kalmaktadır.

Bu araştırma ile özellikle son yıllarda yaygınlaşan bir görüşe ışık tutulmaktadır. O görüş, mesleki ve teknik liselere özel sektörün doğrudan kaynak sağlamasına ilişkindir. Bilindiği gibi son yıllarda organize sanayi bölgeleri içinde meslek liselerinin açılması ve özel sektöre ait meslek liselerine giden öğrencilerin okul paralarının MEB tarafından ödenmesi desteklenmekte ve özendirilmektedir. Bu araştırma kapsamında, bu alanda okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri de ortaya konulmaktadır.

Türkiye’de eğitim bilimleri alanında en az araştırma “eğitim ekonomisi ve planlaması” alanında yapılmaktadır. Çünkü bu alanda araştırma yapmak, hem çok emek ve çok zaman gerektirmekte, hem de verilere ulaşmak çok zor olmakta, bazen de hiç ulaşamamaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın “eğitim ekonomisi ve planlaması” alanına katkı sağlaması beklenmektedir. Çünkü bu araştırma ile meslek liselerinin hangi kaynaklardan gelir elde ettiği ve hangi alanlara ne kadar harcama yaptığı, sayısal olarak ortaya konulmaktadır. Oysa birçok araştırmada, okulların parasal sorunlarının olduğundan söz edilmekte, ancak bu sorun sayısal olarak ortaya konulmamaktadır.

Üstelik bu araştırma ile ortaya konulan veriler, yalnızca bir yıla ilişkin değildir. Çünkü bir yıla ilişkin veriler, zaman zaman yanıltıcı olabilir. O yıl az gelir elde edilmiş olabilir ya da az harcama yapılmış olabilir ya da o yıl çok gelir elde edilmiş ya da çok harcama yapılmış olabilir. Bu nedenle bu araştırmada bir yıl ile sınırlı kalınmamış, üç yıla ilişkin veriler toplanmıştır. Böylece, bir yandan gelir ve gider dengesi açıkça görülmüştür. Bu denge, birçok araştırmacı için aydınlatıcı olabilir ve birçok yeni araştırma yapılmasına rehberlik yapabilir. Politika yapıcılara farklı bakışlar kazandırabilir ve daha gerçekçi eğitim politikaları oluşturulmasına yol açabilir.

Bu araştırma ile üç yıllık süreçte gelir ve gider bağlamında nelerin gerçekleştiğinin ortaya konulmasının, farklı yönlerden yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Örneğin, okullara yapılan “bağışlar” konusu ele alındığında, bazı yıllarda bağış yapıldığı, bazı yıllarda yapılmadığı görülmektedir. Yalnızca bir yıla ilişkin veriler toplanmış olsaydı, o yıl için “okulların gelir kaynaklarından biri bağışlardır” denilecekti ya da “okulların gelir kaynaklarından biri bağışlar değildir” denilecekti. Üç yıllık süreç, daha gerçekçi bir tablo sunmaktadır. Bu tablonun da daha gerçekçi politikalara yol açacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada şu varsayımlardan hareket edilmiştir.

- 1) Araştırmaya katılan yöneticiler ve öğretmenler, kendilerine yöneltilen soruları gerçekçi ve içten bir biçimde yanıtlamışlardır.
- 2) Mesleki ve teknik liselerin bilgisayar ve defter kayıtlarından elde edilen veriler, gerçek verilerdir, herhangi bir eksik ya da yanlış yoktur.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanmaktadır.

- 1) Araştırmadaki finansal veriler, mesleki ve teknik liselerin 2018-2019, 2019-2020 ile 2020-2021 öğretim yıllarına aittir. Diğer yılları kapsamamaktadır.
- 2) Araştırmadaki gelirler, okulların kendi olanaklarıyla ve çabalarıyla elde ettiği gelirlerdir (özel gelirlerdir). Merkezi yönetim bütçesinden (kamu bütçesinden) gelen gelirleri kapsamamaktadır.
- 3) Mesleki ve teknik liselerde görev yapan yöneticiler ve meslek dersleri öğretmenlerinin görüşlerini kapsamaktadır. Kültür dersi öğretmenleri dâhil edilmemiştir.
- 4) Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izinler doğrultusunda gelir - gider tabloları gönüllülük esası olmadan kayıtlardan doldurulmuştur.

1.6. Tanımlar

Bu araştırmaya özgü tanımlar şunlardır:

Finans: Para, mali işler. (TDK).

Finansman: Bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve krediyi sağlama işi. (TDK).

Eğitimin finansmanı: Eğitim hizmetinin sunulabilmesi gereksinim duyulan paranın nereden ve nasıl temin edileceğinin planlanması ve uygulanmasıdır (Karakütük, 2020, s.27).

Eğitim harcaması: Eğitim çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için devlet, özel sektör ve aileler tarafından yapılan tüm harcamalardır (Tuzcu, 2021, s.191).

Ortaöğretim Okulu: Ortaokul ya da imam-hatip ortaokulundan sonra hazırlık sınıfları hariç dört yıl süreyle eğitim veren, kamu sektörüne ya da özel sektöre ait okullardır (OKY, md.4).

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulu: Mesleki ve teknik Anadolu lisesi, mesleki ve teknik eğitim merkezi, çok programlı Anadolu lisesi, özel eğitim meslek lisesi ile mesleki eğitim merkezi. (MEK, md.3).

Yönetici: Mesleki ve teknik liseyi yöneten müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcılarıdır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, yapılan araştırmanın temelini oluşturan kuramsal bilgiler ve okulların finansal kaynakları ile bu kaynakların yönetimi alanında yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalar bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, eğitim finansmanı ile ilgili kavramlar, bu kavramların Türkiye’de nasıl uygulandığı, eğitim bütçesinin ne şekilde oluşturulduğu, eğitim bütçesinin yönetimi ve karşılaşılan sorunlara ilişkin yapılan araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu alt bölümde, mesleki ve teknik liselerin finansman kaynakları ve bunların harcanma alanlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1.1. Eğitimin Finansmanı

Ekonomi, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için yapmış oldukları üretim ve bu üretim çıktılarını paylaşma şekilleri ile paylaşımlarından kaynaklanan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır (TDK, 2017). Ekonomi her sektörde olan bir kavramdır. Bu araştırmada ekonominin eğitimdeki yerinden söz edilmektedir.

Eğitimin finansmanı, eğitim için olan kaynakların eğitimsel amaçları elde etmek için dağıtımını, dağıtım sürecinin içinde yer alanları ve dağıtımdan etkilenecek olan öznelerin bu süreç sonucuna göre eğitim hakkında yararlanabilme durumlarını inceleyen disiplindir (Özcan, 2009, s.27). Diğer bir deyişle eğitimin finansmanı, eğitimin gereksinim duyduğu parasal kaynakların kim ya da kimler tarafından, hangi oranda karşılanacağı konuları ile ilgili çalışan alandır.

Türkiye’de eğitim finansmanında en büyük pay, devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) sağlanmaktadır. Okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar her düzeyde eğitime Türkiye’de devlet tarafından kaynak ayrılmaktadır. Eğitim sisteminin finans kaynakları, merkezi yönetimin bütçesi, il özel idarelerinin kaynakları, döner sermayelerden elde edilen gelirler, halk katkıları, öğrenci harçları, dış ülkelerden sağlanan krediler-burslar ve benzerleridir. Eğitime ayrılan kamu kaynaklarının alternatif finansman kaynaklarıyla desteklenmesi, bugüne kadar bakanlıkça benimsenen ve mevcut politika belgelerinde de kendisine yer bulan bir politika hedefidir. Örneğin, 10. Kalkınma Planı’nda okul yönetimlerinin bütçeleme süreçlerinde yetki ve sorumluluklarının artırılacağı, eğitimde alternatif finansman modellerinin geliştirileceği, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine yönetsel ve mali yönden aktif

katılımının özendirileceği yer almaktadır. MEB 2014-2018 Stratejik Planı'nda, finansal kaynakların etkin yönetimi ve okul tabanlı bütçeleme, stratejik planın mimari unsurlarından kabul edilmiştir. Eğitim öğretimin finansmanı için genel bütçe dışındaki kaynakların artırılması ve etkinleştirilmesine MEB 2015-2019 Strateji Belgesi'nde yer verilmiştir.

MEB 2019-2023 Stratejik Planı'nda "Amaç ve Hedeflere ilişkin Mimari" başlığı altında şöyle denilmektedir (s.42):

Amaç 6. Mesleki ve teknik eğitim ve yaşam boyu öğrenme sistemleri toplumun gereksinimlerine ve işgücü piyasası ile bilgi çağının gereklerine uygun biçimde düzenlenecektir.

Hedef 6.1: Mesleki ve teknik eğitime atfedilen değer ve erişim olanakları artırılabacaktır.

Hedef 6.2: Mesleki ve teknik eğitimde yeni nesil öğretim programları geliştirilecek, insani ve fiziki altyapı iyileştirilecektir.

Hedef 6.3: Mesleki ve teknik eğitim-istihdam-üretim ilişkisi güçlendirilecektir.

Hedef 6.4: Bireylerin iş ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla yaşam boyu öğrenme nitelik, katılım ve tamamlama oranları artırılacak ve yurt dışında yaşayan yurttaşlarımıza yönelik eğitim-öğretimle ilgili çalışmalar sürdürülecektir.

2023 Eğitim Vizyon Belgesinde yer alan "eğitimin finansmanı" başlığında, ülkemizde eğitimin birçok kaynaktan finanse edildiği belirtilmektedir. Bu kaynaklar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay
- Okul-aile birliği gelirleri
- Halk ve kuruluşların eğitime bağışları
- İl özel yönetimleri (idareleri) bütçesinden ayrılan kaynaklar
- Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış kredi, burs ve bağışlar.

Karakütük (2006, s.26) eğitim finansmanını, hizmet sektörü olan eğitimin devamlılığı adına gerekli olan parasal ve parasal olmayan kaynakların elde edilme süreci olarak tanımlamıştır. Eğitim finansmanı aynı zamanda bu kullanılan kaynakların farklı bölgelerde, illerde, eğitim şekilleri ve düzeyleri ile sosyo-ekonomik farklılığa sahip kişiler ve gruplar göz önünde bulundurularak dağılımı olarak tanımlanmaktadır. Tanımlanan bu finansman türü, kamu fonları, özel fonlar, sınav ve kayıt harçları ile eğitim için yapılan özel harcamalar şeklinde oluşmaktadır. Bir ülkedeki eğitimin nitel ve nicel düzeyi, eğitim finansmanının her açıdan miktarına ve bunlarla elde edilenlerin

niteliği ve niceliği ile eğitim teknolojisine ve sistemin yapı ve işleyişine bağlıdır (Güngör ve Göksu, 2013, s.61). Âdem'e göre (2008) ise eğitimin finansmanı, maliyetlerin saptanmasının, maliyetleri karşılayacak kaynakların ve yapılacak harcamaların hepsini kapsamaktadır.

Bütün ülkeler, toplumun ve ülkelerinin gereksinimleri yönünde eğitim politikaları oluşturmaktadır. Bu eğitim politikalarına ve ülkede eğitime verilen değere göre eğitime ayrılan kaynakların büyüklükleri de değişmektedir. Kaynak büyüklüğü ne kadar fazla olursa, eğitim isteğinin karşılanması ve eğitimin niteliğinin artması ile o derece doğru orantılıdır.

Dünyada eğitime kaynak sağlamada genel olarak üç yaklaşım görülmektedir (Kurul Tural, 2002, s.182-192):

- Eğitim harcamalarının kamu bütçesinden sağlandığı “kamu finansmanı” (vergilendirme anlayışı).
- Eğitim harcamalarının, öğrencilerin ailelerinden finanse edilmesine dayanan “özel finansman”.
- Eğitimden yararlanan her kesimin, doğrudan ya da dolaylı olarak kaynak sağlamasına dayanan “karma finansman”.

Eğitimin yalnızca kamu finansmanı ile karşılanması halinde, eğitimdeki sorunların çözülemeyeceği, darboğazdan çıkılamayacağı ortadadır. Buna istinaden 2023 Eğitim Vizyon Belgesi de eğitimin niteliğinin artırılması ve “okul gelişim planları”nın gerçekleştirilebilmesi için merkezi bütçeden sağlanan finansmanın yanında ek finansman gereksiniminin karşılanması amacıyla kaynakların çeşitlendirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak, son zamanlarda mesleki ve teknik eğitimle ilgili yapılan tartışmalarda bu eğitimin kalitesinin ve sağladığı verimliliğin devamlılığının özel sektör payının artırılması ile ilgili olduğu görülmektedir (Özer, 2019, 1-11). Dünya Bankası da bu görüşü destekler nitelikte kamu harcamalarının azaltılarak özel sektöre daha çok yer verilmesini önermektedir (World Bank, 1995). Türkiye’de de özel sektörü mesleki ve teknik eğitime destek olmasını sağlamak amacıyla birçok girişim geliştirilmiş ve sektörlerin bulunduğu organize sanayi bölgelerinde (OSB) bu girişimlerin merkez noktası olmuştur. 2012 yılında da bu özel kurumların katılımını arttırmak amacıyla yasal düzenleme yapılmıştır (Özer, 2019, 1-11).

Türkiye’de kamusal kaynaklar, okul yaşındaki genç nüfusun çokluğu, yapılanmanın plansızlığı, şehirlerarasındaki göçler ve parasal olanakların yetersizliği gibi birçok nedenden dolayı eğitim finansmanını karşılamaya yetmemekte ve var olan

kaynaklar da etkin biçimde kullanılamamaktadır (Koç, 2017, s.42). Tural’a göre (2002, s.337), kamunun yasalarda belirlenen ödeneğin hepsini ayırmaması ve eğitim gereksinimlerine oranla gereken parasal kaynağın aktarılamaması, eğitimde ciddi bir ekonomik sorun ortaya çıkarmıştır. Eğitim sisteminde, okulların yakacak, elektrik, su, ulaştırma gibi bazı giderler devlet tarafından, gereksinim duyulan malzemelerin temini merkezi birimler tarafından karşılanmaktadır. Ancak bunların dışında kalan tamirat, boya, temizlik, araç-gereç, bilgisayar ve fotokopi makinelerinin bakım ve onarımı, sosyal etkinlik giderleri, bazı yardımcı personel ücretleri vb birçok gereksinimin karşılanmasında, okulların kendi finansmanını sağlamaları beklenmektedir (Borazan, 2010).

Özcan (2009, s.29) yaptığı araştırmada, mesleki-teknik liselerin finansmanının karşılanması konusunda diğer ortaöğretim okullarından farklı olarak, eğitimin bazı alanlarından en çok yararlanan işverenlerin, eğitimin etkililiğini artırmak için katkı sağladıklarını belirtmektedir. Bu durumu da 10. Kalkınma Planı, Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Raporu’nda, “ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitimin finansman da dâhil olmak üzere tamamen özel sektöre devredilmesi uygun görünmektedir” ifadesi desteklenmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, özel sektörden ücret karşılığı eğitim hizmeti satın alabilmesi ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Finansman sorunu çözülmedikçe, özel sektör tarafından kurulan mesleki eğitim kurumlarının uzun soluklu olması olanaklı görülmemektedir. Organize Sanayi Bölgeleri içerisinde kurulan özel sektör okulları için desteklemeler (teşvikler) önümüzdeki dönem de sürdürülmelidir. Vakıfların özel kurs açmaları ve meslek eğitime katkı yapmaları konusunda desteklenmeleri de düşünülmelidir.

2023 Eğitim Vizyon Belgesi kapsamında, okulların finansmanında okul tabanlı bütçeleme, hane halkı harcamaları ve bağışlar, yerel yönetimlerin katkıları ve döner sermaye gelirleri olmak üzere dört başlık ön plana çıkmaktadır. Bu başlıklarla okulların finansmanının artırılması ve böylelikle Türkiye’deki eğitimin niteliğinin artırılması planlanmaktadır. 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde özellikle mesleki ve teknik eğitim kurumlarının finansmanını artırma ile ilgili çalışmalar yapılacağına değinilmiştir. Bu çalışmalar da şu şekilde listelenmiştir:

- Her okula, oluşturulacak çeşitli ölçütlere ve Okul Gelişim Planı’na dayalı olarak okul gelişim bütçesi verilecektir. Şartları elverişsiz okullara pozitif ayrımcılık yapılacaktır.

– Eğitime ve okullara bağış yapacak kişilerin, farklı miktar, tema ve yöntemlerle bağış yapabilmeleri için il ve bakanlık düzeyinde bir yapı kurulacak mevzuat, yazılım ve erişim düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

– Diğer bakanlıklarla ortak projeler gerçekleştirilerek farklı finans kaynakları harekete geçirilecektir.

– Özel sektör ve sivil toplum iş birlikleriyle eğitim kurumlarının finansmanına destek sağlanacaktır.

– Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının döner sermaye üretimleri artırılarak okulların eğitim altyapı ve donanımlarına ilişkin ihtiyaçlarını kendi gelirlerinden karşılamaları sağlanacaktır.

– Okul aile birliği gelirleri yeni bir yapıya kavuşturulacaktır.

2.1.2. Eğitim Bütçesi

Eğitimdeki gelişmeleri ve beklentilerdeki değişimleri, bilimsel ve teknolojik gelişmeler desteklemektedir. Eğitime ayrılan parasal kaynakların düzeyi ve etkili kullanılması, eğitimden beklenen ekonomik, siyasal ve toplumsal işlevlerin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır (Tuzcu, 2004, s.55).

Eğitime kaynak, kamu bütçesinden ayrılmaktadır ve her yıl artmaktadır. Ancak bu eğitim kaynağı yetmemekle beraber Türkiye’de artan öğrenci sayısı paralelinde eğitimle ilgili gereksinimlerin artması, son yıllardaki bütçe paylarında ciddi boyutlara ulaştığı söylenebilir (Hoşgörür ve Arslan, 2014, 91-102). Hoşgörür ve Arslan (2014), eğitim bütçesi için şu önerilerde bulunmuşlardır:

– Eğitime olan devlet desteği giderek artmalı ve velilerin eğitim harcamalarına katkı vermeleri sağlanmalıdır. Yapılan bu harcamalar ve elde edilen gelirler belgelenip velilerin ulaşım denetleyeceği şekilde olmalıdır.

– Her okulun bütçesi, büyüklüğüne göre olmalıdır. MEB, her okula belli bir bütçe ayırmalıdır.

– Okullar özelleştirilmeli ya da yerel yönetimler, okulların bütçe yönetimi devralmalı ve belirli bütçe ayırıp her okula eşit bir şekilde vermelidir.

– Okullarda bulunan komisyonların giderler hakkında yetkisi olmalıdır.

– Ödenekler zamanında okula ulaşmalıdır.

Eğitim ödeneklerinin, harcamalarının okullardaki öğrenci artışına paralel olarak yapılmadığı GSMH ve merkezi yönetim bütçesinden gelen miktarın sabit kalmasıyla hatta zaman zaman azalmasıyla anlaşılmaktadır. Son 5 yılda öğrenci sayısının yaklaşık

% 18 artmasına karşın hala aynı miktarda eğitim ödeneği gelmesi buna örnektir ve eğitim hizmetlerinin yeteri miktarda olmadığını göstermektedir. Eğitim bütçesi, okullaşmanın artırılmasının yanı sıra okulların modern gereksinimlere yanıt vermesi ve çağdaş teknolojiyle donatılması için yeterli olmamaktadır. Ayrıca bu zamana kadar hazırlanan sekiz kalkınma planı ile iki perspektif planda; ekonomik ve toplumsal ilerlemenin olabilmesi için eğitime yeterli miktarda kaynak sağlanması, bu kaynakların öncelik sırasına göre planlı bir biçimde dağıtılması ve kullanımı öngörülmüştür. Nitekim bu öngörüye ilişkin gelişmeler olmuş, ancak beklenen düzeye ulaşamamıştır. Bir başka deyişle, Türkiye’de planlı kalkınma döneminin başından bugüne her kalkınma planında eğitimin önemi vurgulanmasına karşın, aradan 40 yılı aşan bir süre geçmesine karşın, planlama anlayışı – planlı çalışma anlayışı, topluma ve kamu yönetimine yerleşememiş ve yaygınlaşamamıştır (Tuzcu, 2004, s.68).

2.1.3. Eğitim Bütçesinin Yönetimi

Eğitim bütçesinin yönetimi ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalardan biri olan Güneş tarafından yapılan (2017, s.13) mesleki ve teknik liselerin bütçeleri ile ilgili araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Okul müdürleri, genel bütçeden ayrılan ödeneklerin çok yetersiz oluşuyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Okul müdürleri, tahsis edilen ödeneklerin gerçeğe uygun hesaplanmadığıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Okul müdürleri, ödeneklerin zamanında gönderilmemesiyle ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Okul müdürleri, ödeneklerin okullara dağıtımında adil davranılmadığıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Okul müdürleri, ödenek yetersizliğinden bakım-onarımların zamanında yapılamamasıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Okul müdürleri, okulların gereksinimlerine MEB’in zamanında yanıt vermemesiyle ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Buna ek olarak, Güneş (2017, s.14) aynı çalışmasında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının mali kaynakları ile ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- Okul müdürleri, eğitimin finansmanının merkezi bütçeden yapılmasıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.

– Okul müdürleri, okulların merkezi yönetime çok bağımlı kalmasıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.

– Okul müdürleri, okul-aile birliği yönetmeliğinden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadır.

– Okul müdürleri, bağışların isteğe bağlı olmasıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Hoşgörür ve Arslan (2014) araştırmalarında “bir okulun bütçe sorunlarını çözmek, okul müdürlerini ve öğretmenleri para toplayan devlet memuru olma konumundan çıkarmak amacıyla, milli eğitim müdürlükleri bünyesinde kaynak bulma, toplama ve bunları harcama sorumluluğu ve yetkisi olan bir ek bütçe fonu oluşturulabilir” demektedir ve bunun için kaliteyi değiştirmeden birim maliyetlerin azaltılması yönünde çalışmaların olabileceğini belirtmektedir. Özel sektörün eğitimde artması, fırsat ve olanak eşitliği ilkesini bozduğu düşüncesiyle devletin eğitime olan desteği gereksinimleri karşılayacak şekilde arttırmaya devam etmesi ve sosyal devlet anlayışı ile planlama yapması sağlanabilir (Hoşgörür ve Arslan, 2014, s.91-102).

Eğitim yönetimi ve finansmanı tekrardan düzenlenmeli, esneklik kazandırılmalı ve çağdaş gelişmelere uyumlu bir biçimde olmalıdır. Buna ek olarak da kaynak kullanımındaki savurganlık engellenip planlı ve etkili olmak ön planda tutulmalıdır (Tuzcu, 2004, s.69).

2.1.4. Eğitim Harcamaları

Devletin yaptığı kamusal harcamaların en önemlilerinden biri eğitim harcamalarıdır. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim bütçesi, ülkenin toplam bütçesinin ilk sıralarında bulunmaktadır. Diğer hizmetlerin temelinde eğitim hizmetinin bulunması, ekonomik büyüme ve kalkınmanın bir aracı olarak görülmesi, eğitime önem verilmesinin nedenlerindendir (Karaarslan, 2005, s.43). Ancak MEB yıllardır aldığı kararlarda, kamusal harcamaların yetmediğini gösteren ifadelerle yer vermiştir. 16. Milli Eğitim Şûrasının, Mesleki ve Teknik Eğitimde Finansman başlığı altında 10. karar maddesinde “ulusal düzeydeki eğitim seferberliği bağlamında, 2000-2010 yılları arasında, kamu kaynaklarından eğitime ayrılacak payın GSMH içinde en az % 10, konsolide bütçe ödenekleri içinde en az % 25 düzeyinde olması, yasal düzenlemeyle garanti altına alınmalıdır” kararı, 24. karar maddesinde “ailelere kamu bankalarının düşük faizli eğitim kredileri verilmelidir” kararı ile 27. karar maddesinde “özel sektörün mesleki ve teknik eğitim kurumu açması ile iş yerlerindeki mesleki eğitim etkinlikleri, Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti, KDV oranlarının düşürülmesi, vergi iadesi vb

teşvik araçları ile desteklenmelidir” kararına yer verilmiştir (MEB, 1999). Ayrıca 22. maddede “eğitimde niteliğin artırılması amacıyla özel okullar teşvik edilerek sayıları artırılmalı, teşvik kapsamında çocuklarını özel okullara gönderen ailelere resmî okullardaki bir öğrenci maliyetinin yarısı kadar destek verilmeli ve bu yolla devletin eğitim harcamaları azaltılmalıdır” kararı bulunmaktadır (MEB, 2010). Bu kararlar bağlamında, kamusal alanların daraltılmasına yönelik politikalar, eğitim hizmetleri alanında 2000-2021 döneminde etkisini daha yoğun göstermiş ve eğitimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi için gerekli parasal kaynakların kamusal kaynaklar dışında farklı kaynaklar yaratılarak ve çeşitlendirilerek karşılanması anlayışı benimsenmiştir.

Eğitim sürecinde gereksinim duyulan finansal kaynakların ve eğitim harcamalarının yıllar bazında değişimi, kim ve kimler tarafından karşılandığı, eğitimin türlerine ve düzeylerine göre dağılımı gibi eğitim finansman göstergeleri, eğitim finansman politikalarının izlenmesi ve analizi açısından önemlidir. Eğitimin finansman kaynakları, “merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay, il özel idare bütçesinden ayrılan pay, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlardan sağlanan hibe, krediler ve burslar, gerçek ve tüzel kişilerin bağışları, hane halkı harcamaları ve okul-aile birliği gelirleri oluşturmaktadır” (MEB, 2021a).

TÜİK, Türkiye’deki eğitim harcamalarını finans kaynağına göre devlet harcamaları ve özel harcamalar olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu çalışmada eğitim harcamalarının 2011 yılından 2019 yılına kadar olan dönemindeki dağılımı kullanılmıştır. Bu dağılım Tablo 2.1’de görülmektedir.

Tablo 2.1. *Finans Kaynağına Göre Eğitim Harcamaları (milyon TL)*

Yıl	Devlet Harcamaları	Özel Harcamalar	Toplam
2011	59.309	21.551	80.860
2012	69.383	28.015	97.398
2013	79.224	31.541	110.765
2014	90.674	37.480	128.154
2015	101.612	40.149	141.761
2016	121.550	47.955	169.505
2017	131.488	55.039	186.527
2018	161.405	70.669	232.071
2019	191.795	80.990	272.785

Kaynak: TÜİK, Eğitim Harcamaları İstatistikleri, 2020.

Tablo 2.1’de görüldüğü gibi, Türkiye’de eğitim harcamaları kaynaklarına göre devlet harcamaları ve özel harcamalar olarak iki başlık altında incelenmektedir. Devlet harcamaları merkezi ve yerel kaynaklar olarak ikiye ayrılırken; özel harcamalar ise hane

halkı, özel tüzel kişilikler ve uluslararası kaynaklar başlıkları altında değerlendirilmektedir. Türkiye’de hane halkının eğitime ayırdığı harcama miktarı, ancak son yıllarda TÜİK’ten elde edilebilmektedir. MEB, Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi (TEFBİS) ile de hane halkının katkıları ve okulda döner sermayeden elde edilen gelirler tespit edilmektedir.

Görüldüğü üzere Türkiye’de eğitim harcamaları farklı finans kaynaklarından sağlanmaktadır. Her ne kadar kaynaklar çeşit çeşit olsa da Türkiye’de “devlet” eğitimin ana finansörü konumundadır. Diğer bir deyişle eğitimin finansal kaynakları, bütün kademelerde büyük bir oranda devlet tarafından karşılanmaktadır. Ancak devlet finansmanına dayanan eğitimin her kademede özel kurumlara sahip olması, devletin bu alandaki ödenek yetersizliği ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu durum, eğitim kurumlarını kendi başlarının çaresine bakmaya itmiştir. “Parasız” diye adlandırılan eğitimin, bazı tür ve düzeylerde özel finansman ile ayakta durduğunu göstermektedir.” (Koç, 2007, s.42).

2.1.5. OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları

Ağcakaya, Gül, Toprak (2016), Türkiye için 1980 yılından sonra eğitim harcamaları ile ilgili yapılan araştırma ve analizlerden hareketle, Türkiye’nin eğitim bütçesinin yıllar içinde genel olarak artış gösterdiğini ama OECD ülke ortalamalarının altında olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle eğitim sektöründe özel (kişisel) harcamaların artışının, kamusal harcamalardaki artıştan çok yüksek olduğunu, bunun da eğitimde fırsat eşitliği sorununu beraberinde getirdiğini söylemişlerdir. Türkiye eğitim bütçesinin, OECD ortalamasının altında olduğunun bir örneği Tablo 2.2’de görülmektedir.

Tablo 2.2. *OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Kamu ve Özel Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2016)*

Ülke	Kamu	Özel	Ülke	Kamu	Özel
Yeni Zelanda	3,86	0,82	Birleşik Krallık	3,74	0,68
İsrail	4,03	0,51	Avustralya	3,18	0,73
Norveç	4,57	0,02	Meksika	3,01	0,70
İsveç	3,80	0,00	G.Kore	3,15	0,51
ABD	3,22	0,32	Belçika	4,13	0,14
Şili	2,99	0,62	İrlanda	4,15	0,16
Fransa	3,38	0,35	Kolombiya	3,15	0,88
Kanada	3,19	0,34	Hollanda	3,11	0,42
Finlandiya	3,85	0,03	Ortalama	3,13	0,36
Portekiz	3,45	0,44	<i>Türkiye</i>	2,66	0,88

Kaynak: OECD (2019), Education at a Glance, s.316.

Türkiye’de yapılan kamusal eğitim harcamaları OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında az olduğu, ancak özel (kişisel) harcamaların ise en üst düzeyde olduğu görülmektedir. GSYİH içinde kamusal harcamalarda % 2,66’lık orana sahip olan Türkiye, özel (kişisel) harcamalarda % 0,88 ile ortalamanın oldukça üstündedir ve ülkeler arasında ilk sıradadır. Kamu tarafından yapılan eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı, OECD ortalamasına göre ciddi miktarda azdır. Diğer bir deyişle Türkiye’de, çocuklarının eğitimi için ailelerin harcadığı para (özel harcamalar) dikkate değer düzeydedir. Her ne kadar ilköğretim ve ortaöğretim zorunlu olsa ve devlet okullarında parasız olsa da aileler ciddi miktarda para harcamaktadırlar.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında okulların finansal kaynakları ve bu kaynakların yönetimi ile ilgili yurt içinde, yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından incelenen bazı çalışmalardan elde edilen veriler ve sonuçlar aşağıda görülmektedir.

Âdem (1993) tarafından “Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı” isimli bir kitap yazılmıştır. Bu kitapta yer alan verilerden bazıları şunlardır:

- Kaynaklar ne kadar çok olursa olsun, bu kaynaklar rasyonel ve verimli kullanılmıyorsa, hedeflere ulaşılması olanaklı olmayacaktır.
- Mesleki-teknik eğitime ağırlık ve öncelik verilmesi, 1963 yılından beri tüm kalkınma planlarında yer almasına karşın, hiçbir planda gerçekleşmemiştir.
- Mesleki-teknik ortaöğretimde öncelik, sanayileşmenin gerektirdiği ve uluslararası iş piyasasındaki rekabeti kazanmak yerine, diplomasız işsiz yetiştiren imam-hatip ve ticaret liselerine verilmektedir.
- Türkiye’nin eğitime ayırdığı parasal kaynaklar, eğitimin giderek artan işlevlerine paralel bir evrim göstermemektedir.

Kavak ve Ekinci (1994) tarafından “Eğitimin Finansmanı Sorunu ve Maliyetlerin Azaltılmasına İlişkin Alternatif Stratejiler” isimli bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şöyledir:

- Varolan kaynaklara ek, yeni gelir kaynakları bulmak.
- Sınırlı kaynakları daha etkin kullanmanın yollarını bulmak.
- Eğitimde maliyetleri azaltmak için; eğitim yöneticileri, eğitim sisteminin var olan yapı ve işleyişini değiştirmeksizin, girdilerin miktarını, kalitesini ve oranlarını değiştirerek ya da var olan girdileri daha etkin kullanarak maliyetleri etkilemek, sisteme

yeni parçalar ve teknolojiler getirerek, sistemin temel tasarımı değiştirmek, yeni bir öğrenme ve öğretme sistemi tasarlamak çözüm yolu olabilir.

Kavak, Ekinci ve Gökçe (1997) tarafından “İlköğretimde Kaynak Arayışları” isimli bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmanın örnekleme, kent ilköğretim kurumlarına ilişkin veriler için Ankara il merkezindeki 227 ilköğretim kurumları müdürü, köy ilköğretim kurumlarına ilişkin veriler için Polatlı ilçesindeki 52 köy okulu müdürü oluşturmaktadır. Genel olarak birçok araştırmada elde edilen sonuçlar gibi, devlet bütçesinden eğitime ve ilköğretime ayrılan kaynaklar yetersiz olduğu elde edilmiştir. Mevcut kaynak akışıyla, geçmişin açıklarını ve günümüzün gereksinimlerini karşılamak olanaklı değildir. Bu sonuçlar doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur:

- Belediyelere, hem bütçelerinden ilköğretime kaynak tahsis etme hem de ilköğretim kurumları açma ve işletme yükümlülüğü verilmelidir.
- Kamu kaynaklarının yetersizliği nedeniyle, ekonomik durumu uygun olan velilerin eğitim giderlerine katılımının gerekliliği ve önemi ortaya konmalı ve eğitim giderlerine katkıları özendirilmelidir.
- Eğitim giderlerine katılım payı olarak velilerden alınacak paraların miktarının belirlenmesi, toplanması ve harcanmasının denetimi için velilerin de etkin olarak yer alabileceği yeni bir yapılanmaya gidilmeli, bu süreç içinde öğretmen ve öğrenciler (sınıf içi) yer almamalıdır.
- Okula dayalı veli örgütleri (Koruma Derneği ve Okul-Aile Birliği) daha iyi çalışır hale getirilmeli ve okullarına sahip çıkan "aktif veli" teması işlenmelidir.
- Kaynakların etkin kullanımı için eğitim yönetimi kapasiteleri güçlendirilmelidir.

Öztürk (2002) tarafından “İlköğretim Okullarının Finansman Kaynakları (Ankara İli, Polatlı İlçesi Örneği)” isimli bir yüksek lisans tezi yazılmıştır. Amacı, ilköğretim okulları için kullanılan parasal ve fiziksel kaynakların nereden ve nasıl sağlandığının belirlenmesi ve kaynak dağılımına temel oluşturan finansman yaklaşımlarına ilişkin ilköğretim okulları yöneticilerinin görüşlerinin saptanması olan bu teze Ankara ili Polatlı İlçesindeki 48 okuldan, 42 ilköğretim okulu yöneticisi katılmıştır. Anılan tezde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay, okulların nitelikli eğitim verebilmesinin yanı sıra gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmaktadır.

– İlköğretim okullarının sahip olduğu fiziksel ve parasal kaynaklar, bulundukları bölgeye ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmektedir.

– Genel bütçe, il özel idaresi bütçesi ve köy bütçesinin, ilköğretim okullarına katkısı, yıldan yıla azalmaktadır. İlköğretim okulları birçok harcamasını (temizlik malzemeleri, kırtasiye, iletişim, bakım-onarım, sosyal etkinlik vb) çoğunlukla merkezi yönetim bütçesi dışındaki kaynaklardan sağlamaktadır.

– Yöneticiler, ilköğretim okullarına ayrılan bütçenin arttırılmasını, ailelerin katkısının yasal ve zorunlu hale getirilmesini ve belediyelerin okullara desteğinin arttırılmasını istemektedirler.

Yapılan çalışmalara bakıldığında 2008 yılında Gül tarafından yapılan “Mesleki Eğitimde Öğrencilere Yapılan Harcamaların Amaçlarını Gerçekleştirme Düzeylerinin Tespiti” isimli araştırma mesleki ve teknik eğitimin finansal kaynakları açısından da sonuçlar ve öneriler doğurmuştur. İstanbul’daki 10 ayrı ilçeden ulaşılan 321 öğretmenden alınan verilere göre bazı sonuçlara göre araştırmacının önerileri şunlardır (s.241-242):

– Mesleki ve teknik eğitim kurumlarına genel bütçeden ayrılan kaynaklar, gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşacak oranda olması sağlanmalıdır.

– Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında döner sermaye daha cazip hale getirilmelidir.

– Mesleki eğitime, kişi ve kuruluşlarının gönüllü katkısı özendirilmeli ve bu kişi ve kurumlardan elde edilen kaynaklar dürüstçe kullanılmalıdır.

– Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının finansmanına yerel yönetimlerin ortak olması sağlanmalıdır.

– Kendi okulun kendin yap gibi kampanyalarla halk tarafından mesleki ve teknik eğitim kurumlarının yapılması teşvik edilmelidir.

– İşletmelerden ve meslek birliklerinden mesleki ve teknik eğitime araç gereç, sağlamaları teşvik edilmelidir.

– Gücü olan ve mesleki eğitimden faydalanan sektörler, fayda aldıkları ölçüde mesleki eğitime mali katkıda bulunmalıdır.

– Mesleki eğitime, araştırmada değinilen bütçe dışı ek gelir kaynaklarını yaratma konusunda ağırlık verilmelidir.

Özcan tarafından 2009 yılında “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman, Harcamalar ve Maliyet” isimli bir doktora tezi yazılmıştır. 52 farklı okulda eğitim gören öğrenciler ve aileleri araştırmaya katılmıştır. Ulaşılan sonuçlardan birkaçı şunlardır:

– Türkiye’de sosyal ortaklar mesleki ve teknik ortaöğretime yeterince finansman desteği sağlamamaktadır. En büyük 500 şirket içerisinde yalnızca 10’u mesleki ve teknik öğretimin altyapısının güçlendirmesi amacıyla donanım, öğrencilere burs vb katkı sağlamaktadır.

– Türkiye’de sosyal ortaklar, en fazla katkıyı MEB Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü’ne bağlı okullara yapmışlardır.

– Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretime en fazla katkı, Koç Holding ve İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği’nce sağlanmıştır.

Yamaç tarafından 2010 yılında “İlköğretim Okullarının Finans Kaynakları” isimli bir yüksek lisans tezi yazılmıştır. Bu araştırma, Isparta ili merkezinde yapılmıştır. Veriler, 69 ilköğretim okulu yöneticisi ve 12 okul-aile birliği başkanı ile 393 öğretmenden toplanmıştır. Ulaşılan sonuçlardan bazıları şunlardır:

– MEB bütçesinden ilköğretim okullarına ayrılan pay 2006-2010 döneminde sürekli azalmıştır. Ancak öğrenci ve öğretmen sayılarındaki artışlar dikkate alındığında, ayrılan pay, ilköğretim okullarının temel gereksinimlerini karşılamaya bile zor yetmektedir.

– İlköğretim okullarının 30 çeşit bütçe dışı gelir kaynağı vardır. Bu gelir kaynaklarından en çok elde edilenler, okul-aile birliği aidatı ve gönüllü nakit bağışlardır.

– Okulda merkezi yönetim bütçesi dışındaki harcama alanları şunlardır: Kırtasiye, evrak, ulaşım, temizlik malzemesi, sosyal etkinlik masrafları, iletişim ve çevre düzenlemesi.

– Var olan finans kaynakları ile eğitsel gereksinimler tam olarak karşılanamamaktadır.

– İlköğretim okullarının en önemli parasal sorunları şunlardır: Devletin okullara yeterli ödenek vermemesi, teknoloji masrafları, bağış yapılmaması, temizlik malzemesi giderleri, araç-gereç gereksinimi/harcamaları ve ailelerin katkı sağlamak istememesi.

– Hem öğretmenler, hem de yöneticiler karma finans yöntemini benimsemektedirler. Devlet bütçesinin yanı sıra aile katkısı, kişi ve kuruluşların gönüllü bağışları, yerel yönetim katkıları, sivil toplum kuruluşlarının katkıları gibi finans kaynaklarına başvurulmalıdır.

Barlaser, 2014 yılında işletme anabilim dalı muhasebe ve denetim programı kapsamında İstanbul ve Türkiye’nin birçok ilinde hizmet veren özel bir kolej ile yaptığı

görüşme sonucunda hazırladığı “Eğitim İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi ve Bir Uygulama” adlı çalışmasında eğitim maliyetinin öneminden şu şekilde söz etmektedir (s.113):

“Özellikle eğitim işletmelerinde maliyet muhasebesinin yeri ve önemi büyüktür. Çünkü eğitim alanında son zamanlarda özelleştirmeye gidilmiş. Rekabet koşulları temel soruna dönüşmüştür. Bununla beraber gelişen dünya koşullarına ayak uydurabilmek, topluma kaliteli hizmet sunabilmek ve faaliyetlerin sürekliliğini sağlayabilmek için, maliyetlerini doğru tespit etmelidirler. İyi bir bütçe hazırlayarak, yaptıkları geniş çaplı fizibilite çalışmaları sonrasında etkin bir fiyatlandırma politikası oluşturmalarıdır. Tüm bu anlatılanların yapılabilmesi için eğitim işletmelerinde maliyet muhasebesi uygulamalarının etkin bir uzmanlıkla yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.”

Sarışık 2019 yılında okul öncesi öğrencilerin 310 velisiyle “Okul Öncesi Eğitime Yönelik Özel Harcamalar (Muğla İli Menteşe İlçesi Örneği)” isimli bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın örneklemindeki velilerin 65’i kırsal yerleşim birimlerinde, 245’i ise kentsel yerleşim birimlerinde oturmaktadır. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şöyledir:

- Velilerin sağladığı daha yüksek katkılar nedeniyle kentsel yerleşim birimlerindeki okullar daha iyi koşullara sahip olurken, kırsal yerleşim birimleri için görece bir dezavantaj ortaya çıkmaktadır: Çocukların ilkokula eşit koşullarda başlaması engellenmiş olmaktadır.

- Az sayıda veli okula yardım ve bağışta bulunmaktadır.

- Çocukları okul öncesine giden velilerin büyük çoğunluğu (%89) eğitimin kamusal olarak finanse edilmesi gerektiği görüşüne sahiptirler.

- Halen zorunlu eğitim kapsamı dışında tutulan okul öncesi eğitim, kamusal olarak yeterli destek sağlanmadığından, bu eğitim veren kurumlar kendi içinde çözümler üretmeye zorlanmakta ve çeşitli biçimlerde okulun finansal yükünü velilerle paylaşmaktadır.

Tuzcu (2021) tarafından “Eğitim Ekonomisi” isimli bir kitap yazılmıştır. Burada yer alan finansmana ilişkin sonuçlardan bazıları şöyledir (s.205-210):

- Eğitim için ayrılan önemli düzeydeki kamusal kaynaklar, nüfus artışıyla artan eğitim sistemine uygun hizmet sunmaya yetmemiş, Türk Eğitim Sistemi önemli parasal güçlüklerle karşılaşmıştır.

– Eğitime ayrılan kaynakların sınırlı olması, eğitim içeriğinin, ekonominin ve toplumun değişen koşullarına uyacak biçimde geliştirilmesini ve eğitimin tüm toplum kesimlerine dengeli ve etkili bir biçimde yaygınlaştırılmasını engellemektedir.

– Türkiye’deki kamusal harcamalarda oluşan daralmadan ve özellikle eğitim, sağlık ve toplumsal güvenlik hizmetlerinin piyasaya terk edilmesinin sonuçlarından en çok etkilenecek olanlar, düşük gelir gruplarıdır.

– Eğitim için harcanan parasal kaynakların oranı, eğitime verilen önem ve insan kaynaklarına yapılan yatırımda, eğitim politikalarının oluşturulmasında ve eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesinde önemli bir gösterge olduğundan dolayı; Türkiye’de eğitime ayrılan payın artması yönünde politika oluşturulmalıdır.

– Kaynakların yetersiz olması, var olan kaynakların etkili kullanılamaması ve sanayi ile işbirliğinin yeterince geliştirilememesi gibi nedenlerle, mesleki ve teknik eğitimde plan hedeflerinin gerisinde kalınmış, iş piyasasının gereksinimi olan nitelik ve türde mesleki eğitim programları geliştirilmesinde yetersiz kalınmıştır.

Yurt dışındaki araştırmalara bakıldığında; Hanni (2019) tarafından sunulan “Latin Amerika ve Karayiplerde Eğitimin Finansmanı ve Teknik ve Mesleki Eğitim – Öğretim” isimli raporda mesleki eğitim ile ilgili bu araştırmanın amaçları göz önünde bulundurularak seçilen bazı sonuçlar aşağıda verilmiştir.

– Bu raporun ortaya koyduğu, mesleki ve teknik eğitim piyasasındaki çeşitli katılımcılar arasında olduğu gibi ülkeler arasında mesleki ve teknik eğitimin baş finansmanında önemli farklılıklar vardır: hükümetler, hane halkları, biçimler ve dış yatırımcılar. Bu bağlamda, mesleki eğitim yatırım düzeyini iyileştirmeyi hedefleyen kamu politikaları, her ülkenin özel şartlarına göre uyarlanmalıdır.

– Bölgedeki mesleki ve teknik eğitim finansmanının analizi, kapsamı ve diğer eğitim harcamaları karşısındaki göreceli önemi istatistiksel bilgilerin eksikliği nedeniyle son derece engellenmektedir. Bu bilgi eksikliği, mesleki ve teknik liselerin finansman politikalarını (özellikle sivil toplum tarafından) formüle etme ve değerlendirme yeteneğini sınırlamaktadır.

– Firmalar mesleki ve teknik eğitimin önemli yararlanıcılarıdır ve bu nedenle finansmanına katılmalıdırlar. Bu anlamda ülkeler, mesleki ve teknik eğitimin finansmanı ile ilgili hem maliyetleri hem de riskleri paylaşmak için kamu özel ortaklıkları potansiyel fırsatları gözden geçirmelidir.

Hanni’nin (2019) yaptığı bu araştırmaya ek olarak aynı yıl içerisinde Mubanga, Hock, Karim, Mulenga (2019) “Zambiya, Lusaka Eyaletinde Beceri

Gelişimini Desteklemek için Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim ile Girişimcilik Eğitimini Finanse Etme Yöntemleri” isimli bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmanın bazı bulgularına göre mesleki eğitimi ve girişimcilik eğitimini finanse etmek için uygun kaynakların; devlet teşvikleri, öğrenci ücretleri (hane halkı), özel sektör yatırımları; şirket katkıları, çalışan katkı payları (bordro bazlı), mesleki eğitim sağlayıcıları tarafından sunulan hizmetlerden ve düzenleme ücretlerinden dâhili olarak elde edilen gelir ve bağışçı hibeleri/STK katkıları ile işbirlikçi ortakların kredileri şeklinde dış yardım olduğu görüldü. Bu kaynaklar mesleki ve teknik eğitimin ve girişimcilik eğitiminin en güvenilir ve sürdürülebilir finansman kaynaklarıdır.

İlgili araştırmalara bakıldığında; yurt içinde veya yurt dışında yapılan bu çalışmaların sonuçlarının paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu paralellik finansal kaynakların yetmediği, sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan bölgeler arasında farklılıkların olduğu, yerel yönetim dışında diğer paydaşların (özel sektör, aile, STK’ler vb) da finansman süreci içerisinde olmasının gerektiği ve gerek mesleki eğitim gerekse diğer kademelerin aynı sorunlarla uğraştığı konusundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırma yapılan okullara ilişkin bilgiler ile verilerin toplanması ve çözümlenmesi süreci anlatılmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Mesleki ve teknik liselerdeki yöneticilerden ve meslek dersleri öğretmenlerinden toplanan veriler çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma için gereksinim duyulan verilerin toplanmasında, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE 2017) dikkate alınmıştır. Bu rapordaki verilere göre ilçeler araştırmacının amacına uygun seçilmiştir. Ayrıca gelişmişlik düzeyi aynı olan ilçeler arasından araştırmada geçen ilçelerin seçilmesinin bir başka nedeni, ilçelerde bulunan lise sayıları ve araştırmacıya yakın konumda olmasıdır. Diğer bir deyişle kolay örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu ilçelerde bulunan liselerin tamamından veriler toplanmaya çalışılmıştır. Belirlenen ilçelerdeki altı adet mesleki ve teknik lisenin gelir-gider verileri taranmıştır.

Diğer bir deyişle bu araştırmada iki tür veri kaynağı vardır:

- Olgusal veriler (okul kayıtlarından),
- Algusal veriler (öğretmen ve yönetici görüşlerinden).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2021-2022 öğretim yılında Denizli ilindeki 33 mesleki ve teknik lisede görev yapan 163 yönetici ve 457 meslek dersleri öğretmenidir. Ayrıca bu okulların veri kaynaklarından gelir - gider raporları da evrenin içinde bulunmaktadır. Bu araştırmada örneklem “amaçlı örneklem” tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Evrenin özellikleri hakkında sahip olunan bilgiler ışığında evrenin tipik bir örneği olduğu düşünülen bir alt grup seçilmesi amaçlı örneklem olarak tanımlanır (Sencer ve Sencer, 1978, s.481-484).

Meslek dersleri öğretmenleri ve okul yöneticilerinin tamamına ulaşmak, emek ve zaman bakımından olanaklı olmadığı için örneklem belirlenirken ulaşılabilme göz önünde bulundurulduğunda, % 95 güvenirlilik düzeyinde meslek dersi öğretmeni örnekleminde 146 öğretmene ve 44 yöneticiye ulaşılmıştır. Ayrıca örnekleimde altı mesleki ve teknik lisenin finansal kaynaklarını ve harcamalarını gösteren veriler bulunmaktadır.

Örneklem belirlemede bazı özel durumlar göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar, ilçelerin SEGE raporlarına göre gelişmişlik düzeyi, okullarda varolan bölümler ve araştırmacının ulaşımına kolay olan konumda olmasıdır. Dikkate alınan bu özellikler çerçevesinde Merkezefendi, Pamukkale, Acıpayam, Tavas, Kale ve Çameli ilçelerinde bulunan toplam 20 adet mesleki ve teknik lise örnekleme yer almaktadır.

Altı farklı liseden alınan bilgiler ile de gelir - gider formları doldurulmuştur. Araştırmanın başlangıcında 10 liseden gelir - gider verilerinin toplanması öngörülmüş ve bunun için Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Bu verileri toplamak için araştırmacı liselere gittiğinde, bazı lise yöneticilerinin isteksiz olduğunu görmüştür. Araştırmacının elinde Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izin yazısı olduğu halde, bazı lise yöneticileri araştırmaya katılmak istememiş ve çok farklı bahanelerle araştırmacıyı oyalamışlardır. Araştırmacı aynı liseye 3-4 kez gitmiş, her defasında lise yöneticileri tarafından bir bahane sunulmuş, “bugün git - yarın gel” taktiğiyle yaklaşılmıştır. Sonunda bu liselerden veri toplanamayacağı, toplanılsa bile gerçekçi olmayacağı kanısına ulaşılmış ve bu liselere gitmekten vazgeçilmiştir. Diğer bir deyişle 10 liseden veri toplamak için yola çıkılmış, ancak 6’sından toplanabilmiştir. Lise yöneticilerinin para-bütçe konusunda oldukça tedirgin bir yapıda oldukları gözlenmiştir. Yöneticiler arasında “bu işler, akçeli işler, yarın başımızı belaya sokar, o nedenle veremeyiz” diyenler de olmuştur. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından, bu liselerden veri toplamaktan vazgeçilmiştir. Diğer bir deyişle bu araştırmada 6 lisenin gelir-gider verilerinin yer alması, bir zorunluluğun sonucudur.

3.2.1. Örneklemdeki Okullara İlişkin Bilgiler

Araştırmadaki yönetici ve öğretmen anketlerinin uygulandığı okullar, Denizli ilinin belirli ilçelerindeki okullardır. Anılan ilçelerin seçilme nedeni, bir yandan evreni temsil etmesi iken, diğer yandan ulaşım koşullarını kolaylaştırıp daha çok okula ulaşmaktır. Bu ilçelerde bulunan her liseye gidildiği için de farklı program uygulayan (endüstri meslek, ticaret meslek, sağlık meslek vb) meslek liselerine ulaşma olanağı olmuştur. Farklı türdeki liselere ulaşılmıştır, ancak araştırmada liselerin türleri hakkında bilgi verilmemektedir. Çünkü bazı ilçelerde o türdeki liseden yalnızca bir adet vardır ve bu da okulun kimliğini ortaya çıkaracağı için yalnızca genel olarak söz edilmektedir.

Ayrıca okulların bulunduğu ilçeler Türkiye’deki ilçelerin birçok özellikleri dikkate alınarak hesaplanan gelişmişlik düzeylerinin yayınlandığı SEGE 2017 raporu göz önünde bulundurularak seçilmiştir. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik (SEGE) sıralaması araştırması yapmakta ve bu araştırmayı rapor haline getirip yayınlamaktadır. Bu araştırmada, araştırmanın başladığı dönemde en güncel yayın tarihi olan 2017 yılı raporu kullanılmıştır. Böylece okulların gelirlerinin ve giderlerinin, içinde bulundukları ilçelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık gösterip-göstermediğine de bakılabilmektedir. Araştırmacı, okulların bulunduğu ilçelerin gelişmişlik düzeylerini de dikkate alarak araştırmanın tartışma, sonuç ve öneriler kısmında ilçeler hakkında sonuçlara varıp yorumlar yapmıştır. SEGE 2017 Raporuna göre Denizli ilindeki ilçelerin gelişmişlik sıralaması Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Denizli İli İlçelerinin Gelişmişlik Düzeyleri*

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl İçindeki Sıralama	Skor	Kademe
Merkezefendi	40	1	1,946	1
Pamukkale	99	2	1,261	2
Honaz	144	3	0,957	2
Buldan	266	4	0,357	3
Sarayköy	276	5	0,327	3
Acıpayam	299	6	0,241	3
Bozkurt	327	7	0,140	3
Serinhisar	347	8	0,087	3
Çivril	357	9	0,074	3
Tavas	364	10	0,051	3
Çardak	382	11	0,018	3
Çal	385	12	0,006	3
Bekilli	393	13	-0,026	3
Babadağ	459	14	-0,144	4
Kale	461	15	-0,147	4
Beyağaç	511	16	-0,244	4
Baklan	541	17	-0,305	4
Güney	566	18	-0,336	4
Çameli	580	19	-0,356	4

Kaynak: SEGE 2017 Raporu, s.91.

SEGE 2017 Raporu’nda yer alan gelişmişlik değerlerine göre altı ilçede (Merkezefendi, Pamukkale, Acıpayam, Tavas, Kale ve Çameli) bulunan mesleki ve teknik liselerde araştırma yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen ilçeler, rapora göre sırasıyla 1., 2., 3., 3., 4. ve 4. gelişmişlik düzeylerine sahiptir. Araştırmada gelişmişlik düzeylerinin de etkili olup-olmadığına bakılmıştır.

Araştırma yapılan ilçelerde Çameli ve Kale ilçesinde birer tane mesleki ve teknik lise olmasından dolayı kimlikleri açığa çıkacağından için diğer kalan dört ilçe içinden altı tane lise seçilmiştir. Acıpayam ilçesinden lise seçilmeme nedeni, Tavas ile gelişmişlik düzeylerinin aynı olması ve araştırmacının Tavas’ta ikamet etmesidir. Bu

liseler Merkezefendi ilçesinden iki adet, Pamukkale ilçesinden iki adet, Tavas ilçesinden iki adet olmak üzere belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci ve öğretmen başına düşen yıllık harcama miktarı için Merkezefendi, Tavas ve Kale ilçelerinden birer okulun bilgileri kullanılmıştır. Bunun amacı her gelişmişlik düzeyinden bir ilçe olmasını sağlamak ve daha net sonuçlara ulaşıldığı düşünülen okullar olmasıdır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada “Yönetici Anketi”, “Öğretmen Anketi”, “Gelir - Gider Formu” olmak üzere üç veri toplama aracı kullanılmıştır. Yönetici anketi, araştırma kapsamındaki liselerde görev yapan müdürler, başmüdür yardımcıları ve müdür yardımcılara; öğretmen anketi ise bu liselerdeki meslek dersleri öğretmenlerine uygulanmıştır. Finans kaynaklarını belirlemek için, hem belirtilen veri toplama araçlarından hem de istatistiksel verilerden yararlanılmıştır. Gelir - gider formu, bu konuda bilgi sahibi olan okul yöneticileri ile araştırmacı tarafından, gelir ve giderlerin kayıtlı olduğu dosyalardan ve bilgisayar kayıtlarından yararlanarak doldurulmuştur. Diğer bir deyişle iki tür veri kaynağından yararlanılmıştır.

- Okulların, son üç yılda gerçekleşen gelirleri ve giderleri.
- Okulların finansal yönetimine ilişkin yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri.

Araştırmada kullanılan anketler, bu araştırmanın danışmanı olan Dr. Gökhan Tuzcu ve araştırmacı Sinem Aydın Özkan tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen anketlerin ilk hali, uygulamaya geçilmeden önce iki meslek lisesinin yöneticileri ve meslek öğretmenlerinin görüşlerine sunulmuştur. Onların önerileri yönünde ilk düzenleme yapılmıştır (anketten çıkarılması önerilen yerler çıkarılmış, eklenmesi önerilen yerler eklenmiştir). Sonra üniversiteden iki akademisyenin görüşlerine sunulmuş, onların önerileri yönünde düzenleme yapılmıştır. Sonra iki mesleki ve teknik lisenin yöneticileri ve meslek öğretmenlerine ön uygulama yapılmıştır. Bu uygulamadan elde edilen verilere göre anketlere son hali verilmiştir.

Verilerin toplanması için yöneticilere ve meslek öğretmenlerine “Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerin Finansal Kaynakları ve Yönetimi” adlı anketler uygulanmıştır. Bu anketlerin içeriği, yöneticiler ve öğretmenler için farklılık göstermektedir. Aynı başlık altında olsa da “Yönetici Anketi” ve “Öğretmen Anketi” diye belirtilmiştir.

Gelir - gider formu, bu araştırmanın danışmanı olan Dr. Gökhan Tuzcu ve araştırmacı Sinem Aydın Özkan tarafından geliştirilmiştir. Bu formlar, okul yöneticileri ve araştırmacı işbirliği ile okulların yazılı kayıtları esas alınarak doldurulmuştur.

Araştırmacı ve liselerin müdürleri ya da müdür yardımcıları, okulun arşivdeki dosyalarını, internet ortamında bulunan doküman bilgilerini, okul-aile birliği defterlerindeki verileri taramışlar ve gelir-gider tabloları doldurulmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, 2021 yılı Aralık ayında başlamıştır. İlk olarak Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. İzleyen haftalarda (2021-2022 öğretim yılı içerisinde) araştırmacı, belirlenen ilçelerdeki okullara tek tek gitmiş ve anketleri ilgili kişilere uygulamıştır. Her hafta bir ya da iki liseye gidilmiştir.

Gelir-gider formuna yazılacak verilere ulaşılması kolay olmamıştır. Çünkü bazı okulların kayıtları düzenli değildir, bazı okulların yöneticileri de bu verileri sunmada isteksiz davranmıştır. Bu nedenle gelir-gider verilerini toplama süreci oldukça zor geçmiştir. Araştırmacı tarafından her liseye ortalama üç kez gidilmiştir. Hatta bazı okullarda oluşan zorlukları önlemek amacıyla Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri ile yeniden görüşülmüş, onların desteği alınmıştır. Oysa araştırmaya başlamadan önce Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştı. Yazılı izin olmasına ve tüm zorluklara karşın altı liseden veri toplanabilmiş, dördünden toplanamamıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma kapsamındaki anketlere verilen yanıtlar, araştırmacı tarafından tek tek incelenerek not edilmiştir. Bu notlar daha sonra tezde uygun alanlara aktarılmış ve gerekli yorumlar yapılmıştır. Araştırmada sayısal verilerin çözümlemesinde frekans, yüzde, toplam ve aritmetik ortalama kullanılmıştır.

Gelir - gider formlarından elde edilen verileri çözümleyen, seçilen altı liseden Merkezefendi ilçesinde olanlar M1 ve M2, Pamukkale ilçesinde olanlar P1 ve P2, Tavas ilçesindekiler ise T1 ve T2 şeklinde kodlanmıştır. Bu liselerdeki verilerde sadece elde edilen 10 gelir ve 16 harcama alanının değerleri yazılmıştır. Ayrıca gelir ve harcama miktarları, TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) değişim oranları kullanılarak değer dönüştürme aracı yardımıyla parasal değerler 2023 yılı Ocak ayı değerlerine güncellenmiştir (https://biruni.tuik.gov.tr/medas/donusum_hesap.zul). Ocak ayının son günü (31 Ocak) tarih olarak seçilmiştir. Bu güncellenen değerler ile finansal veri

örnekleminde yer alan altı okulun gelir ve harcamaları tablolar yardımıyla verilmiştir. Dönüşüm yapılırken ilk endeks için öğretim yılının ortası olduğu varsayılan Şubat ayının 1. günü dikkate alınmıştır. Anılan güncellemeler, aşağıdaki değişim oranları dikkate alınarak ve örneklerdeki gibi yapılmıştır. Bu güncellemenin nedeni enflasyon oranlarından dolayı alım gücündeki değişimdir.

1 Şubat 2019	31 Ocak 2023	TL
İlk Endeks	Son Endeks	Değişim Oranı (%)
398,71	1.203,48	201,84

Örneğin; 2.100 TL (2019) = 6339 TL (2023).

1 Şubat 2020	31 Ocak 2023	TL
İlk Endeks	Son Endeks	Değişim Oranı (%)
448,02	1.203,48	168,62

Örneğin; 4.000 TL (2020) = 10.745 TL (2023).

1 Şubat 2021	31 Ocak 2023	TL
İlk Endeks	Son Endeks	Değişim Oranı (%)
517,96	1.203,48	132,35

Örneğin; 3.600 TL (2021) = 8.365 TL (2023).

Ayrıca gelir ve gider tablolarının TL değerlerinin toplamı ABD dolarının dönemlerin ortasına denk gelen 1 Şubat tarihlerindeki ortalama fiyat dikkate alınarak dönüşümü yapılmıştır. ABD \$ yıllara göre değerleri Tablo 3.2’de verilmiştir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz kurları dikkate alınmıştır.

Tablo 3.2. TCMB ABD Doları Değerleri

TCMB ABD \$ Kuru	1 Şubat 2019	1 Şubat 2020	1 Şubat 2021
Alış Fiyatı	5,1945	5,9755	7,2185
Satış Fiyatı	5,2038	5,9863	7,2315
Ortalama Fiyat	5,1992	5,9809	7,2250

Kaynak: www.tcmb.gov.tr - Gösterge Niteliğindeki Döviz Kurları - 19 Şubat 2023.

Gelir - gider formlarından elde edilen veriler ile okul kayıtlarından elde edilen öğrenci sayıları kullanılarak öğrenci başına yıllık ortalama harcamalar hesaplanmıştır. Bu harcamalar da TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) değişim oranları kullanılarak, değer dönüştürme aracı yardımıyla gelirlerin ve giderlerin sayısal değerleri

2023 yılı 31 Ocak günü değerlerine güncellenmiştir (https://biruni.tuik.gov.tr/medas/donusum_hesap.zul). Bu harcamalar için aritmetik ortalama kullanılmıştır.

– Öğrenci başına yıllık harcama = Tüm giderler toplamı / Öğrenci sayısı

Öğretmen ve yönetici anketleri aracılığıyla toplanan veriler ise tablo oluşturularak frekans ve yüzde hesaplama yöntemiyle çözümlenmiş ve bu hesaplamalar sonucunda artış ya da azalış durumları incelenmiştir. Yönetici anketlerinden elde edilen bazı veriler de 44 yönetici Y1, Y2, Y3, Y4, ..., Y44 şeklinde kodlanmıştır. Bu kodlamalar kullanılarak yöneticilerin verdikleri yanıtlar yazılmıştır. Ayrıca öğretmen ve yönetici anketlerinde bulunan bazı sorular birden fazla seçenek işaretlenerek yanıtlanabildiği için toplam frekans (işaretleyen meslek dersleri öğretmenlerin ve yöneticilerin sayısı) örneklem sayılarından fazla ve yüzde toplamı % 100'den fazla çıkmaktadır. Bu durum bulguların içinde de belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, okulların gelir - gider tablolarından, öğretmen ve yönetici anketlerinden elde edilen bulgular incelenmiştir. Her bulgu ayrı başlıklar altında toplanmıştır.

4.1. Okulların Gelir - Gider Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, mesleki ve teknik liselerin gelir kaynaklarını ve harcama alanlarını belirlemeye yöneliktir. Bu nedenle bu bölümde, Denizli ilinin Merkezefendi, Pamukkale ve Tavas ilçelerinde bulunan altı liseden toplanan veriler ve yorumları bulunmaktadır. Bu verilere, liselerin gelir-gider defterleri ve bilgisayar programlarından (TEFBİS vb) ulaşılmıştır. Bu çözümlemeye ilişkin ayrıntılı veriler, izleyen sayfalarda görülmektedir.

4.1.1. Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Kaynakları

Mesleki ve teknik liselerin 10 tür gelir kaynakları vardır ve bu kaynaklar Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. *Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Kaynakları*

– Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)
– Okul Binasını ve Arazisini İşletme / Kira Geliri (düğün, nişan, otopark, meyve ağaçları vb)
– Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri
– Kantin İşletme / Kira Geliri
– Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)
– Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)
– Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri
– Atık Ders Kitabı ve Kâğıt Satışından Elde Edilen Gelirler
– Sorumluluk Sınavları Gelirleri

Bu gelirler, merkezi yönetim bütçesi (kamu bütçesi) dışındaki kaynaklardan farklı olarak her okulun kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettikleri gelirlerdir (özel gelirler). Bu gelirler, okulların var olan olanakları ve okul yöneticileri, okul-aile birliği ve öğretmenlerin çabalarıyla sağlanmaktadır. Bu gelirlerin dışında başka gelir türüne rastlanmamıştır. Okullar, bu gelirler ile cari harcamalarını (cam kırılması, musluk bozulması, kâğıt alınması, toner alınması vb) karşılamaya çalışmaktadırlar. Okul kayıtlarından ve yöneticilerinden elde edilen verilere göre, 10 çeşit gelir ve 16 tür

harcama alanı bulunmaktadır. Gelir türleri ile harcama türleri sayı olarak karşılaştırıldığında, harcama türlerinin sayısı daha fazladır.

Her okulda görev yapan öğretmen ile yöneticilerin bulunduğu koşullardan ve karakterlerinden, okulun il merkezinde ya da ilçe merkezinde olmasından, okulların bulundukları ilçelerin gelişmişlik düzeylerinden ve ilçedeki yurttaşların eğitime olan ilgisinden dolayı, her bir okulun gelir kaynaklarında farklılık olduğu, her yönetici tarafından vurgulanmıştır.

4.1.2. Mesleki ve Teknik Liselerin Gelir Türleri ve Miktarları

Araştırmaların yapıldığı ilçelerdeki altı lisenin 2018-2019, 2019-2020 ve 2020-2021 öğretim yıllarında elde ettiği gelirler, aşağıdaki tablolarda ayrıntılı bir biçimde verilmiştir. M1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.2’de görülmektedir.

Tablo 4.2. M1 Lisesinin Gelirleri (TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	2.100	4.000	3.600
Kantin İşletme / Kira Geliri	120.000	80.000	110.000
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	12.000	15.000	18.000
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	210.000	140.000	168.000
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	0	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	2.000	1.200	1.410
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	0	0	0
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	40.000	20.000	33.000
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	3.000	1.800	2.400
Toplam	389.100	262.000	336.410
ABD \$	74.839	43.806	46.562

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi M1 Lisesi, 2018-2019 öğretim yılında 389.100 TL, 2019-2020 öğretim yılında 262.000 TL ve 2020-2021 öğretim yılında 336.410 TL gelir elde etmiştir.

Bilindiği gibi özellikle mesleki ve teknik liselerde döner sermaye işletmeleri vardır. Buralarda diğer okul ve kurumlar için çalışmalar yapılmakta, mal ya da hizmet

üretilmekte ve bunlardan gelir elde edilmektedir. Konaklama hizmeti, bilgisayar toplama hizmeti, basım işleri, masa-dolap yapma, perforje işleri vb türde çalışmalar yapılmaktadır. M1 Lisesinde de döner sermaye işletmesi bulunmaktadır. Zaten bu lisenin elde ettiği gelir türleri içinde en büyük payı “döner sermaye gelirleri” oluşturmaktadır. Nitekim okulun toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 54,0’ünü, 2019-2020 öğretim yılında %53,4’ünü ve 2020-2021 öğretim yılında % 49,9’unu döner sermaye gelirleri oluşturmaktadır.

M1 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, ikinci en büyük payı “kantin gelirleri” oluşturmaktadır. Bilindiği gibi anaokulları dışındaki okullarda kantinler bulunmaktadır. Buralarda öğrenciler için atıştırmalık gıdalar satılmakta ve gelir elde edilmektedir. Bu kantinleri, okullar bizzat kendileri işletebilir ya da bir işletmeciye kiraya verip kira geliri elde edebilir. M1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 30,8’ini, 2019-2020 öğretim yılında % 30,5’ini ve 2020-2021 öğretim yılında % 32,7’sini kantin gelirleri oluşturmaktadır. Bilindiği gibi öğrencilerin okul sürecinde başarılı olmalarında, doğru ve zamanında beslenmeleri önemlidir. Bu sürece katkı sağlayan birimlerden biri de kantinlerdir. Aynı zamanda okul kantini, az miktarda da olsa okula gelir sağlamaktadır.

M1 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, üçüncü en büyük payı “öğrenci kıyafeti ve/veya okul arması satışından elde edilen gelirler” oluşturmaktadır. Nitekim M1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 10,3’ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 7,6’sını ve 2020-2021 öğretim yılında % 9,8’ini öğrenci kıyafeti ve/veya okul arması satışından elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

M1 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, dördüncü en büyük payı “okul halı sahasından ve/veya kapalı spor salonundan elde edilen gelirler” oluşturmaktadır. Nitekim M1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 3,1’ini, 2019-2020 öğretim yılında % 5,7’sini ve 2020-2021 öğretim yılında % 5,4’ünü, okul halı sahasından ve/veya kapalı spor salonundan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Bilindiği gibi bahçesi büyük olan okullara halı saha kurulabilmektedir. Bazı okulların da kapalı spor salonları vardır. Okullar, halı sahalarını ve kapalı spor salonlarını, ders dışındaki saatlerde topluma kiralamakta ve böylece gelir elde etmektedirler.

M1 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, kişiler ve işletmeler tarafından yapılan gönüllü bağışlar ancak % 1 dolayındadır. Diğer bir deyişle toplumun mesleki ve teknik liselere yaptığı bağış miktarı oldukça düşüktür. Nitekim M1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 0,5’ini, 2019-2020 öğretim yılında % 1,5’ini

ve 2020-2021 öğretim yılında ise % 1,1'ini bağışlar oluşturmuştur. Bir yıl artan bağışlar, ertesi yıl azalabilmektedir. Diğer bir deyişle, bağışlarda bir düzen - bir kararlılık yoktur. O nedenle bağışlara güvenerek bir şeyler planlamak oldukça zor olacaktır. Ayrıca bu lisenin bazı gelir türleri 2019-2020 öğretim yılında azalmıştır. Bu durumun başlıca nedeninin, Dünya'yı etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu düşünülmektedir.

M1 Lisesinin gelirlerinin Ocak 2023 fiyatlarına güncellenmiş hali Tablo 4.3'te görülmektedir. Bu güncelleme doğrultusunda gelirlerde azalış ya da artış olup-olmadığı daha net görülmektedir.

Tablo 4.3. M1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	6.339	10.745	8.365
Kantin İşletme / Kira Geliri	362.212	214.898	255.585
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	36.221	40.293	41.823
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	633.871	376.071	390.348
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	6.037	3.223	3.276
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	120.737	53.724	76.675
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	9.055	4.835	5.576
Toplam	1.174.473	703.789	781.649

Tablo 4.3 incelendiğinde M1 lisesinin gelirleri genel olarak (bağışlar ve işletme/kira gelirleri dışında) gelirleri 2019-2020 yılında azalış göstermiş fakat 2020-2021 öğretim yılında tekrar artışa geçmiştir. Fakat artış olsa da gelir miktarları 2018-2019 yılındaki gelir miktarını yakalayamamıştır. Bunun nedeni Türkiye'de Mart 2020 yılında meydana gelen Covid-19 salgınıdır. Bu salgın yüzünden Türkiye'de alınan kararlara göre salgının başlamasından sonra eğitim-öğretimde çevrim içi eğitime geçilmiştir. Öğrenciler okullara gitmemiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında okullar kısmen açılmış yani haftanın birkaç gününde yüz yüze eğitim yapılmıştır. Bu nedenlerden dolayı M1 lisesinin çoğu geliri azalmıştır.

M2 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.4'te görülmektedir.

Tablo 4.4. M2 Lisesinin Gelirleri (TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	0	0	0
Kantin İşletme / Kira Geliri	100.597	67.575	105.647
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	0	0	0
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	0	0	0
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	0	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	0	0	0
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	1.290	4.700	8.200
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	0	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	400	920	1.260
Toplam	102.287	73.195	115.107
ABD \$	19.674	12.238	15.932

Tablo 4.4’te görüldüğü gibi M2 lisesi, 2018-2019 öğretim yılında 102.287 TL, 2019-2020 öğretim yılında 73.195 TL ve 2020-2021 öğretim yılında 115.107 TL gelir elde etmiştir. M2 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, en büyük payı “kantin gelirleri” oluşturmaktadır. Bilindiği gibi kantinlerde öğrenciler için atıştırmalık gıdalar satılmakta ve gelir elde edilmektedir. Bu kantinleri, okullar bizzat kendileri işletebilir ya da bir işletmeciye kiraya verip kira geliri elde edebilir. M2 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 98,4’ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 92,3’ünü ve 2020-2021 öğretim yılında % 91,8’ini kantinin işletilmesinden ya da kiraya verilmesinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

En fazla geliri kantin işletmesinden elde eden M2 Lisesi, Denizli ilinin merkez ilçesinde bulunmaktadır. Gerek merkezde bulunması, gerek kantini kiralayanlar ile yapılan sözleşme gereği Covid-19 salgın döneminde kantin kira gelirlerinin sürmesi, bu durumun kaynağıdır. Okulun gelirlerinin yaklaşık % 94,2’sini kira geliri oluşturmaktadır. M2 Lisesinin elde ettiği ikinci en büyük gelir “sorumluluk sınavına giren öğrencilerin ödediği paralardır”. Bilindiği gibi bazı öğrenciler normal dönem içerisinde bazı derslerden başarılı olamamakta ve okulda düzenlenen sorumluluk sınavlarına katılmaktadırlar. Bu sınavlara katılabilmek için de okula küçük bir miktar para yatırmaktadırlar. Çünkü bu sınavlar, okulun normal işleyiş sürecine ek bir yük getirmektedir. Bu nedenle öğrenciler küçük bir ödeme yaparak, bu yüke katkı

sağlamaktadırlar. Nitekim M2 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 1,3'ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 6,4'ünü ve 2020-2021 öğretim yılında % 7,1'ini sorumluluk sınavına giren öğrencilerin ödediği paralar oluşturmaktadır. Sorumluluk sınavları, öğretim yılı içerisinde yazılı ve/veya uygulamalı sınav esaslarına göre birinci ve ikinci dönemin ilk haftasında yapılır. Bu sınavlar, okuldaki iki alan öğretmeni tarafından yapılır, bulunmaması halinde biri alan öğretmeni olmak üzere iki öğretmen tarafından yapılır (OKY, md. 58).

M2 Lisesinin elde ettiği üçüncü en büyük gelir “atık ders kitabı ve kağıt satışından elde edilen gelirlerdir”. Bilindiği gibi okullarda çok miktarda A4 kağıdı kullanılmaktadır. Ayrıca 5-6 yıl kullanılan ve eskiyen kitaplar da kullanımdan kaldırılmaktadır. Gerek kullanılan kâğıtları, gerek eskiyen kitaplar çöpe atılmamakta, geri dönüşüme gönderilmektedir. Okullar da bu işten çok küçük bir miktar da olsa gelir elde etmektedir. Nitekim M2 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 0,4'ünü ve 2019-2020 öğretim yılında % 1,3'ünü ve 2020-2021 öğretim yılında % 1,1'ini atık kağıtların satışından elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle M2 Lisesinin kendi olanaklarıyla ve çabalarıyla elde ettiği üç tür gelir bulunmaktadır: Kantin geliri, sorumluluk sınavı geliri ve atık kâğıt geliri. Bunların dışında bir geliri yoktur. Diğer liselerin gelirlerinden farklı olarak bu lisede sorumluluk sınavları gelirleri bulunmaktadır.

M2 lisesine ait gelirlerin 31 Ocak 2023 tarihi dikkate alınarak güncellenen değerleri Tablo 4.5'te verilmektedir.

Tablo 4.5. M2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Kantin İşletme / Kira Geliri	303.645	181.521	245.471
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	3.894	12.625	19.053
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	1.207	2.471	2.928
Toplam	308.747	196.618	267.451

Tablo 4.5'e bakıldığında M2 lisesinin sahip olduğu üç gelir türünün toplam miktarı 2019-2020 eğitim-öğretim yılında azalma göstermiştir. Bunun nedeni 16 Mart 2020 tarihinde salgından dolayı uzaktan eğitime geçilip okulların fiziksel olarak kapatılması olmuştur. Çünkü bu dönemde okullarda öğrenci olmayınca okulun kantin işletmesinden elde ettiği gelir 2018-2019 yılına göre % 40 azalma göstermiştir. 2020-2021 öğretim yılında artışa geçse de Covid-19 salgınından önceki dönem kadar gelir

elde edilememiştir. Diğer iki gelir türü olan sorumluluk sınavları gelirleri ve kullanılmış ders kitabı ve kâğıttan elde edilen gelirler okulun gelirleri arasında çok büyük bir paya sahip olmasa da bir miktar artış göstermiştir.

P1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.6’da görülmektedir.

Tablo 4.6. P1 Lisesinin Gelirleri (TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türü Gönüllü Bağış)	20.550	0	0
Kantin İşletme / Kira Geliri	21.879	21.600	1.500
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	0	0	0
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	0	0	0
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	2.056	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	0	0	0
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	0	0	0
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	0	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kâğıt Satışından Elde Edilen Gelirler	700	1.750	2.000
Toplam	45.185	23.350	3.500
ABD \$	8.691	3.904	484

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi, P1 Lisesinin gelirlerini, bağışlar, kantin gelirleri, sosyal etkinlik gelirleri ve kullanılmış kâğıtların satışından elde edilen gelirler oluşturmaktadır. 2018-2019 öğretim yılında 45.185 TL olan gelir, 2019-2020 öğretim yılında 23.350 TL’ye ve 2020-2021 öğretim yılında ise 3.500 TL’ye düşmüştür. Diğer bir deyişle bu okulun gelirleri, üç yılda % 92,3 azalmıştır. 2019-2020 öğretim yılında çok azalmasının başlıca nedeninin, Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu düşünülmektedir.

P1 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, en büyük payı “kantin gelirleri” oluşturmaktadır. Bilindiği gibi kantinleri, okullar bizzat kendileri işletebilir ya da bir işletmeciye kiraya verip kira geliri elde edebilir. P1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 48,4’ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 92,5’ünü ve 2020-2021 öğretim yılında % 42,9’unu kantinin işletilmesinden ya da kiraya verilmesinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Ortalama olarak üç yılda, okulun gelirlerinin %

61,3'ünü kantin gelirleri oluşturmuştur. Ancak kantin geliri 2020-2021 öğretim yılında ciddi miktarda azalmıştır. Bu durumun başlıca nedeni, Mart 2020'de Türkiye'yi etkisi altına alan Covid-19 salgını nedeniyle okullarda yüz-yüze eğitime son verilmesi ve öğrencilerin okullara gidememesidir. Doğal olarak bu dönemde kantinler çalışmamıştır. Verilerden de anlaşıldığı gibi, kantinlerin sağladığı gelirler, gelir türleri içerisinde önemli bir orandadır ve okulların günlük gereksinimlerini (kırılan camın değiştirilmesi, kapının tamir edilmesi, fotokopi makinesinin bakımı, kâğıt alınması vb) karşılamada vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

P1 Lisesinin elde ettiği ikinci en büyük gelir “atık ders kitabı ve kâğıt satışından elde edilen gelirlerdir”. Bilindiği gibi okullarda çok miktarda kâğıt kullanılmaktadır. Ayrıca 5-6 yıl kullanılan ve eskiyen kitaplar da kullanımdan kaldırılmaktadır. Gerek atık kâğıtları, gerek eskiyen kitaplar çöpe atılmamakta, geri dönüşüme gönderilmektedir. Okullar da bu işten çok küçük bir miktar da olsa gelir elde etmektedir. Nitekim P1 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 1,6'sını ve 2019-2020 öğretim yılında % 7,5'ini ve 2020-2021 öğretim yılında % 57,1'ini atık kâğıtların satışından elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Ortalama olarak üç yılda, okulun gelirlerinin % 22,1'ini oluşturmuştur.

P1 Lisesinin elde ettiği gelir türlerinden biri de “kişiler ve işletmeler tarafından yapılan gönüllü bağışlardır”. Ancak bağışlarda bir kararlılık - bir düzen yoktur. Yalnızca 2018-2019 öğretim yılında okula bağış yapılmış, sonraki yıllarda yapılmamıştır. O yıl yapılan bağış, toplam gelirin % 45,5'ini oluşturmuştur. Bağışlarda bir kararlılığın - bir düzenin olmayışı, okul yönetimlerini zaman zaman zora sokabilir. Çünkü hangi zamanda, hangi miktarda bağışın geleceği öngörülememektedir. Bir yıl artan bağışlar, ertesi yıl azalabilmektedir. O nedenle bağışlara güvenerek bir şeyler planlamak oldukça zor olacaktır.

Benzer bir durum, sosyal etkinlik (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb) gelirlerinde de yaşanmaktadır. Yalnızca 2018-2019 öğretim yılında okulda sosyal etkinlik düzenlenmiş ve gelir elde edilmiştir. Bu yıl elde edilen sosyal etkinlik geliri, toplam gelirin % 4,6'sını oluşturmuştur. Sonraki yıllarda sosyal etkinlik düzenlenmemiştir. Bunun temel nedeninin, Mart 2020'den itibaren Türkiye'yi etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu, okul yöneticileri tarafından belirtilmiştir. Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi ve gelir elde edilmesinde, okul yönetimlerinin tutumu da oldukça etkili olmaktadır. Bazı okulların yönetimi, sosyal etkinlikler düzenleme ve bu

etkinliklere katılım sağlamada oldukça başarılıdır. Bazı yönetimler ise pek önem vermemekte, bir yılda bir etkinlik bile düzenlememektedir.

P1 lisesi, kendi olanaklarıyla ve çabalarıyla dört tür gelir elde etmektedir: Kantin geliri, atık kâğıt geliri, bağış geliri ve sosyal etkinlik geliri. Ancak bunlardan düzenli olan, her yıl düzenli olarak gelen, kantin geliri ile atık kâğıt geliridir. Bağış geliri ile sosyal etkinlik gelirinde bir düzenlilik - kararlılık yoktur, hangi yılda hangi miktarda geleceği belli değildir. P1 lisesinin elde ettiği bu gelirlerin artış ve azalışının olup olmadığı konusunda yorum yapabilmek için elde ettiği gelirler Ocak 2023 TL fiyatlarıyla güncellenerek Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. *P1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)*

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	62.029	0	0
Kantin İşletme / Kira Geliri	66.040	58.022	3.485
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	6.206	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	2.113	4.701	4.647
Toplam	136.388	62.723	8.132

Tablo 4.7 yorumlandığında P1 lisesinin elde ettiği dört çeşit gelir de zamanla azalış göstermiştir. Kişilerin ve işletmelerin okullara yaptığı gönüllü bağışlar 2018-2019 yılında % 45,5 bir orana sahipken diğer yıllarda hiç bağış yapılmamıştır. Kantin gelirleri 2020-2021 yılında diğer yıllara göre yaklaşık %94 oranında azalma göstermiştir. Bunun sebebinin yine Covid-19 salgını olduğu düşünülmektedir.

P2 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.8’de görülmektedir. Tablo 4.8’de görüldüğü gibi P2 Lisesinin üç tür gelir vardır: Bağışlar, okul halı sahasını ve/veya kapalı spor salonu işletme / kira geliri ve kantin işletme / kira geliri. İşletme ve kira gelirleri, son iki yılda düşmüştür. Bunun nedeninin diğer okullarda da olduğu gibi Covid-19 salgını tedbirleri olduğunu, lise yöneticileri bildirmişlerdir. Bağışlar ise 2019-2020 öğretim yılında artış gösterse de 2020-2021 öğretim yılında ciddi bir miktarda azalmıştır. 2019-2020 öğretim yılında bağışlar artsa bile toplam gelirin 2018 yılından 2021 yılına kadar düşüşte olmasına engel olamamıştır.

P2 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılında 168.950 TL olan geliri, 2019-2020 öğretim yılında 151.700 TL’ye düşmüş ve 2020-2021 öğretim yılında ise oldukça

azalmış ve 29.664 TL'ye düşmüştür. Azalmanın başlıca nedeni, Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu, okul yöneticileri tarafından belirtilmiştir.

Tablo 4.8. P2 Lisesinin Gelirleri (TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türü Gönüllü Bağış)	76.602	83.000	7.250
Kantin İşletme / Kira Geliri	78.348	63.300	20.414
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	14.000	5.400	2.000
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	0	0	0
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	0	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	0	0	0
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	0	0	0
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	0	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	0	0	0
Toplam	168.950	151.700	29.664
ABD \$	32.496	25.364	4.106

P2 Lisesinin elde ettiği gelir türleri içinde, en büyük payı “kantin gelirleri” oluşturmaktadır. Bilindiği gibi kantinleri, okullar bizzat kendileri işletebilir ya da bir işletmeciyeye kiraya verip kira geliri elde edebilir. P2 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 46,4’ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 41,7’sini ve 2020-2021 öğretim yılında % 68,8’ini kantinin işletilmesinden ya da kiraya verilmesinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Ortalama olarak üç yılda, okulun gelirlerinin % 52,3’ünü kantin gelirleri oluşturmuştur. Ancak kantin geliri 2020-2021 öğretim yılında ciddi miktarda azalmıştır. Bu durumun başlıca nedeni, Mart 2020’de Türkiye’yi etkisi altına alan Covid-19 salgını nedeniyle okullarda yüz-yüze eğitime son verilmesi ve öğrencilerin okullara gidememesidir. Doğal olarak bu dönemde kantinler çalışmamıştır.

P2 Lisesinin elde ettiği gelir türlerinden biri de “kişiler ve işletmeler tarafından yapılan gönüllü bağışlardır”. Ancak bağışlarda bir kararlılık - bir düzen yoktur. 2018-2019 öğretim yılında 76.602 TL bağış yapılmışken, 2019-2020 öğretim yılında 83.000 TL bağış yapılmış, 2020-2021 öğretim yılında ise 7.250 TL’ye düşmüştür. Ortalama olarak üç yılda, okulun gelirlerinin % 41,5’ini kantin gelirleri oluşturmuştur. Görüldüğü gibi bağış gelirlerinde bir kararlılık - bir düzenlilik vardır. O nedenle bağışlar, okulun günlük gereksinimlerinin karşılanmasında yaşamsal öneme sahip değildir. Okul yönetimleri için parasal anlamda her zaman kurtarıcı olamamaktadırlar. Çünkü hangi

zamanda, hangi miktarda gelirin geleceği belli değildir. Diğer bir deyişle bağışlar, öngörülemeyen gelirdir. O nedenle bağışlara güvenerek bir şeyler planlamak oldukça zor olacaktır.

P2 Lisesinin elde ettiği üçüncü gelir “okul halı sahası ve/veya kapalı spor salonu gelirleridir”. Nitekim P2 Lisesinin toplam gelirlerinin, 2018-2019 öğretim yılında % 8,3’ünü, 2019-2020 öğretim yılında % 3,6’sını ve 2020-2021 öğretim yılında % 6,7’sini, okul halı sahasından ve/veya kapalı spor salonundan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Son yıl gelirin ciddi miktarda azalmasının temel nedeninin, diğer okullarda olduğu gibi bu okulda da Mart 2020’den itibaren Türkiye’yi etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu, okul yöneticileri tarafından belirtilmiştir. Zaman zaman sokağa çıkmanın bile yasaklandığı dönemde, doğal olarak halı saha maçları da yapılamamıştır. Bilindiği gibi bahçesi büyük olan okullara halı saha kurulabilmektedir. Bazı okulların da kapalı spor salonları vardır. Okullar, halı sahalarını ve kapalı spor salonlarını, ders dışındaki saatlerde topluma kiralamakta ve böylece gelir elde etmektedirler. Özellikle genç nüfusun yoğun olduğu mahallelerde ve ilçelerde, halı sahalar okullarına oldukça iyi para kazandırmaktadır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin işletmecilik anlayışı çok etkilidir. Diğer bir deyişle, eğer halı saha uygun bir mahallede ise ve okul yöneticileri de işletmede yetenekli ise, okul kendi kendini finanse edebilmektedir. Merkezi yönetim bütçesi dışındaki bütçe gereksinimlerini halı sahadan karşılayabilmektedir.

P2 lisesinin elde ettiği gelirlerin değişim oranlarının incelenebilmesi için 2018 yılından 2021 yılına kadar elde edilen gelirler TÜİK TÜFE endeksine göre Ocak 2023 fiyatlarına dönüştürülmüş ve Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. P2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türü Gönüllü Bağış)	231.218	222.956	16.845
Kantin İşletme / Kira Geliri	236.488	170.038	47.432
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	42.258	14.506	4.647
Toplam	509.965	407.499	68.924

Tablo 4.9 incelendiğinde elde edilen üç gelir türünün toplamının 2018-2019 yılına göre 2019-2020 ve 2020-2021 yıllarında sırasıyla % 20,1 ve % 86,5 oranında azalış göstermiştir. 2020-2021 öğretim yılındaki azalışın % 86,5 gibi büyük bir oranda olmasının en büyük nedeni bağışlar ve kantin gelirinde yaşanan ciddi orandaki

azalmadır. Bu oranlar bağışlarda % 92,7 iken, kantin gelirlerinde % 79,9 şeklinde olmuştur. Diğer liselerde olduğu gibi P1 lisesinin gelir miktarlarında da Covid-19 salgını nedeniyle azalma olduğu düşünülmektedir.

T1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.10'da görülmektedir. T1 Lisesi, Tavas ilçe merkezinde olan küçük bir okuldur. Tablo 4.10'da görüldüğü gibi, T1 Lisesinin tek gelir kaynağı okul kantininin işletilmesi ya da kiraya verilmesinden elde edilen gelirdir. 2018-2019 öğretim yılında 3.600 TL olan bu gelir, 2019-2020 öğretim yılında 1.800 TL'ye düşmüştür, 2020-2021 öğretim yılında ise hiç yoktur. 2020-2021 öğretim yılında hiç gelirin olmamasının nedeninin, Mart 2020'den sonra Türkiye'yi de etkisi altına alan Covid-19 salgını olduğu, okul yöneticileri tarafından belirtilmiştir. Covid-19 salgını başlayınca, işletmeler var olma sorunuyla baş başa kalmışlar ve birçok girişimci, işletmecilik yapmaktan vazgeçmiş ya da işini küçültmüştür. Doğal olarak bu dönemde kantinler çalışmamıştır.

Tablo 4.10. T1 Lisesinin Gelirleri (TL)

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	0	0	0
Kantin İşletme / Kira Geliri	3.600	1.800	0
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	0	0	0
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	0	0	0
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	0	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	0	0	0
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	0	0	0
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	0	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	0	0	0
Toplam	3.600	1.800	0
ABD \$	692	301	0

T1 lisesinin gelirlerine bakıldığında şunu da belirtmek gerekir: Bu lisenin Covid-19 öncesindeki yıllarda da dikkate değer düzeyde bir geliri yoktur. Hatta 2020-2021 döneminde merkezi bütçeden gelen gelirler dışındaki özel gelirlerden hiçbiri bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle bu okulun kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelir, bu okulun gereksinimlerini karşılayamamaktadır. Merkezi yönetim bütçesi

sayesinde yaşamını sürdürmektedir. Hemen hemen her okulda görülen, kişiler ve işletmeler tarafından yapılan bağışlar, bu okulda görülmemektedir. Gerek okulda bulunan öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarının düşük düzeyde olması gerekse gelişmişlik düzeyi düşük olan ilçelerde olduğu gibi mesleki eğitime gereken önemin verilmemesi bağışların olmamasına neden olmaktadır.

T1 lisesinin sadece kantinden elde edilen gelirinin Ocak 2023 TL fiyatlarına dönüştürülmüş değerleri Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. *T1 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)*

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Kantin İşletme / Kira Geliri	10.866	4.835	0
Toplam	10.866	4.835	0

Tablo 4.11 incelendiğinde kantin geliri 2018-2019 öğretim yılından 2019-2020 yılına % 55,5 oranında azalma göstermiştir. Bu oran eğitim-öğretim yılının yarısında kantinin işletildiğini göstermektedir. T1 lisesinin yöneticilerinden alınan bilgilere ve Tablo 4.11’deki değişime bakıldığında Covid-19 salgınının başladığı Mart 2020 tarihinden itibaren T1 lisesinin kantin işletilmesine son verilmiştir. Çünkü uzaktan eğitime geçilmiş ve okula öğrenciler gelmemiştir.

T2 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda, kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler (özel gelirler) Tablo 4.12’de görülmektedir.

Tablo 4.12. *T2 Lisesinin Gelirleri (TL)*

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	2.000	2.000	2.000
Kantin İşletme / Kira Geliri	0	0	0
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri	0	0	0
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)	0	0	0
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)	0	0	0
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri	0	0	0
Sorumluluk Sınavları Gelirleri	0	0	0
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri	0	0	0
Eskimiş Ders Kitabı ve Kullanılmış Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler	0	0	0
Toplam	2.000	2.000	2.000
ABD \$	385	334	277

T2 Lisesi, Tavas ilçe merkezinde bulunmaktadır. Okulun tek gelir kaynağı, kişilerin ve/veya işletmelerin sağladığı bağışlardır. Bu gelir 2018-2019, 2019-2020 ve 2020-2021 öğretim yılında da 2.000 TL'dir. T2 Lisesinin bunun dışında hiçbir gelir yoktur. Covid-19 salgın döneminde bile T2 Lisesine, kişiler ve/veya işletmeler gönüllü bağışlarını sürdürmüşlerdir. Ancak bu bağışlar, okulun günlük gereksinimlerini karşılayacak düzeyde değildir. T2 lisesi de T1 lisesi gibi merkezi bütçeden gelen gelir ile ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ayrıca; gelir ve gider miktarlarının araştırılmasında yer alan altı okulun beş tanesinde kantin işletmesine rastlanırken incelenen üç eğitim-öğretim yılı içerisinde (2018-2019, 2019-2020, 2020-2021) T2 lisesinde kantin işletmesi bulunmamaktadır.

T1 lisesinin gelir kaynağını oluşturan bağış miktarlarının her eğitim-öğretim yılında aynı olduğu görülmektedir. Fakat enflasyon olan ülkelerde her yıl paranın alım gücü değişmektedir. Bu miktarların aynı olup olmadığını incelemek için Ocak 2023 TL fiyatları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. *T2 Lisesinin Gelirleri (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)*

Gelir Türü	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Bağışlar (Kişilerce, İşletmelerce vb Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)	6.037	5.372	4.647
Toplam	6.037	5.372	4.647

Tablo 4.13'te verilen değerler incelendiğinde aslında aynı miktar olan 2.000 liranın alım gücü hesaba katıldığında aynı değere sahip olmadığı görülmüştür. Aslında okula yapılan bağışlar her yıl giderek azalmıştır. Azalma oranları 2018-2019 yılına göre 2019-2020 yılında % 11, 2019-2020 yılına göre 2020-2021 yılında % 13,5 olmuştur. Okulun ihtiyaçlarındaki malzemelerin fiyatlarının da enflasyon oranına göre arttığı varsayıldığında da T2 lisesinin elde ettiği gelirler ile gereksinimlerini karşılayabilme gücü azalmıştır.

4.1.3. Mesleki ve Teknik Liselerin Harcama Alanları

Araştırmanın kuramsal çerçeve kısmında eğitim için yapılan harcamalar, devlet ve özel sektör diye iki grupta incelenmiştir. Ancak bu kurumlardan okula ulaşan finansman; okullarda eğitim-öğretimi sürdürmek adına çeşitli alanlara harcanmaktadır. Bu harcamalar, okul yöneticileri, memurları ve araştırmacı işbirliği ile gider formuna not edilmiştir. Gelir bölümünde okullar, belirli harfler ile kodlanmıştır. Bu kodlama, gider (harcama) bölümünde de benzer biçimde ele alınmıştır. Bütünlük olması için, gelir

bölümündeki okulların sırası, aynen gider bölümde de kullanılmıştır, tablolar aynı sıra ile dizilmiştir.

M1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar TL olarak Tablo 4.14'te görülmektedir.

Tablo 4.14. *M1 Lisesinin Harcama Alanları (TL)*

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici ve öğretmenlerin maaşları, ek ders ücretleri vb)	8.982.000	9.122.000	9.186.000
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	408.200	396.800	401.100
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	102.400	112.700	86.000
Su	33.400	34.600	25.800
Temizlik Malzemeleri	11.200	14.200	10.300
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	8.200	8.800	9.300
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	6.600	6.800	5.200
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	38.600	40.400	30.600
Kitap - Kırtasiye Alımı	8.000	8.400	8.000
Bina ve Tesislerin Bakımı - Onarımı	16.200	18.800	12.400
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	12.000	8.000	6.000
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	2.200	2.400	2.800
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	8.100	7.400	7.200
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	286.000	324.000	302.600
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	570.200	540.300	290.400
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	151.500	142.800	137.400
Toplam	10.644.800	10.788.400	10.521.100
ABD \$	2.047.412	1.803.809	1.456.208

Tablo 4.14'te görüldüğü gibi M1 Lisesi, 2018-2019 öğretim yılında 10.644.800 TL, 2019-2020 öğretim yılında 10.788.400 TL, 2020-2021 öğretim yılında ise 10.521.100 TL harcamıştır. Genel olarak, okulun harcamalarının her sene yaklaşık değerlerde olduğu görülse de ülke genelinde yaşanan fiyat artışları (enflasyon) dikkate alınarak yorum yapılması daha uygundur.

M1 Lisesinin harcamalarının % 89,2'si (% 88,2 – % 88,3 – % 91,1) personel ve yardımcı personel harcamaları (giderleri) oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle okulun en büyük harcama türü, personel için yapılandır (maaş, ücret, ek ders ücreti, yevmiye,

yolluk vb). “Taşımalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri” üç yılın ortalaması olarak bakıldığında (% 4,4) harcama alanlarından en çok paya sahip ikinci harcamadır. Hemen hemen her meslek lisesine, kendi eğitim bölgesi dışından öğrenci gelmektedir. Bu öğrenciler taşımalı eğitim kapsamındadır ve tüm masrafları MEB tarafından karşılanmaktadır.

M1 Lisesinin üçüncü en büyük harcama alanı yatılı öğrencilerin barınma, beslenme ve sağlık harcamalarıdır. Diğer bir deyişle, bu lisenin öğrenci pansiyonu vardır ve harcamaları, okulun toplam harcamaları içinde üçüncü sıradadır (% 2,9). M1 Lisesinde dördüncü en büyük harcama sigorta primleridir. Bilindiği gibi mesleki ve teknik lise öğrencileri, 3308 sayılı yasa gereğince, işletmelerde uygulama (staj) yapmaktadırlar. Teorik eğitimi okulda almakta, bunun uygulamasını ise işletmelerde (özel sektörde) yapmaktadırlar. Uygulama sürecinde herhangi bir kaza yaşanması olasılığına karşı öğrenciler sigorta yapılmakta, doğal olarak da sigorta şirketlerine para ödenmektedir.

M1 Lisesinde en az harcama yapılan alanlar ise şunlardır: Temizlik, İletişim ve ulaşım, Eğitim araçları satın alma ve bakım-onarımı; Kitap-kırtasiye alımı; Sosyal etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb), Öğrencilere yapılan yardımlar. Bu harcamalardan her biri, okulun toplam harcamalarının ortalama olarak % 0,1’ini oluşturmaktadır.

M1 lisesinin harcamaları bulunduğu eğitim-öğretim dönemi içerisinde elde edilen değerlerle değerlendirilmiştir. Fakat bu değerlendirme harcamaların azalış ve artışlarını yorumlamak açısından yeterli olmamaktadır. Bu durum için Tablo 4.15’te M1 lisesinin harcamalarının Ocak 2023 TL değerleri verilmiştir. Tablo 4.15 devamında harcama alanlarının artış azalış oranları belirtilmiştir.

Tablo 4.15 incelendiğinde harcama alanlarında önemli paya sahip olan personel giderlerinin enflasyon oranları dikkate alınarak yapılan dönüşümde azalma göstermiştir. 2018-2019 öğretim yılından 2019-2020 öğretim yılına % 9,8 ve 2019-2020 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına % 12,9 oranında azalma göstermiştir. Aynı şekilde birçok harcama alanında (enerji, su, iletişim ve ulaşım, eğitim araçları alım-satım, temrinlik malzemesi alımı, kitap-kırtasiye alımı, donatım, öğrencilere yapılan yardımlar, taşımalı eğitim giderleri) enflasyon oranına göre düşüş gözlemlenmiştir. Toplam harcama miktarına bakıldığında da 2018-2019 yılından 2019-2020 yılına % 9,8 ve 2019-2020 yılından 2020-2021 yılına % 15,6 oranında azalma yaşanmıştır.

Tablo 4.15. M1 Lisesinin Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici ve öğretmenlerin maaşları, ek ders vb)	27.111.578	24.503.693	21.343.670
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	1.232.125	1.065.892	931.956
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	309.088	302.737	199.821
Su	100.816	92.943	59.946
Temizlik Malzemeleri	33.806	38.144	23.932
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	24.751	23.639	21.609
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	19.922	18.266	12.082
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	116.512	108.523	71.099
Kitap - Kırtasiye Alımı	24.147	22.564	18.588
Bina ve Tesislerin Bakımı - Onarımı	48.899	50.501	28.811
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	36.221	21.490	13.941
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	6.641	6.447	6.506
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	24.449	19.878	16.729
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	863.272	870.335	703.091
Taşımali Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	1.721.111	1.451.364	674.744
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	457.293	383.592	319.249
Toplam	32.130.631	28.980.009	24.445.775

M2 lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar Tablo 4.16’da görülmektedir.

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi M2 Lisesi, 2018-2019 öğretim yılında 7.970.580 TL, 2019-2020 öğretim yılında 8.797.400 TL, 2020-2021 öğretim yılında ise 9.571.200 TL harcamıştır. Genel olarak, okulun harcamalarında düzenli bir artış olduğu söylenebilir. Ancak ülke genelinde yaşanan fiyat artışları (enflasyon) dikkate alındığında, artış olduğunu söylemek oldukça zordur.

M2 Lisesinin harcamalarının % 88,8’ini (% 86,9 – % 88,1 – % 91,2) personel ve yardımcı personel harcamaları (giderleri) oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle okulun en büyük harcama türü, personel için yapılandır (maaş, ücret, ek ders ücreti, yevmiye, yolluk vb). M2 Lisesinin ikinci en büyük harcama alanı taşımali eğitim öğrencilerinin ulaşım ve beslenme giderleridir (%5,8). Neredeyse her okula çevre bölgelerden

öğrenciler gelmektedir. Bu öğrencilerin taşıma giderleri MEB tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 4.16. *M2 Lisesinin Harcama Alanları (TL)*

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	6.406.000	7.140.000	7.986.000
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	520.000	603.000	744.500
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	109.600	129.300	126.700
Su	36.800	44.300	42.400
Temizlik Malzemeleri	15.300	21.400	16.600
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	8.400	9.500	10.700
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım-Onarımı	12.800	15.600	14.800
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	40.100	48.800	53.300
Kitap-Kırtasiye Alımı	8.600	9.200	11.600
Bina ve Tesislerin Bakımı-Onarımı	4.600	6.200	9.400
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	18.000	16.000	14.000
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	3.100	4.600	2.200
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	8.680	9.400	10.800
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	0	0	0
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	620.300	560.900	314.200
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	158.300	179.200	214.000
Toplam	7.970.580	8.797.400	9.571.200
ABD \$	1.533.054	1.470.916	1.324.734

Üçüncü büyük harcama ise sigorta primleridir. Bilindiği gibi mesleki ve teknik lise öğrencileri, 3308 sayılı yasa gereğince, işletmelerde uygulama (staj) yapmaktadırlar. Teorik eğitimi okulda almakta, bunun uygulamasını ise işletmelerde (özel sektörde) yapmaktadırlar. Uygulama sürecinde herhangi bir kazanın yaşanması olasılığına karşı öğrenciler sigorta yapılmakta, doğal olarak da sigorta şirketlerine para ödenmektedir. M2 Lisesinde dördüncü en büyük harcama “enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)” alanına yapılmaktadır. Okulun toplam harcamalarının % 1,4’ünü oluşturmaktadır. M2 lisesinde bu dört tür harcama alanları dışında diğer harcamalar en fazla % 0,5 oranına denk gelmektedir. Genel olarak her bir harcama kaleminin miktarı yıl geçtikçe artmıştır. Fakat artış durumunun daha doğru bir şekilde incelenebilmesi için

yapılan harcama miktarları Ocak 2023 TL fiyatlarına dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17. *M2 Lisesinin Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)*

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	19.336.091	19.179.606	18.555.470
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	1.569.586	1.619.790	1.729.846
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	330.820	347.328	294.387
Su	111.078	119.000	98.516
Temizlik Malzemeleri	46.182	57.485	38.570
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	25.355	25.519	24.861
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım-Onarımı	38.636	41.905	34.388
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	121.039	131.088	123.843
Kitap-Kırtasiye Alımı	25.959	24.713	26.953
Bina ve Tesislerin Bakımı-Onarımı	13.885	16.655	21.841
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	54.332	42.980	32.529
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	9.357	12.357	5.112
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	26.200	25.250	25.094
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	1.872.335	1.506.700	730.044
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	477.818	481.371	497.229
Toplam	24.058.673	23.631.746	22.238.682

Tablo 4.17 incelendiğinde tüm personelin toplam ücretlerinde Tablo 4.16’nın aksine azalma görülmektedir. Bu da maaşlarda veya ek ödemelerde enflasyon oranının altında bir artış olduğunu veya personel sayısında azalmadan dolayı düşüş olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak uygulamalı dersler için temrinlik malzeme alımına yapılan harcamada yıllara göre artış bulunmaktaydı fakat Ocak 2023 fiyatlarına bakıldığında bu malzemelere harcanan miktar 2019-2020 yılında artış gösterirken 2020-2021 öğretim yılında azalmıştır. Enflasyondaki değişikliğin değerleri olumsuz etkilediğini gösteren bir başka harcama ise öğrencilere yapılan harcamalardır. Tablo 4.16’da 2018 yılından 2021 yılına artış göstermiş gibi dursa da aslında Ocak 2023 TL değerleriyle karşılaştırıldığında neredeyse aynı harcama miktarına sahiptir.

M2 lisesinin harcama miktarlarının toplamına bakıldığında 2018-2019 eğitim-öğretim yılından 2019-2020 yılına % 1,8 ve 2019-2020 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına % 5,9 oranında azalma göstermiştir. Nitekim Tablo 4.16’da artış

yaşanmış gibi görüntü bulunmaktadır. Bu durumda her yılın kendi içinde oranlarının karşılaştırılması doğru iken bir başka yıl ile karşılaştırılması doğru sonuç vermemektedir.

P1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar, TL cinsinden Tablo 4.18’de görülmektedir. Tablo 4.18 yardımıyla P1 okulunun 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021 dönemlerinde yaptığı harcamalara bakıldığında toplam harcama miktarları sırasıyla 9.018.900 TL, 15.569.510 TL ve 12.412.600 TL olarak görülmektedir. Tüm eğitim-öğretim dönemlerinin en büyük paya sahip harcamaları yatılı öğrencilerin barınma, beslenme ve sağlık giderleridir. Bu harcamalar ortalama olarak bakıldığında % 52, 4’tür (% 53,2 - % 59,1 - %45). Diğer bir deyişle harcamaların yarısından fazlası bu harcamaya ayrılmaktadır. Bunun devamında tüm personelin (yönetici, öğretmen, memur, hizmetli vb) gideri toplam giderin yaklaşık %38,3’ünü oluşturmaktadır. Bu üç dönem boyunca M1 Lisesinde taşınmalı öğrenciler bulunmaktadır ve bu öğrencilere MEB tarafından belirli bir harcama yapılmaktadır. Bu harcamalar üçüncü büyük gideri oluşturmaktadır (% 6,5). Bu giderlerin yanı sıra M1 Lisesinde rastlanan harcama alanları olarak enerji, su, temizlik malzemeleri, iletişim giderleri, sosyal yardımlar, sigorta primleri, kitap-kırtasiye alımı, bakım onarım harcamaları bulunmaktadır. Bahsedilen harcamalar toplam harcamaların içinde en fazla %1,0 orana sahiptir. Hatta çoğunluğu % 0,5’ten az paya sahiptir.

Ayrıca, Tablo 4.18’deki gider miktarların toplamı incelendiğinde 2019-2020 yılında ciddi bir miktarda artışa sahip olduğu fakat 2020-2021 öğretim yılında harcamaların azaldığı görülmektedir. Bu durumu etkileyen özellikle yatılı öğrencilerin harcamasında ve taşınmalı eğitimin giderinde meydana gelen azalış olduğu görülmektedir. Fakat bu azalışların daha doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için P1 lisesinin harcama alanları miktarlarını Ocak 2023 TL değerine dönüştürmekle mümkün olmaktadır. Bu dönüşüm Tablo 4.19’da verilmiştir.

Tablo 4.18’de P1 Lisesinin belirtilen eğitim-öğretim yılları içerisindeki miktarları görülmektedir. Bir sonraki eğitim-öğretim yılına geçildiğinde Türkiye’de oluşan enflasyon oranından dolayı alım gücü değişeceğinden fiyatlar sabit kalmamaktadır. Bunu dikkate alarak azalış ya da artış oranı hesaplamada Tablo 4.19 kullanılmıştır.

Tablo 4.18. *PI Lisesinin Harcama Alanları (TL)*

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	2.900.600	4.630.000	5.324.000
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	240.600	452.700	570.800
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	56.700	106.200	94.500
Su	18.800	36.000	32.800
Temizlik Malzemeleri	6.600	14.600	10.400
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	5.100	8.800	10.200
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	5.200	7.200	6.900
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	18.800	39.100	41.500
Kitap - Kırtasiye Alımı	5.200	9.300	13.900
Bina ve Tesislerin Bakımı - Onarımı	2.000	4.000	12.000
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	19.800	10.500	20.200
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	0	0	0
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	4.100	7.510	8.600
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	4.800.000	9.200.000	5.580.000
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	860.200	900.400	522.400
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	75.200	143.200	164.400
Toplam	9.018.900	15.569.510	12.412.600
ABD \$	1.734.687	2.603.205	1.718.007

Tablo 4.19'daki toplam miktar ile taşınmalı eğitim ve yatılı öğrencilerin giderlerine bakıldığında Tablo 4.18'de olduğu gibi azalış bulunduğu görülmektedir. Özellikle toplam miktar incelendiğinde 2018-2019 öğretim yılına göre 2019-2020 öğretim yılında % 53,6 oranında artış olsa da; 2019-2020 öğretim yılına göre 2020-2021 yılında % 31,0 oranında azalış olmaktadır. Ayrıca; Tablo 4.19'a bakıldığında temrinlik malzeme alımı, öğrencilere yapılan yardımlar ve sigorta primleri harcama miktarları 2019-2020 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına geçerken azalma göstermiştir. Oysaki TÜİK TÜFE oranlarıyla değişim yapmadan önce harcamalarda artış olduğu görülmektedir. Bu da TL değerindeki azalmayı göstermektedir. 2019-2020 yılındaki TL miktarı aslında yıl içerisindeki alım gücü göz önüne alındığında 2020-2021 yılındaki TL miktarından daha yüksektir.

Tablo 4.19. P1 Lisesi Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	8.755.271	12.437.196	12.370.313
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	726.235	1.216.052	1.326.254
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	171.145	285.276	219.571
Su	56.747	96.704	76.211
Temizlik Malzemeleri	19.922	39.219	24.164
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	15.394	23.639	23.700
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	15.696	19.341	16.032
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	56.747	105.031	96.425
Kitap - Kırtasiye Alımı	15.696	24.982	32.297
Bina ve Tesislerin Bakımı - Onarımı	6.037	10.745	27.882
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	59.765	28.205	46.935
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	12.376	20.174	19.982
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	14.488.485	24.713.218	12.965.129
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	2.596.457	2.418.672	1.213.796
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	226.986	384.667	381.983
Toplam	27.222.958	41.823.119	28.840.675

P2 lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar, TL cinsinden Tablo 4.20’de görülmektedir. P2 lisesinin giderlerinin toplamı sırasıyla 8.563.000 TL, 8.671.180 TL ve 10.281.700 TL’dir. Bu toplamı bakıldığında düşük bir oranda artış görülmektedir. Fakat 2023 Ocak ayı TL fiyatlarıyla verilen Tablo 4.21’deki değişime bakılması doğru yorumlamayı vermektedir.

Tablo 4.20 incelendiğinde, giderlerin en büyük bölümünü tüm personelin giderlerinin oluşturduğu görülmektedir. Bu giderler tüm dönemlerin yaklaşık % 91,2’ini (% 90,8 - %91,7 - % 91,1) oluşturmaktadır. P2 lisesinin ikinci büyük harcama alanını taşınmalı eğitim öğrencilerinin ulaşım ve beslenme giderleri oluşturmaktadır (% 5,0). Hemen hemen her okulda taşınmalı öğrenci bulunmaktadır ve bu öğrencilerin giderleri MEB tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 4.20. P2 Lisesinin Harcama Alanları (TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	7.489.000	7.660.000	8.864.000
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	288.300	292.600	506.200
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	71.400	76.600	113.300
Su	25.000	27.000	36.600
Temizlik Malzemeleri	8.800	11.600	14.300
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	6.000	6.600	12.300
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım – Onarımı	6.100	6.800	7.600
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	26.700	27.980	48.200
Kitap – Kırtasiye Alımı	7.000	6.800	12.000
Bina ve Tesislerin Bakımı – Onarımı	24.000	13.000	17.000
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	3.600	4.800	16.600
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	0	0	0
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	5.500	5.600	10.200
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	0	0	0
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	500.300	430.400	423.300
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	101.300	101.400	200.100
Toplam	8.563.000	8.671.180	10.281.700
ABD \$	1.647.000	1.449.812	1.423.073

P2 lisesinin üçüncü büyük harcama alanı 3308 Sayılı Yasa gereğince öğrencilere ödenen sigorta primleridir. Bilindiği gibi mesleki ve teknik lise öğrencileri, 3308 sayılı yasa gereğince, işletmelerde uygulama (staj) yapmaktadırlar. Teorik eğitimi okulda almakta, bunun uygulamasını ise işletmelerde (özel sektörde) yapmaktadırlar. Uygulama sürecinde herhangi bir kaza yaşanması olasılığına karşı öğrenciler sigorta yapılmakta, doğal olarak da sigorta şirketlerine para ödenmektedir. Geri kalan giderleri, her okulda sabit olarak görülen enerji, su, temizlik, iletişim ve ulaşım giderleri ile birlikte eğitim araçları satın alma ve bakım – onarımı, kitap – kırtasiye alımı, bina ve tesislerin bakımı – onarımı olduğu görülmektedir. Kısacası okul binası için harcamalar yapılmıştır. Bu harcamaların toplamı; tüm harcamaların yaklaşık % 3,4 oranındadır. Bu harcamalardaki azalış veya artışları yorumlamak amacıyla 2023 Ocak ayı TL fiyatları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. P2 Lisesinin Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	22.605.056	20.576.440	20.595.503
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	870.215	785.988	1.176.156
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	215.516	205.764	263.253
Su	75.461	72.528	85.040
Temizlik Malzemeleri	26.562	31.160	33.226
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	18.111	17.729	28.579
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	18.412	18.266	17.659
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	80.592	75.160	111.993
Kitap – Kırtasiye Alımı	21.129	18.266	27.882
Bina ve Tesislerin Bakımı – Onarımı	72.442	34.921	39.499
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	10.866	12.894	38.570
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	16.601	15.043	23.700
Taşımalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	1.510.123	1.156.149	983.538
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	305.767	272.383	464.932
Toplam	25.846.854	23.292.692	23.889.529

Tablo 4.21’de verilen P2 lisesinin harcamalarının dönüşümlerine bakıldığında tüm personelin giderlerinde, enerji, su, iletişim ve ulaşım, eğitim araçları satın alma ve bakım-onarım, temrinlik malzeme alımı, öğrencilere yardım ve sigorta primleri harcama alanlarında 2018-2019 öğretim yılından 2019-2020 öğretim yılına geçerken azalış olmuştur. Oysaki Tablo 4.20’de bu giderlerin 2019-2020 yılına geçerken artış olduğunu göstermektedir. TÜİK TÜFE değişim oranı bu öğretim yılları arasında harcamalarda azalmaya neden olmuştur. Toplam gider miktarına bakıldığında ise 2018-2019 eğitim-öğretim yılına göre 2019-2020 yılında % 9,9 oranında azalış; 2019-2020 eğitim-öğretim yılına göre % 2,6 oranında artış olmuştur.

T1 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar, TL cinsinden Tablo 4.22’de görülmektedir. Verilen giderlere göre harcamaların toplamaları sırasıyla 1.475.500 TL, 1.524.300 TL ve 1.936.600 TL olmaktadır. Diğer liselerde karşılaştığı gibi toplam harcama miktarı artmasına rağmen gerçek değişim T1 lisesinin giderlerinin Ocak 2023 TL fiyatlarıyla verildiği Tablo 4.23’e göre azalış artış yorumları yapılmaktadır.

Tablo 4.22. T1 Lisesinin Harcama Alanları (TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	1.240.000	1.315.000	1.752.000
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	60.600	55.400	69.800
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	15.800	15.100	13.400
Su	5.300	5.200	4.400
Temizlik Malzemeleri	1.600	2.400	2.000
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	1.600	2.000	2.400
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım – Onarımı	1.480	1.340	1.020
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	8.800	7.800	8.100
Kitap-Kırtasiye Alımı	1.300	1.400	1.600
Bina ve Tesislerin Bakımı – Onarımı	0	0	0
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	4.600	6.600	9.400
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	0	0	0
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	1.220	1.060	1.280
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	0	0	0
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	110.200	90.800	46.800
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	22.700	20.200	24.400
Toplam	1.475.200	1.524.300	1.936.600
ABD \$	283.739	254.861	268.042

İlçe merkezinde bulunan T1 okulunun harcama alanları incelendiğinde harcama alanlarını personel giderleri, enerji, su, temizlik, iletişim ile ulaşım, eğitim araçları satın alma ve bakım-onarım, temrinlik malzeme, kitap-kırtasiye alımı, donatım, öğrencilere yapılan yardımlar taşınmalı eğitim ve 3308 sayılı yasa gereğince ödenen sigorta primleri oluşturmaktadır. Araştırmada geçen üç yıl incelendiğinde; bu giderler içerisinde en büyük paya sahip olan yöneticilere, öğretmenlere, memurlara, hizmetlilere vb. kişilere ödenen ücretlerdir (% 90,7). T1 Lisesinin ikinci büyük harcama alanı taşınmalı eğitim öğrencilerinin ulaşım ve beslenme giderleridir. Bu harcamanın oranı tüm harcamaların ortalama %5,3'ünü oluşturmaktadır. Üçüncü büyük gideri ise enerjiye harcanan miktardır. Bu üç harcama da merkezi bütçe tarafından karşılanmaktadır. Gelirler bölümünde elde edilen sonuçlarda T1 lisesinin bu harcamaları karşılayabileceği kadar geliri bulunmadığı görülmektedir. Araştırma yapılan üç yıl içerisinde okulda bakım ve onarıma finansal kaynak ayrılmamıştır. Okulun harcama verilerinin alındığı personeller

Covid-19 salgınından dolayı okulda çok fazla öğrenci bulunmadığından 2019-2020 ile 2020-2021 dönemlerinde bakım-onarıma maddi kaynak ayrılmadığını bildirmiştir.

T1 Lisesinin harcama miktarlarının Ocak 2023 TL fiyatlarıyla dönüşümü Tablo 4.23'te verilmiştir.

Tablo 4.23. *T1 Lisesinin Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)*

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	3.742.859	3.532.378	4.070.772
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	182.917	148.817	162.180
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	47.691	40.562	31.135
Su	15.998	13.968	10.223
Temizlik Malzemeleri	4.829	6.447	4.647
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	4.829	5.372	5.576
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım - Onarımı	4.467	3.600	2.370
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	26.562	20.953	18.820
Kitap-Kırtasiye Alımı	3.924	3.761	3.718
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	13.885	17.729	21.841
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	3.682	2.847	2.974
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	332.631	243.909	108.740
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	68.518	54.262	56.693
Toplam	4.452.795	4.094.604	4.499.690

Tablo 4.23 incelendiğinde giderler aynı oranda değiştirildiğinden dolayı en büyük üç harcama ve bütün harcamaların kendi yılları içerisindeki oranları değişmemiştir. Fakat bazı giderler Tablo 4.22'de artış göstermesine rağmen Tablo 4.23'te azalış göstermiştir. Bu giderler; personel (yönetici, öğretmen, ek ders vb.), enerji, su, temrinlik, kitap-kırtasiye alımı giderleridir. Toplam harcama miktarlarına bakıldığında; 2018-2019 öğretim yılına göre 2019-2020 öğretim yılında % 8,0 oranında azalış olmuştur. Oysaki dönüşümden önce arttığı sanılmaktadır. 2020-2021 öğretim yılındaki toplam harcama miktarı 2019-2020 yılındaki miktara göre % 9,9 oranında artmıştır.

T2 Lisesinin 2018-2019 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar olan üç yılda yaptığı harcamalar, Türk Lirası cinsinden Tablo 4.24'te görülmektedir.

Tablo 4.24. T2 Lisesinin Harcama Alanları (TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	1.500.400	1.800.400	2.022.800
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	150.300	180.800	198.400
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	38.800	51.700	39.200
Su	12.200	16.100	13.100
Temizlik Malzemeleri	4.300	7.300	6.000
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	2.700	3.500	4.200
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım-Onarımı	4.200	4.200	2.700
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	14.300	17.300	15.800
Kitap - Kırtasiye Alımı	3.100	3.800	4.000
Bina ve Tesislerin Bakımı – Onarımı	0	0	0
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	12.400	18.800	6.200
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	800	2.400	1.500
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	3.020	3.360	3.420
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri	0	0	0
Taşımalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	120.100	100.400	46.600
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	54.100	63.800	66.100
Toplam	1.920.720	2.273.860	2.430.020
ABD \$	369.430	380.187	336.335

Son olarak, T2 okulunun giderlerinin bulunduğu Tablo 4.24'e bakıldığında diğer okulların hemen hemen hepsinde olduğu gibi en fazla harcamanın personellere yapıldığı görülmektedir. Bu harcamanın verilen üç eğitim-öğretim yılı içerisindeki ortalama oranı % 88,2 (% 85,9 - % 87,2 - % 91,4) olmaktadır. Personel harcamalarını takip eden ikinci büyük harcama taşımalı eğitim öğrencilerinin ulaşım ve belenme giderleridir. Bu giderlere bakıldığında harcamaların % 4,2'sini oluşturmaktadır. Fakat taşımalı eğitime MEB tarafından ödenen miktar her dönem azalmıştır. Fakat azalma durumuna kesinlik kazandırabilmek için Ocak 2023 TL fiyatlarına bakılması gerekir.

Bu iki harcamadan sonra en yüksek paya sahip üçüncü gider meslek liselerinde okuyan öğrencilere staj süresince ödenen sigorta primleridir (% 2,8). Geriye kalan % 4,8 oranındaki giderleri her okulun yaptığı enerji, su, temizlik, iletişim ve ulaşım, eğitim araçları satın alımı ve bakım onarımı, kitap-kırtasiye alımı, donatım, sosyal etkinlikler, öğrenci yardımları giderleri oluşturmaktadır.

T2 okulunun sahip olduğu harcama alanlarındaki azalış ve artış oranlarını karşılaştırmak için sabit bir fiyatla işlem yapılması gerekmektedir. Bu giderlerin miktarları Ocak 2023 TL fiyatlarına TÜİK TÜFE oranındaki değişim kullanılarak dönüştürülmüştür. Elde edilen sayısal değerler Tablo 4.25'te verilmiştir.

Tablo 4.25. T2 Lisesinin Harcamaları (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, ek ders vb)	4.528.859	4.836.269	4.699.976
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb maaşları, yevmiyeleri vb)	453.671	485.668	460.982
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)	117.115	138.878	91.081
Su	36.825	43.248	30.438
Temizlik Malzemeleri	12.979	19.609	13.941
İletişim (Telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım	8.150	9.402	9.759
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım-Onarımı	12.677	11.282	6.273
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı	43.164	46.472	36.711
Kitap - Kırtasiye Alımı	9.357	10.208	9.294
Donatım (mobilya, döşeme, bahçe, yangın malzemeleri vb)	37.429	50.501	14.406
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)	2.415	6.447	3.485
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)	9.116	9.026	7.946
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri	362.514	269.696	108.275
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri	163.297	171.381	153.583
Toplam	5.797.567	6.108.087	5.646.151

Tablo 4.25 incelendiğinde toplam harcamalar; 2018-2019 öğretim yılına göre 2019-2020 öğretim yılında % 5,4 artmış fakat 2019-2020 öğretim yılına göre 2020-2021 yılında % 7,6 azalmıştır. Tablo 4.24'e göre her yıl artış görülmekteydi. Bu toplam harcama miktarlarının yanı sıra personel giderleri, kitap-kırtasiye alımları, öğrencilere yapılan yardımlar ile sigorta primlerinin Ocak 2023 TL fiyatları 2019-2020 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına geçişte azalma göstermiştir. T1 ve T2 Liseleri, merkeze uzak ilçede bulunan, merkez ilçelere göre daha düşük gelişmişlik seviyesine sahip bir ilçede yer alan ve daha küçük okullardır. Bunlar göz önüne alındığında diğer okulların harcama miktarlarından daha düşük harcama miktarına sahip olmaları yadsınabilir bir durumdur.

4.1.4. Öğrenci Başına Düşen Ortalama Harcama

Bu alt bölümde, gelir kaynaklarına ve harcama alanlarına ilişkin verilerin toplandığı okullardaki öğrenci başına düşen yıllık ortalama harcamalar verilmektedir. SEGE 2017 raporundaki gelişmişlik düzeyleri açısından farklı üç ilçede bulunan toplam altı okulun öğrenci başına düşen yıllık harcama miktarları ele alınmıştır. Aynı tablo içerisinde yıllık ortalama harcamalarının 31 Ocak 2023 tarihindeki TÜİK TÜFE değişim oranı dikkate alınarak Ocak 2023 TL fiyatlarına dönüşüm yapılmıştır.

M1 lisesinde öğrenci başına ve öğretmen başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.26’da görülmektedir.

Tablo 4.26. *M1 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	1.010	816	687
Öğrenci Başına Yıllık Harcama	10.539	13.221	15.315
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	31.813	35.515	35.583

Tablo 4.26 incelendiğinde, öğrenci sayısı araştırma yapılan üç eğitim-öğretim yılı boyunca azalmıştır. Yılların kendi içindeki harcamalara bakıldığında her sene 2000 TL’ye yakın artışlar görülmektedir. Fakat öğrenci başına yıllık harcamanın artış veya azalış göstermesine ilişkin yorumlar için 2023 Ocak TL fiyatlarına bakılmalıdır. Öğrenci başına yıllık harcama 2018-2019 öğretim yılına göre 2019-2020 yılında % 11,6 oranında artış gösterirken, 2019-2020 yılına göre 2020-2021 yılında sadece % 0,2 oranında artış göstermiştir. Bu da araştırma yapılan yıllar arasındaki artışın gerçekte aynı değere sahip olmadığını göstermektedir.

M2 lisesinde öğrenci başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.27’de görülmektedir. M2 lisesi araştırma yapılan liselerin arasında en fazla öğrenciye sahip olan lisedir. Öğrenci sayıları 2019-2020 eğitim-öğretim yılında azalma gösterse de 2020-2021 öğretim yılında artmıştır.

Tablo 4.27. *M2 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	1.055	1.024	1.070
Öğrenci Başına Yıllık Harcama	7.555	8.591	8.945
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	22.804	23.078	20.784

Öğrenci başına yıllık harcama miktarı artışa sahip olsa da artış ve azalış hakkında doğru bilgiye sahip olmak için sabit fiyatla değişime bakılmalıdır. Tablo 4.27’de bulunan öğrenci başına yıllık harcama miktarının 2023 Ocak fiyatlarına bakıldığında 2018-2019 öğretim yılına göre 2019-2020 yılında %1,2 oranında artarken; 2019-2020 yılına göre 2020-2021 öğretim yılında %9,9 oranında azalmıştır. Bu durum Covid-19 salgınıyla ilişkilendirilmektedir.

P1 lisesinde öğrenci başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.28’de görülmektedir. Öğrenci sayısı araştırma yapılan üç eğitim-öğretim yılı boyunca artış göstermiştir.

Tablo 4.28. *P1 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	501	818	822
Öğrenci Başına Yıllık Harcama	18.002	19.034	15.100
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	54.337	51.129	35.086

Öğrenci başına yıllık harcamalara bakıldığında 2023 Ocak TL fiyatlarıyla öğrenci ortalamaları araştırma yapılan üç eğitim-öğretim yılı boyunca azalmıştır. Azalma oranları sırasıyla % 5,9 ve % 31,4 şeklindedir. Azalma oranlarına bakıldığında 2020-2021 yılındaki azalma miktarı 2019-2020 öğretim yılına göre daha fazla olmuştur. 2020-2021 yılındaki azalış miktarı toplam harcama miktarındaki azalış ile ilişkilendirilmektedir.

P2 lisesinde öğrenci başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.29’da görülmektedir.

Tablo 4.29. *P2 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci ve Öğretmen Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	675	579	999
Öğrenci Başına Harcama	12.686	14.976	10.292
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	38.292	40.229	23.913

Öğrenci sayılarına bakıldığında 2019-2020 öğretim yılına geçildiğinde azalırken 2020-2021 yılında % 72,5 oranında artış göstermiştir. Bu artış miktarı öğrenci başına düşen yıllık harcamanın azalmasına da neden olmaktadır. 2020-2021 öğretim yılındaki öğrenci başına yıllık harcama % 40,6 oranında azalmıştır.

T1 Lisesinde öğrenci başına ve öğretmen başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.30’da görülmektedir.

Tablo 4.30. *T1 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	151	115	122
Öğrenci Başına Yıllık Harcama	9.770	13.255	15.874
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	29.489	35.605	36.883

Tablo 4.30 incelendiğinde araştırma yapılan okullar arasında en az öğrenci sahip olan okul T1 lisesidir. Ayrıca öğrenci sayısı 2019-2020 öğretim yılında azalırken 2020-2021 öğretim yılında artmıştır. Fakat çok az bir değişme göstermiştir. Öğrenci başına düşen yıllık harcama miktarı öğrenci sayısındaki azalma veya artmaya bakmadan sürekli bir artış göstermiştir. Bu artış oranları 2019-2020 öğretim yılında % 20,7 ve 2020-2021 öğretim yılında % 3,6 şeklindedir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılındaki artış miktarı 2019-2020 yılındaki artış miktarına göre çok daha azdır. Bunun nedeninin Covid-19 salgını ile birlikte harcamaların bir önceki sene oranında artmamasıdır.

T2 lisesinde öğrenci başına düşen yıllık ortalama harcama, TL cinsinden Tablo 4.31’de görülmektedir.

Tablo 4.31. *T2 Lisesinin Yıllık Ortalama Öğrenci Harcamaları (TL)*

Yıllar	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Öğrenci Sayısı	360	364	330
Öğrenci Başına Harcama	5.335	6.247	7.364
Öğrenci Başına Yıllık Harcama (Ocak 2023 Fiyatlarıyla, TL)	16.104	16.780	17.110

T2 lisesi öğrenci ve öğretmen sayıları incelendiğinde; 2019-2020 öğretim yılında öğrenci sayısı artarken, 2020-2021 öğretim yılında öğrenci sayısı azalmıştır. Bununla birlikte öğrenci başına yıllık ortalamalara bakıldığında ise öğrenci harcamaları araştırma yapılan üç yıl boyunca artış göstermiştir. Öğrenci harcamaları sırasıyla % 4,2 ile % 2 oranında artmıştır.

Araştırma yapılan liselerin 2023 Ocak TL fiyatlarıyla öğrenci harcamalarına bakıldığında pansiyonu (yatılı öğrencilerin konakladıkları bina) olan okulların öğrenci başına harcamalarının diğer liselere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni yatılı öğrencilerin barınma ve beslenmeleri için ekstradan harcamalar

yapılmasıdır. Araştırma yapılan okullar içerisinde öğrenci başına en az ortalama harcama miktarına sahip lise T2 lisesidir. Bunun nedeni, gelişmişlik düzeyi düşük ilçede T1 okuluna göre daha kalabalık bir okul olmasıdır.

4.2. Meslek Dersleri Öğretmenlerinden Elde Edilen Bulgular

Bu araştırmanın bir boyutunu, mesleki ve teknik liselerde görev yapan meslek dersleri öğretmenlerinin finansman konusundaki görüşleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda elde edilen veriler, aşağıdaki sayfalarda anlatılmaktadır.

4.2.1. Gelirlerin Elde Edilmesi ve Eğitsel Gereksinimleri Karşılması

Bu araştırma kapsamında, mesleki ve teknik liselerde görev yapan meslek dersleri öğretmenlerine anket uygulanmış, böylece onların görüşleri sorulmuştur. Bu sorulardan biri şöyledir: Okulda elde edilen gelirler, okulun eğitsel gereksinimlerini karşılıyor mu - karşılamıyor mu? Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 4.32’de görülmektedir.

Tablo 4.32. Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Günlük Eğitsel Gereksinimlerin Karşılama Oranı

Karşılama Oranı	Öğretmen Sayısı	%
Hiç	44	30,1
% 1 - % 20	40	27,4
% 21 - % 40	19	13,0
% 41 - % 60	21	14,4
% 61 - % 80	7	4,8
% 81 - % 100	2	1,4
Toplam	133	91,1

Not: Öğretmenlerin 13’ü bu soruyu yanıtlamamıştır.

Meslek dersleri öğretmenlerine anket uygulanmasının nedeni, mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerin eğitim-öğretim yaşamının genellikle atölyelerde mesleklerine ilişkin dersler almasıyla geçmesidir. Bu durumda okulun yükünün çoğunu kültür dersleri öğretmenlerine göre daha çok üstlenmektedirler. Ayrıca atölyelerde kullanılan malzemelere ilişkin meslek dersleri öğretmenleri bilgi sahibidir. Hem malzemelerin bakım-onarımı hem de alınmasına karar verme sürecinde yer almaktadırlar. Bu nedenle okullarda yapılan harcamalara ilişkin meslek öğretmenleri daha çok görüş sahibidir.

Meslek dersleri öğretmenlerine, öncelikle okulların gelir kaynaklarının, eğitsel gereksinimleri karşılayıp-karşılamadıklarına ilişkin soru sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara göre bazı bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre meslek dersleri

öğretmenlerinin yarısından fazlası, gereksinimlerinin yarı oranda bile karşılanmadığı söylemektedir. Elde edilen gelirler, eğitim-öğretimde kullanılan materyallere yetmemektedir. Araştırmacı tarafından bu durumun, okuldaki öğrencilerin kaliteli çalışan düzeyine gelmesi için engel olduğu sonucuna varılmıştır.

Daha ayrıntılı vermek gerekirse; mesleki ve teknik liselerde görev yapan 146 meslek dersleri öğretmenlerinin % 30,1'i günlük eğitsel gereksinimlerini karşılayamadıklarını dile getirmiştir. Öğretmenlerin % 27,4'ü % 1 - % 20 oranında karşıladıklarını söylerken, % 13,0'ü % 21 - % 40 oranında karşıladıklarını belirtmiştir. % 1,4 oranında meslek dersleri öğretmenleri gereksinimlerin hemen hemen tamamını (% 81 - % 100) karşıladıklarını belirtmiştir. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin % 57,5'i ya hiç karşılayamadıkları ya da en çok % 20'sini karşılayabildikleri görüşündedir. Öğretmenlerin ancak % 6,2'si % 61 - % 100 oranında karşılayabildikleri görüşündedir. Bu veriler, mesleki ve teknik liselerin kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirler ile günlük eğitsel gereksinimlerini karşılayamadıklarını ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra 13 öğretmen bu soruyu yanıtlamaktan kaçınmıştır.

4.2.2. Gelirlerin Kullanımına Karar Verme Süreci

Bu araştırma kapsamında, mesleki ve teknik liselerde görev yapan meslek dersleri öğretmenlerine yöneltilen sorulardan biri şöyledir: Okulda elde edilen gelirlerin kullanımına ilişkin karar verme sürecinde sizlerin görüşlerine başvuruluyor mu? Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 4.33'te görülmektedir.

Tablo 4.33. *Gelirlerin Kullanımına Karar Verme Sürecinde Öğretmenlerin Yer alması Gerekliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri*

Yanıtlar	Öğretmen Sayısı	%
Evet	12	8,2
Kısmen	40	27,4
Hayır	94	64,4
Toplam	146	%100,0

Okullardaki öğretmenlerden yalnızca % 8,2'si gelirlerin kullanımına ilişkin karar verme sürecinde tamamen yer aldıkları görüşündedir. Ancak % 27,4'ü bu süreçte kısmen yer aldığını ve % 64,4'ü ise hiç yer almadığı görüşündedir.

Bir sonraki soru ise şöyledir: Gelirlerin kullanımı sürecinde öğretmenlerin rolü nasıl olmalıdır? Bu soruda, öğretmenlerden “kısmen” yanıtını veren 40 öğretmenden 24'ü bu soruyu yanıtlarken, “hayır” diyen 94 öğretmenin 52'si bu soruyu yanıtlamıştır. Diğer bir deyişle, kısmen yanıtını verenlerin % 40'ı bu soruya yorum yapmamayı tercih

ederken, hayır yanıtı veren öğretmenlerden 42'si nasıl bir katkılarının olması gerektiğini yazmamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden okulda elde edilen gelirleri kullanırken sürecine kısmen dâhil olanların süreçteki rollerinin nasıl olması gerektiğini belirten yanıtlardan elde edilen bulgular incelenmiştir. Bu bulgular incelenirken görüşlerin hepsi değil gerekli görülenler kullanılmıştır. Görüşlerin tamamı Ek 1'de bulunan Tablo 4.41 ve Tablo 4.42'de verilmektedir.

Gereksinimlerini karşıladıklarını düşünmedikleri finansal kaynakların da karar verme sürecine % 64,4'ü katılmamaktadır. Bu durumda asıl kararlara katılması gereken, eksiklerin neler olduğunu bilen meslek öğretmenlerinin yarısından fazlası bu karar sürecinde yer almamaktadır. Sadece % 8,2'si yani yaklaşık 12 öğretmenden biri bu süreçte yer aldığını söylemektedir. Bu da finansal kaynakları yönetmekte yöneticilerin yer aldığını göstermektedir. Hatta öğretmenler bu durumları;

Öğretmenlerimizin de görüşleri alınmalı.

Görüşler alınarak istişare yapılmalıdır. Her alana bir bütçe ayrılmalıdır.

Alanımda gereksinim duyduğumuz konularda kullanıma yönelik görüşlerimiz alınmalı.

Okul harcama giderlerinin harcanan kısımlarının açıklanarak görüşlerimizin alınması.

Harcama giderlerinin yapılması aşamasında bizim de görüşlerimizin alınması.

şeklinde yorumlar yaparak desteklemiştir.

Harcamalara karar verilme sürecinde yer almadığını belirten öğretmenler ise bu süreçte yer almalarının doğru olmadığını ya da bu süreçte yer almak istemediklerini belirten yorumlar yapmışlardır. Bu görüşler;

Rol almam gerekmiyor.

Eğitim sürecinin öğrenme-öğretme kısmında olduğumuzdan sürecin dışında olmamızın normal olduğunu düşünüyorum.

Öğretmen olarak böyle bir işi üstlenmem zor. Maddi konular hep soruşturma nedenidir.

Harcamalarda okul yönetiminin yetki ve sorumluluğu üstlenmesi doğrudur. Ben öğretmen olarak sadece bilmem yeterli.

Herhangi bir rolüm olmamalıdır. Derslerimizle zor baş ediyoruz. Öğretmenin sınıf ortamındaki yükü yeterince ağır diye düşünüyorum.

şeklinde. Öğretmenler, alanları öğretmekten çok davranışla uğraşmaktadır ve okuldaki yükü fazlalaşmaktadır. Bazı öğretmenler ise bu konuyla ilgilenmediğini dile getirmiştir. Sorumluluk almaktan kaçınmışlardır.

4.2.3. Harcamaların Öncelikleri

Öğretmenlere “okullarında yapılan harcamaların önceliklerini belirleyen etmenlerin neler olduğu” sorulmuş ve sorunun içinde aşağıda verilen maddeler sıralanmıştır. Öğretmenlere birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Tablo 4.34’te soruda verilen maddelerin işaretlenme frekansları ve bu frekansların gösterdiği yüzdelere verilmiştir. Her öğretmen birden fazla seçeneği işaretleme hakkına sahip olduğu için frekansların toplamı 146 öğretmenden fazla, yüzdelik bölümün toplamı da % 100 değerinden fazla olmaktadır.

Tablo 4.34. Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler

Madde No	Öğretmen Sayısı	%
1. Öğrencinin akademik başarısını yükseltmek	46	31,5
2. Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak	67	45,9
3. Öğretmenlerin eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamak	52	35,6
4. Öğretmenlerin okul için isteklerini yerine getirmek	20	13,7
5. Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak	87	59,6
6. Velilerin isteklerini yerine getirmek	3	2,1
7. Okulun çevredeki statüsünü yükseltmek	23	15,8
8. Okulun bakımı ve onarımını yapmak	105	71,9
9. Okul temizliğini ve bahçe düzenlemesini yaptırmak	66	45,2
10. Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak	73	50,0
11. Harcamanın aciliyeti	28	19,2
12. Harcamanın maliyeti	13	8,9
13. Diğer	3	2,1

Verilerin toplandığı okullardaki öğretmenlerden % 71,9’u harcamaların önceliğinin okulun bakım ve onarımını yapmak olduğunu belirtmiştir. Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak ile okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak maddeleri de öğretmenlerin sırasıyla % 59,6’sı ve % 50’si açısından yapılan harcamaların önceliğini etkileyen durumlar arasındadır. Fakat bunun dışındaki maddeler öğretmenlerin yarısından azının öncelik olarak belirttiği etmenlerdir. Hatta madde 6 ve madde 12 %10,0 oranının bile altında kalmıştır. Yani, velilerin isteklerini yerine getirmek ve harcamanın maliyeti en az öncelik oluşturan maddeler arasındadır. Ayrıca; burada bulunan maddelere ek olarak üç öğretmen farklı öncelikler olduğunu diğer seçeneğini işaretleyerek belli etmiş fakat bu önceliklerin maddeler halinde verilenler dışında ne olduğunu yazmamışlardır.

Elde edilen gelirlerin hangi alanlara harcanacağı konusunda nasıl bir yol izlendiğini öğrenmek için harcamaların önceliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Harcamaların öncelikleri listelenmiştir. Meslek öğretmenleri kaynakların önceliğinin okulun bakım-onarımı, eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak ve okuldaki teknolojik aletlerin bakım-onarımı olduğunu düşünmektedir. Bu araştırmada öğretmenler harcamalarda önceliklerin eğitim-öğretim ile ilgili olması gerektiğini söylemişlerdir.

Ayrıca okullarda yapılan harcamaların önceliklerinin kendilerine göre olması gereken gibi olup olmadıkları da harcama önceliklerini belirleyen etmenlerin arkasına eklenmiştir. Bu soruya 96 öğretmen kendine ait yanıtları verirken, 50 öğretmen yanıt yazmamıştır. Harcamaların önceliklerinin neler olduğunun yanı sıra olması gereken gibi olup olmadığı sorulmuş ve veri toplanan öğretmenlerden % 65,8'i (96 öğretmen) bu soruya yanıt vermiştir. Geriye kalan 50 öğretmen (% 34,2) yanıtlamamıştır. Bu sorudan elde edilen verilere bakıldığında şu bulgulara ulaşılmaktadır:

– Yanıtlayan öğretmenlerin yaklaşık % 75'i olması gereken gibi olduğunu savunan cümlelerle yorumlar yapmıştır. Bu yorumların tamamı Ek 1'de bulunan Tablo 4.43'te bulunmaktadır.

– Geriye kalanların bir kısmı, kaynakların yetersiz olmasından gereken harcamaların yapılmadığını dile getirmiştir. Bunlara örnek bazı görüşler şunlardır:

Yeterli gelir olmadığı için öncelik belirlemek de zor.

Okulun gelir kalemleri çok yetersizdir. Bu nedenle en zaruri harcamalar yapılabilmektedir.

Mecburen olması gerektiği gibi yapılmaktadır.

Zaten kısıtlı olan okul gelirlerinin neredeyse tamamına yakınının fotokopi kâğıdı, toner ve temizlik malzemesi vb alanlara harcandığını düşünüyorum.

– Olması gereken gibi olmadığını düşünenler arasında atölyelere ve okula harcanmanın, pansiyon ve spor salonu yapılmanın gerekliliğinden söz edilmektedir. Harcamaların önceliklerinde belirtilen konularda eksiklikler olduğuna dikkat çekilmektedirler.

– Görüşü olmayan üç öğretmenden biri;

Öncelikler, okul yönetimi tarafından belirlenmekte. Gelirlerin ne kadar olduğu konusunda bilgim olmadığı için öncelikler konusunda görüş belirtemem. Buna göre meslek liselerinde meslek alanlarının geliştirilmesine yönelik harcamalar daha önceliklidir.

yorumuyla harcama işlerine karışmak istemediğini belirtmiştir.

4.2.4. Mesleki ve Teknik Liselerin Harcamaları Nereden Karşılmalı

Meslek dersleri öğretmenlerine uygulanan ankette, mesleki ve teknik liselerin harcamalarının nereden ve hangi oranda karşılanması gerektiğine ilişkin bir soru sorulmuştur. Bu soruda işaretlemeleri için aşağıdaki maddeler verilmiştir ve bu maddelerle ilgili yanıtlar Tablo 4.35’te gösterilmiştir.

Ankete katılan 146 öğretmenin tamamı “Sizce mesleki ve teknik liselerin harcamaları, nereden ve hangi oranda karşılanmalıdır?” sorusunu yanıtlamıştır. Bu yanıtlardan 74’ü (% 50,7) “Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır” yanıtını verirken; 62’si (% 42,5) “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” şeklinde olmuştur. Yüzdelik değerler olarak baktığımızda aslında birbirine çok yakın değerler elde edilmiştir.

Tablo 4.35. *Okullardaki Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı*

Madde Numarası	Öğretmen Sayısı	%
1. Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.	74	50,7
2. Tamamen özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.	8	5,5
3. Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.	62	42,5
4. Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.	0	0,0
5. Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.	10	6,8
6. Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır.	12	8,2
7. Tamamen belediyeler tarafından karşılanmalıdır.	2	1,4
8. Tamamen vakıflar tarafından karşılanmalıdır.	2	1,4
9. Tamamen sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmalıdır.	1	0,7
10. Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.	10	6,8
11. Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı vakıflar tarafından karşılanmalıdır.	5	3,4
12. Diğer	1	0,7

Bu maddeler arasında “Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.”, “Tamamen belediyeler tarafından karşılanmalıdır.”, “Tamamen vakıflar tarafından karşılanmalıdır.”, “Tamamen sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmalıdır.”, “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.”, ile “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı vakıflar tarafından karşılanmalıdır.” maddeleri yok denecek kadar az oranda işaretlenmiştir.

Okullarda görev yapan personel, okulun daha iyi koşullarda olmasını her zaman istemektedir. Ancak bunun için birçok harcama gerekmektedir ve bu harcamalar için finansör olmalıdır. Finans kaynağı sağlaması gereken kurumların kimler olmasına dair meslek öğretmenleri çeşitli yorumlarda bulunmuştur. Bunlar arasında en dikkat çekenleri, tamamen devlet tarafından karşılanması ve yarısı devlet ile yarısı özel sektör tarafından karşılanması olanlarıdır. “Tamamen devlet olmalı” yanıtı verenler, eğitimin ücretsiz bir hizmet olduğunu savunmuşlardır. Bunu;

Tamamen devlet karşılamalıdır. Eğitim ücretsizdir.

Eğitim-öğretim özelleşemez. Anayasamıza göre her Türk vatandaşı eğitim-öğretim alma hakkına sahiptir.

Eğitim ücretli olmamalıdır. Özel okullara verdiği desteğin % 10'unu okullarımıza verilse okullar ihya olur.

Temel eğitimin parasız ve fırsat eşitliği olduğu için.

Tamamen devlet karşılamalıdır. Eğitim ücretli olamaz. Ücretli özel okullara verdiği desteğin yarısını bile meslek okullarına verse bizim okullarımız ihya olur. Mesleki özel okullar kapatılmalıdır.

şeklinde yorumlarla desteklemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri, devlet karşılamazsa özelleştirme oluşacağını şu sözlerle vurgulamıştır:

Eğitim ve öğretim hizmetleri devletin öncelikli görevleri arasındadır. Tam kamusal hizmettir. Finansmanı kesinlikle devlet tarafından toplanan vergilerle sağlanmalıdır. Özel sektör, bağış ve yardımlar, özellikle de makine, araç-gereç yönünden destekleyebilir. Ama kesinlikle eğitimin devletin esas sorumlulukları arasında yer aldığını düşünüyorum. Bu nedenle finansman devlete ait olmalıdır. Aksi durum eğitimin özelleştirilmesine zemin oluşturur.

Bunların yanı sıra, öğretmenlerin % 42,5'i, “okulların yaptığı harcamaların yarısının devlet, yarısının da özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanması” gerektiğini düşünmektedir. Çünkü mesleki ve teknik liselerin, özellikle özel sektörde çalışacak işgücü yetiştirdiklerini vurgulamışlardır.

Sonuç olarak eğitim ve öğretimin devletin görevi olduğunu düşünseler de atölyelerde olan eksiklikleri ya da atölye ortamını özel sektördeki çalışıkları ortama benzetmelerini belirtmişlerdir. Bu savlarını şu yorumlarla da desteklemişler:

Özel sektör, gereksinim duyduğu elemanların istenilen yeterlikte yetiştirmeleri için kendi atölye ve laboratuvar ortamlarını hazırlamalıdır. Gereksinim duyulan makine-teçhizat ve donanımları karşılamalıdır. Eğitim-öğretim sürecinde gereksinim duyulan temrindik malzemeler devlet tarafından verilmelidir.

Yetiştirdiğimiz öğrencilerden özel sektör yararlanacağı için.

Öğrencilerin yetiştiği alanda özel sektör de desteklemelidir.

Özel sektörün beklediği işgücünün nasıl yetiştirilmesi konusundaki görüşleri doğrultusunda teknik eleman yetiştirilmesi için özel sektörle işbirliği önemlidir. Bu konuda elini taşın altına sokması gerektiğine inanıyorum.

Okullardaki alanlara yönelik piyasadaki özel sektörden belli miktar yardım okullara yapılabilir. Malzeme desteği sağlanmalı.

Okulumuz, meslek lisesi olduğu için öğrencilerimiz sektörlerin içinde yer almaktadır. Bu nedenle harcamaların bir kısmı öğrencilerin mezuniyetten sonra ve stajda çalışacakları özel kurum ve kuruluşlar tarafından, bir kısmı okul olduğu için devlet tarafından karşılanmalıdır.

Devletin destek ve katkıları yanında özel sektör iş insanları tarafından da destek sağlanmalı. Meslek lisesinden mezun olan gençler özel sektör için önemli bir etkidir.

Bu harcama alanları dışında tamamen özel sektör tarafından karşılanması ile tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanması gerektiğini savunan toplam 20 öğretmen bulunmaktadır. Yukarıdaki öğretmenlerin görüşleri düşünüldüğünde, bu öğretmenler eğitim-öğretimde devletin yanı sıra diğer kurumların daha etkin olması gerektiğini belirtmektedirler. Çünkü mesleki ve teknik liseden mezun öğrencilerin birçoğunun teknisyen olarak odalara bağlı çalıştıklarını ya da özel sektörde çalışma durumlarının olduğunu belirterek tamamen yükün bu kurumlarda olması gerektiğine inanmaktadır. Bunlara ek olarak; elde edilen sonuçlardan biri de bazı meslek öğretmenlerin yetiştirdikleri öğrencilerinin çalışacağı kurumların, devletin yani kısacası birden fazla kurumun desteği olması gerektiğini düşünmeleridir. Son olarak da vurgulanması gereken sonuçlardan biri, öğretmenlerden hiçbiri tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmasını istememektedir. Çünkü anketlerden ulaşılan bulgulara göre, araştırma yapılan devlete bağlı mesleki ve teknik liselerdeki ailelerin ortalama gelirleri okullarının gereksinimlerini karşılamak için yeterli değildir. Hatta madde 4 “Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.” hiçbir öğretmen tarafından harcamaları karşılaması gereken madde olarak görülmemiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin “Okulun finans kaynaklarının nereden ve hangi oranda karşılanmalıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların tamamı Ek 1’de yer alan Tablo 4.44, Tablo 4.45, Tablo 4.46, Tablo 4.47, Tablo 4.48, Tablo 4.49 ve Tablo 4.50’de görülmektedir.

4.3. Yöneticilerden Elde Edilen Bulgular

Bu araştırmanın bir boyutunu, mesleki ve teknik liselerde görev yapan yöneticilerin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı) finansman konusundaki görüşleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda elde edilen veriler, aşağıdaki sayfalarda anlatılmaktadır.

4.3.1. Eğitsel Gereksinimlerin Karşılama Oranı

Bu araştırma kapsamında, mesleki ve teknik lise yöneticilerine sorulan sorulardan bir şöyledir: “Kendi olanak ve çabalarınızla elde ettiğiniz gelirler ile günlük eğitsel gereksinimlerinizi karşılayabiliyor musunuz?”. Yöneticiler bu soruya % 0 ile % 100 arasında yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlar Tablo 4.36’da gösterilmiştir.

Araştırmacı devlet okullarında en fazla söz yetkisine sahip, finansman konuları ile daha fazla ilgili olan yöneticilere de finans kaynakları ve bu finans kaynaklarının yönetimi konusunda anket uygulamıştır. Bu kısımda ankette bulunan başlıklara göre elde edilen verilerden özetlenen bulgulara yer vermiştir.

Tablo 4.36. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Okulun Gelirleri ile Okulun Günlük Gereksinimlerinin Karşılama Oranı

Karşılama Oranı	Yönetici İsimleri	Yönetici Sayısı	%
Hiç	Y1, Y2, Y19, Y29, Y30, Y41, Y42	7	15,9
% 1 - % 20	Y9, Y10, Y11, Y12, Y15, Y17, Y18, Y24, Y33, Y38, Y39, Y43	12	27,3
% 21 - % 40	Y5, Y6, Y32, Y34, Y37, Y44	6	13,6
% 41 - % 60	Y3, Y4, Y8, Y13, Y16, Y20, Y21, Y25, Y26, Y27, Y28, Y36, Y40	13	29,5
% 81 - % 100	Y14, Y23, Y31	3	6,8
Yanıtlamayan	Y7, Y22, Y35	3	6,8
Toplam		44	100,0

İlk olarak, yöneticilere (meslek dersleri öğretmenlerine de sorulan) okulun gelirleri ile okulun gereksinimlerini hangi oranda karşıladıkları olmuştur. Bu sorudan elde edilen verilen incelendiğinde okul yöneticilerinden 38 yöneticinin yanıt gereksinimlerin en fazla % 60’a kadar karşılayabildiklerine dair olmuştur. Bu durum düşünüldüğünde, yöneticilerinin yaklaşık % 87’si okulun gereksinimlerinin yarısını ancak karşılayabilmektedir. Okullardaki gereksinimlerin birçoğu, maalesef ya ertelenmekte ya da hiç karşılanamamaktadır.

Daha ayrıntılı bir şekilde değinilirse; okul yöneticilerinden 7’si (% 15,9), okulun gelirleri ile okulun günlük gereksinimlerinin hiç karşılanamadığını söylemiştir. Okul yöneticilerinden 12’si (% 27,3), okulun gereksinimlerinin % 1 - % 20 arasında karşılandığı görüşündedir. Yöneticilerin % 13,6’sı (6 yönetici) ise % 21 - % 40 arasında karşılandığını düşünürken; anketi cevaplayan 13 yönetici (% 29,6’sı), gereksinimlerin % 41 - % 60 arasında karşılandığını düşünmektedir. Gereksinimlerin % 61 ile % 80 arasında karşılandığını düşünen yönetici yoktur. Yöneticilerden ancak % 6,8’i gereksinimlerin % 81 - % 100 arasında karşılandığını düşünmektedir. 3 yönetici ise bu

konuda hiçbir görüş bildirmemiştir. Diğer bir deyişle yöneticilerin % 93,2'si görüşlerini söylemiş, % 6,8'i ise söylememiştir.

“Hiç karşılayamıyoruz” diyenler ile “% 1 - % 20 arasında karşılayabiliyoruz” diyenler bir bütün olarak değerlendirilirse, % 43,2 oranına ulaşılmaktadır. Diğer bir deyişle, yöneticilerden hemen hemen yarısı, kendi olanak ve çabalarıyla elde ettikleri gelirlerin, okullarının günlük eğitsel gereksinimlerini karşılayamadığı görüşündedir. Yöneticilerden ancak % 6,8'inin “% 81 - % 100 arasında karşılayabiliyoruz” demesi, bu durumun bir diğer kanıtı olarak düşünülebilir.

4.3.2. Eğitsel Gereksinimlerin Karşılanması Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Bu araştırma kapsamında, mesleki ve teknik liselere parasal kaynak sağlama sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin veri toplanmıştır. Bu sorunlar arasından yöneticiler, kendilerinin karşılaştıkları sorunları, birden fazla seçenek işaretleyebilecek seçmişlerdir. Bu seçimlerden elde edilen bulgular Tablo 4.37'de görülmektedir.

Tablo 4.37 incelediğinde bulunan maddeleri işaretleyen yönetici sayısı toplamının 44'ten fazla, yüzde oranlarının toplamının % 100'den fazla çıkmasının nedeni, her bir yöneticinin birden fazla seçenek işaretlemesidir. Araştırmada buna olanak sağlanmasının nedeni, karşılaşılabilecek birçok sorunun söz konusu olması düşüncesidir. Bu soruyla ulaşılmak istenen amaç, hangi sorunla daha çok karşılaşıldığını ön plana çıkarmaktır. Ayrıca, sorunlar listelenmesine rağmen “diğer” seçeneği de verilmiştir. Diğer seçeneğinin verilmesinin nedeni, ankette yer almayan bir sorun ile karşılaşan yöneticilerin de olabileceğinin düşünülmesidir. Tablo 4.37'de görüldüğü gibi yöneticiler, en çok “okul-aile birliğinin yeterli kaynak yaratamaması (madde 3)” ile “okula yapılan bağışların yetersiz olması (madde 6)” konularında sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. 44 yöneticinin yaklaşık % 70'i bu iki maddenin de sorun olduğunda hem fikirdir. Bu sorunların devamında, yöneticilerin karşılaştıkları sorunların arasında “Ekonomik fırsatların ve olanakların eşit olmaması (okuldan okula farklılaşması)” yöneticilerin 26'sını etkileyen bir durumdur. Bu eşitsizlik, okulun bulunduğu konumu ile mesleki ve teknik liselerin türlerinden kaynaklandığı görülmüştür.

Bu sorunlardan sonra gelen ve yöneticilerin % 36'sı ile % 43'ü arasında karşılaştığı sorunlar arasında yer alanlar şunlardır: Okulun parasal kaynaklarının süreklilik içermemesi - sürdürülebilir olmaması (madde 5), Okulun, alt sosyo-ekonomik düzeydeki mahallede bulunması ve bu nedenle mahalle halkının parasal destek

olamaması (madde 9), Okulun gereksinim duyduğu zamanda, Bakanlıktan para gönderilmemesi (madde 10), Okulun zorunlu masrafları için öğrencilerden (ailelerinden) para istenildiğinde, olumsuz tepkiler alınması (madde 11), Okulda halı saha ya da kapalı spor salonunun olmaması ve bu nedenle işletme / kira gelirinin olmaması (madde 18).

Tablo 4.37. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Parasal Kaynak Sağlamada Karşılaşılan Sorunlar

Madde No	Yönetici Sayısı	%
1. Eğitimin finansmanının merkezi yönetim bütçesinden karşılanması.	22	50,0
2. Bütçe yönetiminde okul yöneticisine yetki verilmemesi.	4	9,1
3. Okul-Aile Birliğinin yeterli kaynak yaratamaması.	31	70,5
4. Ekonomik fırsatların ve olanakların eşit olmaması (okuldan okula farklılaşması).	26	59,1
5. Okulun parasal kaynaklarının süreklilik içermemesi (sürdürülebilir olmaması).	16	36,4
6. Okula yapılan bağışların yetersiz olması.	32	72,7
7. Okula yapılan bağışların, gereksinim duyulan zamanda yapılmaması.	9	20,5
8. Okula bağış yapanların olumsuz tutumları ve beklentileri.	4	9,1
9. Okulun, alt sosyo-ekonomik düzeydeki mahallede bulunması ve bu nedenle mahalle halkının parasal destek olamaması.	19	43,2
10. Okulun gereksinim duyduğu zamanda, Bakanlıktan para gönderilmemesi.	18	40,9
11. Okulun zorunlu masrafları için öğrencilerden (ailelerinden) para istenildiğinde, olumsuz tepkiler alınması.	17	38,6
12. Okulun zorunlu masraflarına bazı ailelerin katılmaması. “Nasıl olsa diğer aileler katılıyor, biz katılmasak da gereksinimler karşılanır” şeklinde bir düşünceye sahip olmaları (bedavacılık).	4	9,1
13. Okulda döner sermaye işletmesinin (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar) olmaması.	10	22,7
14. Okuldaki döner sermaye işletmesi gelirinin çok az olması (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalardan çok az gelir elde edilmesi).	10	22,7
15. Okuldaki yönetici ve öğretmenler tarafından proje (AB Projeleri, TÜBİTAK Projeleri vb) yapılmaması ve bu nedenle proje gelirimizin olmaması.	7	15,9
16. Okulda kantinin olmaması ve bu nedenle işletme / kira gelirinin olmaması.	7	15,9
17. Okul kantinini kiraya verme sürecinde üst yönetimden baskı yapılması.	4	9,1
18. Okulda halı saha ya da kapalı spor salonunun olmaması ve bu nedenle işletme / kira gelirinin olmaması.	17	38,6
19. Diğer.	3	6,8

En az yaşanan sorunlar ise şunlardır: Bütçe yönetiminde okul yöneticisine yetki verilmemesi (madde 2), Okula bağış yapanların olumsuz tutumları ve beklentileri (madde 8), Okulun zorunlu masraflarına bazı ailelerin katılmaması (bedavacılık) – “nasıl olsa diğer aileler katılıyor, biz katılmasak da gereksinimler karşılanıyor” şeklinde bir düşünceye sahip olmaları (madde 12) ve Okul kantinini kiraya verme sürecinde üst

yönetimden baskı yapılması (madde 17), şeklinde sıralanabilir. Ancak bu sorunları yöneticilerin ancak % 9,1'i yaşamaktadır.

Bunlara ek olarak 3 yönetici, sorunun diğer kısmında, Dünya genelinde zor zamanlara neden olan Covid-19 salgını sürecinin mesleki ve teknik liselerin gelir sağlamadaki yaşadığı zorluklara yenilerini eklediğini belirtmiştir. Covid-19 Salgını süresince kantinden elde edilen gelirin (kira / işletme) çok azaldığını ya da hiç olmadığını söylemiştir.

Özetle; kaynak sağlamada karşılaşılan sorunlar hakkında soru sorulduğunda birçok sorunla karşılaşılmasına rağmen özellikle bazı sorunlarla ilgili önemli düzeyde bulgulara ulaşılmıştır:

- Anket uygulanan 44 yöneticinin yarısından fazlasının verdiği yanıtlara göre okula yeterli bağış yapılmaması, okul-aile birliğinin yeterli kaynak yaratamaması ve ekonomik fırsatların eşit olmaması en çok dert yandıkları durumlar olmuştur.

- Eğitim finansmanının merkezi bütçeden karşılanmasını sorun olarak gören yöneticiler de bulunmaktadır. Daha açık bir deyişle merkezi bütçeden gelmesi, harcama kalemine göre olması ve bu harcama kalemine yetecek şekilde gelmesi demektir. Bu da gereksinimlerin belli kısımlarının karşılanması anlamına gelmektedir.

- Araştırma yapılan okulların bulunduğu gelişmişlik düzeyine göre bakıldığında, sosyo-ekonomik anlamda geride kalan ilçelerde ya da okullarda kaynak sağlamada sorunlar görülmektedir. Ayrıca ailelerin ekonomik durumunun yetersizliğinden dolayı ailelerden de katkı sağlanamamaktadır.

4.3.3. Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler ve Karşılaşılan Sorunlar

Uygulanan ankette okul yöneticilerine yöneltilen sorulardan biri şöyledir: Okullarda harcamalar, hangi önceliğe göre yapılmaktadır? Diğer bir deyişle, harcamaların önceliklere göre yapılıp-yapılmadığına dair bir soru yöneltilmiştir. Yöneticiler de bu etmenlerden önceliklerini belirleyenlere göre işaretlemeler yapmıştır. Öncelik belirleyen etmenler Tablo 4.38 içinde listelenmiştir.

Bu maddelerin işaretlenme sayısı ve yüzdelik oranına dair veriler Tablo 4.38'de görülmekte ve devamında elde edilen veriler incelenmektedir. Okullarda harcamalar için yeterli bütçe, çoğunlukla zamanında elde edilemediği için var olan bütçeyi harcarken bazı öncelikleri dikkate almak gerekir. Bu nedenle okul yöneticilerine harcama önceliklerini hangi durumların etkilediğini belirlemek amaçlı soru sorulmuştur. Yöneticilerin görüşlerine göre, verilen etmenler arasından 44 yöneticinin 32'si (%)

72,7'si) “Okulun bakımı ve onarımı yapmak” ve “Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak” demiştir.

Tablo 4.38. *Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Okulda Yapılan Harcamaların Önceliklerini Belirleyen Etmenler*

Madde No	Yönetici Sayısı	%
1. Öğrencinin akademik başarısını yükseltmek	23	52,3
2. Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak	26	59,1
3. Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak	28	63,6
4. Okulun çevredeki statüsünü yükseltmek	8	18,2
5. Okulun bakımı ve onarımı yapmak	32	72,7
6. Okul temizliğini ve bahçe düzenlemesini yaptırmak	22	50,0
7. Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak	32	72,7
8. Harcamanın aciliyeti	21	47,7
9. Harcamanın maliyeti	14	31,8

Tablo 4.38'e bakıldığında, söz edilen 9 maddeden 7'si yaklaşık % 50 ve % 50'nin üzerinde yöneticinin harcama önceliklerini belirlemektedir. Bu etmenler yüzdelere “Okulun bakımı ve onarımı yapmak”, “Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak”, “Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak”, “Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak”, “Öğrencinin akademik başarısını yükseltmek”, “Okul temizliğini ve bahçe düzenlemesini yaptırmak” ve “Harcamanın aciliyeti” şeklinde sıralanmaktadır. Bu öncelikleri belirleyen etmenler içindeki “okulun çevredeki statüsünü yükseltmek (madde 4)”, yöneticilerin yalnızca % 18,1'ini etkilemektedir. Bu bağlamda yöneticilerin statüden çok, var olan koşulları iyileştirme çabası içinde olduğu söylenebilir.

Parasal kaynak sağlamada birçok sorunla karşılaşan yönetici, yine de bir şekilde okuluna kaynak sağlamaktadır. Bu araştırmada araştırmacı, elde edilen finansal kaynağı hangi önceliklere göre harcadığına ve harcama yapılırken ne gibi sorunlarla karşılaştığına dair bulgulara ulaşmayı amaçlamıştır. Bununla ilgili sorduğu sorudan en dikkat çeken durum meslek dersleri öğretmenlerinin cevaplarında elde edilmiş olan öncelik sağlanması gereken üç konunun aslında yöneticiler bakımından da öncelikli olduğudur. Bu üç durum, okulun bakım-onarımı, teknolojik aletlerin bakım-onarımı ve eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamaktır.

Yöneticiler de meslek dersleri öğretmenleri gibi özellikle öğrencilerin eğitim-öğretimini sürdürebilmeleri için gerekli olan önceliklere dikkat çekmektedir. Yöneticiler

bunu destekler nitelikte öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak ve öğrencinin akademik başarısını yükseltmek maddelerinin de harcamalarının önceliğini etkileyen etmenler olduğunu belirtmişlerdir. Yöneticiler en az önemli olan önceliğin okulun çevredeki statüsünü yükseltmek olduğunu göstermişlerdir. Buna bakıldığında yöneticilerin önceliğinin öğrenci ile ilgili olduğu bulgusuna varılmaktadır.

Harcamaların önceliklerini belirleyip sıra harcama bölümüne geldiğinde, çeşitli sorunlarla karşılaşp-karşılaşmadığını öğrenmek için yöneticilere karşılaşılabilecekleri sorunları maddeler halinde verip kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Tablo 4.38’de verilen veriler incelendiğinde; okul yöneticilerinin görüşlerine göre, yöneticiler okullarına parasal kaynak sağlarken sorun yaşadıkları gibi bu kaynakları harcarken de sorun yaşamaktadırlar. Yöneticilerin en çok karşılaştığı sorun şudur: Piyasada malzeme fiyatlarının yüksek olması (madde 1). Yöneticilerin % 75’i (33 yönetici) bu sorun üzerinde durmuştur.

Tablo 4.39. Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Parasal Kaynakların Harcamasında Karşılaşılan Sorunlar

Madde No	Yönetici Sayısı	%
1. Piyasada malzeme maliyetlerinin yüksek olması	33	75,0
2. Okul gereksinimlerinin yerinde saptanmaması	3	6,8
3. Fiziksel yapının yıpranma maliyetinin hesaplanmaması	15	34,1
4. Okulda kullanılan makinelerin yıpranma maliyetinin, milli eğitim müdürlükleri tarafından hesaba katılmaması ve bu maliyetin çevredeki yardımsever kişiler tarafından karşılanması	13	29,5
5. Bazı velilerin önyargılı olması, okul yöneticilerinin kendi hesaplarına para aktardıklarını düşünmeleri	4	9,1
6. Okul yöneticisinin harcama yetkisinin sınırlı olması	12	27,3
7. Okul yöneticilerine “bütçe yönetimi” konusunda eğitim verilmemesi	6	13,6
8. Okul yöneticisi ile okul-aile birliği başkanı arasında görüş farklarının olması	1	2,3
9. Okul yöneticisinin yaşam biçimi ve vizyonu (okula, bazı yöneticilerin 1. kalite malzeme alması, bazı yöneticilerin 2. kalite malzeme alması gibi)	1	2,3
10. Okula büyük miktarda malzeme alınacağı zaman, üst yönetimden baskı gelmesi	1	2,3
11. Bakanlıktan bir bütçe tertibi için gelen paranın, bir başka bütçe tertibi için kullanılamaması	21	47,7
12. Milli eğitim müdürlüklerine belli bir oranda ödeme yapılması	6	13,6
13. Diğer	1	2,3

En çok yaşanan ikinci sorun ise şudur: Milli Eğitim Bakanlığından bir bütçe tertibi için gelen paranın, bir başka bütçe tertibi için kullanılamaması. Yöneticilerin % 47,7'si (21 yönetici) bu sorun üzerinde durmuştur. Bütçede harcama yapılan alanlar, faturalar ile belgelenmektedir. Bu nedenle hangi bütçeye para geldiyse onunla ilgili faturalar ile harcamalar belgelendirileceğinden parasal kaynağın başka bir alanda kullanılması söz konusu olamamaktadır.

Ayrıca Tablo 4.39'a bakıldığında; 15 yöneticiye göre, fiziksel yapının yıpranma maliyetinin hesaplanmaması (madde 3); 13 yöneticiye göre, okulda kullanılan makinelerin yıpranma maliyetinin, milli eğitim müdürlükleri tarafından hesaba katılmaması ve bu maliyetin çevredeki yardımsever kişiler tarafından karşılanması (madde 4); 12 yöneticiye göre, okul yöneticisinin harcama yetkisinin sınırlı olması (madde 6), çok sık karşılaşılmayan ama yine de sorun olan durumlardır.

Son olarak; okul yöneticisi ile okul-aile birliği başkanı arasında görüş farklarının olması (madde 8); Okul yöneticisinin yaşam biçimi ve vizyonu (okula, bazı yöneticilerin 1. kalite malzeme alması, bazı yöneticilerin 2. kalite malzeme alması gibi) (madde 9); Okula büyük miktarda malzeme alınacağı zaman, üst yönetimden baskı gelmesi (madde 10), yalnızca birer yönetici (% 2,3) tarafından işaretlenmiştir. Diğer bir deyişle, çok ender yaşanan sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu sorunun diğer kısmına bir yönetici şöyle yanıt vermiştir:

Okulun gereksinimlerinin zamanının belli olmaması.

Özellikle küçük onarım gereksinimlerinin ne zaman ortaya çıkacağı belli olmadığından ve o gün giderilmesi gerektiğinden, sorunlar yaşıyor.

Yöneticiler, sağladıkları parasal kaynakları önceliklere göre harcamaya çalışmaktadır, ancak bu süreçte de birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlardan en önemlisi, piyasada malzeme maliyetlerinin yüksek olmasıdır. Birçok sektörde olduğu gibi pahalılık, eğitim sektöründe de sorun oluşturmıştır. Ayrıca bakanlık bir bütçe tertibi için gelen paranın, bir başka bütçe tertibi için kullanılmasına izin vermediği için bu da sorun oluşturmaktadır. Çünkü her okulun zorunlu gereksinimleri için ayıracağı miktar farklı olmaktadır. Bunların aksine okul yöneticileri, bütçe yönetiminde eksik olmadıklarını, yaşam biçimi ile vizyonlarının harcamalarla ilgili sorun oluşturmadıklarını belirtmişlerdir. Yönetici konumuna geldikleri için bütçenin nasıl yönetilmesi konusunda bilgili olduklarını düşünmektedirler.

4.3.4. Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı

Okul yöneticileri her ne kadar kendi okullarının daha iyi bir seviyede olması için uğraşsa da finansal kaynakları sağlama sürecinde çok yorulduklarını, kaynak sağlamaya harcadıkları vakitte okullarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerini daha iyi bir şekilde yapabileceklerini dile getirmişlerdir. Bu söylemler doğrultusunda harcamaların nereden ve hangi oranda karşılanması gerektiği yöneticilere sorulmuştur. Bu soru için bazı maddeler düzenlenmiştir. Bu maddeler şu şekildedir:

- Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.
- Tamamen özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmalıdır.
- Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- Diğer.

Verilen maddeleri işaretleyen yöneticilerin sayıları, isimleri ve yüzdeli değerleri Tablo 4.40'ta verilmiştir.

Tablo 4.40. *Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı*

Yanıtlar	Yönetici İsimleri	Yönetici Sayıları	%
Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.	Y9, Y10, Y11, Y18, Y24, Y33, Y43, Y44, Y5, Y3, Y4, Y8, Y21, Y26, Y28, Y36, Y40, Y1, Y41, Y42	20	45,5
Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.	Y22, Y30, Y29, Y19, Y31, Y27, Y25, Y20, Y26, Y37, Y34, Y17, Y12	13	29,5

Devamı arkadadır.

Tablo 4.40. (devamı). *Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Harcamalar Nereden ve Hangi Oranda Karşılmalı*

Yanıtlar	Yönetici İsimleri	Yönetici Sayıları	%
Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.	Y2, Y13	2	4,6
Birden fazla seçenek işaretleyenler	Y7, Y23, Y32, Y6, Y38, Y15	6	13,6
Yanıtlamayanlar	Y35, Y14, Y39	3	6,8
Toplam		44	100,0

Son olarak harcamaların nereden ve hangi oranda karşılanması gerektiğine ilişkin lise yöneticilerine sorulan soruya verilen yanıtların bulunduğu Tablo 4.40 incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmaktadır:

– Yöneticilerin yaklaşık yarısı harcamaları devlet bütçesinden karşılanmasını desteklemektedir. Çünkü sosyal devlet mantığında, herkes eğitim hakkına sahiptir ve bu hakka ulaşılması için eğitim ücretsiz olmalıdır. Bazı yöneticiler bu maddeyi desteklemek için eğitimin ücretsiz olmasıyla ve okuldaki personelin saygınlığı ile ilgili şu yorumları yapmıştır:

Eğitim parasız olmalıdır.(Y1)

Eğitimin özeli olmaz. (Y11)

Özel sektör bağış konusuna sıcak bakmamakta ve okul yöneticilerini ciddiye almamaktadır. Velilerin ekonomik durumu kötü olduğundan da bağış alınamamaktadır. Merkezi yönetim karşılarsa okulun saygınlığı artar. (Y36)

Özel sektör karşılarsa patron gibi davranır öğretmenlere. Aileler karşılarsa kıyasıya rekabet ederler ve şımarık hazıra alıyan yeni nesil yetişebilir. Fırsat ve imkân eşitliği ilkesine göre merkezi yönetim karşılamalıdır. Okullar ticarethane değildir. (Y42) Yöneticilerin istediği faaliyetleri yapmak için okul idaresi ya da öğretmenler para arayışına girmemeli. Toplumdaki değerleri düşüyor. (Y44)

– Yöneticilerden alınan cevaplara göre meslek öğretmenlerinin verdiği cevaba paralel olarak özel sektöre yetiştirilen öğrencinin daha kaliteli ve kalifiyeli olması için devlet ile özel sektörün birlikte hareket etmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özel sektörle ortaklaşa çalışarak gerekli devlet desteğiyle piyasa şartların uygun eleman yetiştirilebilir. (Y16)

Kaliteli bir işçiye sahip olmak için özel sektör ve devletin birlikte hareket etmesi gerektiğine inanıyorum. (Y17)

yorumlarıyla elde edilen bu sonucu desteklemişlerdir.

– İlçe belediyelerin ilçelerinde bulunan mesleki ve teknik liselerine maddi açıdan destek olmaları, yarısının devlet tarafından karşılanırken yarısını üstlenmeleri araştırmadan elde edilen sonuçlar arasındadır.

Devlet anlık ve acil ihtiyaçlarda hızlı para aktarımı yapamayabilir. Büyük ve aciliyeti olmayan giderler devlet bütçesinden, daha küçük ve anlık yapılması gereken işler için belediyeden karşılanması uygun olur. (Y13)

yorumuyla bu sonucu desteklemiştir.

– Y6 mesleki ve teknik liselerin alakalı olduğu birçok kurumunun destek olması sonucunu;

Sanayi kuruluşları, belediyeler, odalar, STK'ler ve devlet destek olmalıdır.

şeklinde belirtmiştir.

– Ankete katılan yöneticilerden üç kişi bu konuda yorum yapmamıştır. Bu durum finansal kaynağın nereden sağlandığıyla ilgilenmediklerini gösteren bir sonuç oluşturmaktadır.

Ankette cevabı aranan finansal kaynakların nereden ve hangi oranda karşılanması sorusuna yöneticiler tarafından verilen yanıtların tamamı Ek 1’de Tablo 4.51, Tablo 4.52, Tablo 4.53 ve Tablo 4.54’te bulunmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, yöneticiler ile meslek dersleri öğretmenlerine uygulanan anketler ve okul personelleri yardımıyla doldurulan gelir-gider formlarından elde edilen veriler yorumlanmakta, daha önceden bu alanda yapılan araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmakta ve tartışılmaktadır. Sonra da bu alanda yapılacak araştırmalar için önerilerde bulunmaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu alt bölümde, okullara ilişkin gelir-gider verileri ile meslek öğretmenlerinden ve lise yöneticilerinden elde edilen bulguların sonuçları tartışılmaktadır. Bunlar başlıklar halinde verilmektedir.

5.1.1. Mesleki ve Teknik Liselerin Kayıtlarından Elde Edilen Gelir - Giderlere İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın amacı yönünde farklı gelir ve gider türleri ortaya konulmuştur. Gelir türleri; bağışlar, işletme gelirleri, döner sermaye, sosyal etkinlikler, sınavlardan alınan gelirler ve geri dönüşümden elde edilen gelirler şeklinde sınıflanabilir. Gider türleri ise; personel giderleri, enerji, su, iletişim, çeşitli bakım-onarım, sigorta primleri, taşınmalı öğrenci giderleri gibidir. Bu okullardan elde edilen gelir ve gider verileriyle ilgili sırasıyla aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

– Gelir miktarları, her zaman gider miktarlarından daha azdır. Nitekim Yamaç tarafından 2010 yılında yapılan araştırmada, okulların 30 tür gelir elde ettiğini belirtmiş ve özellikle okul-aile birliği ve gönüllü bağışlar olduğu vurgulanmıştır (s.107). Oysa bu araştırmada, 10 gelir türünün olduğu ortaya çıkmıştır.

– Okulların kendi olanakları ve çabalarıyla elde ettiği gelirlerin türü ve miktarı, her geçen yıl azalmaktadır.

– Okullara yapılan gönüllü bağışlar, önceki yıllarda olduğu gibi çok değildir artık. Her geçen yıl azalmaktadır.

– Görüşme yöntemiyle toplanan veriler ile okulların bilgisayar ve dosya kayıtlarından toplanan veriler arasında büyük farklar vardır. Nitekim “gerçek, rakamlardadır”. Yamaç (2010) tarafından yapılan araştırmada, görüşme yöntemiyle veri toplanmıştır, bu araştırmada ise okulların yazılı kayıtlarının taranmasıyla veri toplanmıştır. Görüşme yöntemiyle veri toplamada, ilgili kişiler daha rahat

konusmaktadırlar. Oysa tarama yönteminde, kayıtların ortaya konulması gerektiği için o kadar da rahat konuşulamamaktadır.

– Okul yöneticileri, gelirlerinin bir bölümünü kayıt altına almıyor olabilir. Toplumda zaman zaman şöyle olaylar duyulmaktadır: “TEFBİS sistemine kaydedilen gelirler ile giderler arasında 60 kuruş fark çıktı. Bu nedenle okulumuz yöneticileri soruşturma geçirdi”. Soruşturma korkusu ile her tür gelir, TEFBİS’e yazılmıyor olabilir.

– Merkezi yönetim bütçesinden gelen paranın harcandığı sabit giderler (personel, enerji, su, internet vb) çıkarılsa da hâlâ gelir miktarı, gider miktarından az olmaktadır.

– İl merkezini oluşturan Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerindeki okulların gelirleri, Tavas ilçesindeki okulların gelirlerden oldukça fazladır. Bu da ilçe merkezinde gelire ulaşamadığının kanıtıdır. Hatta Merkezefendi ve Pamukkale merkez ilçeleri arasında bile okulun bulunduğu konumdan ya da okulun sahip olduğu kira geliri sağlayabilecek alanlardan dolayı rastlanabilecek durumdur.

– Tavas ilçesinin gelişmişlik düzeyi, il merkezini oluşturan ilçelerin (Merkezefendi ve Pamukkale) gelişmişlik düzeyinden daha düşüktür. Diğer bir deyişle, daha az gelişmiş olan ilçedeki okulların gelirleri de daha azdır. İlçeler arasındaki gelişmişlik farkı, okullara olan bakış açısının da farklı olduğunu göstermektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bölgeler eğitime daha fazla önem vermektedir. Nitekim Yamaç’ın (2010, s.70) yaptığı çalışma, ilköğretim okullarını kapsamına rağmen, sosyo-ekonomik yönden gelişmemiş ilçelerde ya da ilçelerin uzak semtlerinde olan okullarda gelir sağlamalarının oldukça sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır.

– İlçenin gelişmişlik düzeyi azaldıkça, okulların gelir türleri de azalmaktadır. Çünkü gelişmişliğin yüksek olduğu ilçelerde, hem kira bedelleri, hem okullara yapılan bağışlar, hem okulların olanakları çeşitlilik göstermektedir.

– Okulların gider türleri, hemen hemen aynı olsa da gider miktarları, il merkezinden merkeze daha uzak ilçelere doğru gidildikçe azalmaktadır. Zaten il merkezindeki okullar, öğrenci ve öğretmen sayısı itibariyle, ilçelerdeki okullardan çok daha büyüktür.

– Meslek liselerinde bir öğrenci için bir yılda yapılan ortalama harcama şöyledir: 2018-2019 öğretim yılında 13.264 TL, 2019-2020 öğretim yılında 17.942 TL, 2020-2021 öğretim yılında 14.620 TL. Bunlar, Ocak 2023 fiyatları ile verilecek olursa (sabit fiyatlara dönüştürüldüğünde) şöyledir: 2018-2019 öğretim yılında 40.035 TL, 2019-2020 öğretim yılında 48.196 TL, 2020-2021 öğretim yılında 33.969 TL.

– Öğrenci başına yapılan ortalama harcama, yatılı öğrencilerin bulunduğu (pansiyonu olan) okullarda daha fazladır.

– Gelişmişlik düzeyi daha az olan okullarda ya da öğrenci nüfusunun daha az olduğu okullarda harcama miktarının da düşük olmasından dolayı öğrenci başına yıllık harcama daha az olmaktadır.

5.1.2. Mesleki ve Teknik Liselerdeki Meslek Dersleri Öğretmenlerinden Elde Edilen Sonuçlar

Meslek dersleri öğretmenlerine uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

– Öğretmenler eğitim-öğretim hayatının paydaşlarından biridir. Bu süreçte kullanılan kaynaklar ve materyaller hakkında söz sahibidir. Bu nedenler okulların elde ettiği finansal kaynakların harcama kısmında söz sahibi olmak istemektedirler. Bu sonuç, Payas'ın (2022, s.103) “meslek liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşleri” isimli araştırmasında ulaştığı sonuçla benzerdir. Nitekim Payas, en temel görevin meslek liselerindeki öğrencilerin meslek sahibi olmaları ya da bu okulların meslek elemanı yetiştirmek olduğu için tüm paydaşların sistemli hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

– Eğitim-öğretim boyunca etkin olan öğretmenler ders yüklerinin ağır olmasının başka bir işle meşgul olmalarını zorlaştırdığını vurgulamıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin davranışları ile dersi öğretmenin bir arada olmasının zaten zor olduğu görülmektedir. Çünkü meslek liselerini tercih eden öğrencilerin çoğunluğu başka liseyi kazanamadığı ve en azından bir meslek öğrenmek istediği içindir. Yani aslında çoğu öğrencinin zorla geldiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim Payas'ın (2022) yaptığı çalışmada, meslek liselerine gelen öğrencilerin, eğitim zorunlu olduğu için geldikleri ya da aile tarafından zorla gönderildikleri ortaya konulmuştur. Bu da okulu ve seçtiği alanı sevmemesine, başarısının düşmesine, davranışların olumsuz bir hal almasına neden olmaktadır (s.104).

– MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde yer alan öğretmenin görev ve sorumluluklarından (md. 86) biri olan “Sınıf düzeninden ve yönetiminden sorumlu olan öğretmen, eğitim ve öğretimin gerektirdiği fiziksel ve psikolojik ortamı hazırlar.” ifadesinden de anlaşılacağı üzere bir öğretmen öğrencinin eğitim ve öğretimi için fiziksel ortamdan da sorumludur. Bu yüzden de okulun eğitim-öğretimi devam

ettirebilmesi için yapılması gereken fiziksel durumların harcama önceliklerinde olmasının önemli olduğunu belirtmektedir.

– Türkiye’de liseler, dört yıllık eğitim veren genel liseleri veya mesleki ve/veya teknik özellikli liseleri içermektedir. Lise eğitimi tüm vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında ücretsizdir. Öğretmenlerin çoğunluğu eğitimin ücretsiz olması, genel bütçeden gelen ödeneğin gelişmiş ülkeler düzeyinde hatta üstünde yer alması ve devlet dışındaki kurumların gereken yerlerde rol alması daha uygun olduğunu savunmuştur. Bunu destekler nitelikte olan Gül (2008, s.242) tarafından yapılan araştırmada, mesleki ve teknik liselere, gelişmiş ülkeler düzeyinde genel bütçeden pay ayrılması gerektiğini vurgulanmıştır. Ancak hala daha istenilen düzeyde devlet bütçesinden harcama yapılmadığı, aksine özel harcamaların gelişmiş ülkelerin düzeyinin üstünde olduğu görülmektedir.

– Eğitim devletin görevi olduğu savunulmasına rağmen meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin çoğunluğu özel sektörde çalışan eleman olduğundan dolayı meslek liselerin finansmanının özel sektör tarafından desteklenmesi mesleki eğitime güç vermektedir. Yine Gül’ün (2008, s.243) yaptığı “mesleki eğitimde öğrencilere yapılan harcamaların amaçlarını gerçekleştirme düzeylerinin tespiti” isimli araştırmada, gücü olan ve mesleki eğitimden yararlanan sektörlerin elde ettikleri yarar oranında destek olmaları, öğrencilere burs olanağı sağlamaları öngörülmüştür.

– Meslek liselerine öğrenci gönderen ailelerin genel olarak maddi durumlarının kötü olmasından dolayı ailelerin finansal kaynak sağlamada rol almaması sonucuna varılmıştır. Ancak Gül (2008, s.243) çalışmasında, halkın “kendi okulunu kendin yap” gibi kampanyalarla meslek liselerinin desteklenmesini savunmuştur.

5.1.3. Mesleki ve Teknik Liselerin Yöneticilerinden Elde Edilen Sonuçlar

Mesleki ve teknik liselerde görevli olan yöneticilere uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

– Okulların finansal kaynakları harcamasında öncelikle eğitim-öğretime devam edilebilmesi ve eğitim-öğretimin geliştirilebilmesi için gerekenlerin önceliklidir. Çünkü Uluğ (2019) tarafından yapılan “yönetici görüşlerine göre meslek liselerinin sorunları ve çözüm önerileri” isimli araştırmada, katılımcılarının çoğu geçmişte yaşanan araç-gereç ve donanım yetersizliğinin devam etmesiyle teknolojinin gerisinde kaldıklarını belirtmiştir (s.85). Bu yüzden teknolojinin ilerisine geçebilmek için öncelikler bu doğrultuda olmalıdır.

– Okullar finansal ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla veya merkezi bütçeden gelen maddi destekle karşılayamadıklarından dolayı meslek liselerin paydaşı olarak düşünülen sektörlerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Payas'ın 2022 yılında yaptığı araştırmada da meslek liselerinde sanayi sektörü ile işbirliği yapılarak teknolojik gelişmelerle güncellenen alan-dal ışığında mevcut atölye ve laboratuvarların yenilenmesi yapılmalıdır sonucuna varılmıştır (s.115).

– Merkezi bütçeden yeterli destek gelmediğinde, meslek liselerine finansal destek yapması istenilen kurumların desteğinin olmaması ya da yetersiz olduğunda okullar harcamaları yaparken ya daha düşük maliyete ya da zorunlu harcamalara yönelmektedir. Gül'ün (2008) yaptığı çalışmada da sınırlı kaynakların olması düşük maliyete yönelmelerine neden olduğu belirtilmiştir (s.182).

– Merkez bütçeden gelen miktarın yeterli olmaması yöneticilerin görüşlerinden anlaşılmaktadır ve bu da Türkiye'nin eğitime ayırdığı finansmanın olması gerektiği kadar olmadığını veya ayrılan kaynağın fırsat eşitliği dikkate alınarak yapılmadığını doğrulamaktadır. Hatta Kavak ve Ekinci tarafından 1994'te yılında yayınlanan çalışmada Türkiye'nin son yıllarda finansal darboğazları aşmada kaynakları daha etkin kullanma yönünde ümit verici çabaları olduğu fakat bu çabalara karşın eğitim sisteminin, mevcut elinde bulundurduğu kaynakları etkin kullanıp kullanmadığı konusunun da sorgulanması gerektiği vurgulanmıştır (s.65-72). Elde edilen sonuçlara bakıldığında 1994'te elde edilen durumun 2022'de de devam ettiği görülmüştür.

– Eğitim 2023 Vizyonu göz önüne alındığında OSB ile işbirliği içerisinde olunması kararı görülmektedir. Bu karara paralel olarak meslek liselerin yöneticileri de ara eleman yetiştirdiklerini ve bu elemanlara destek olunması için büyük işletmelerle birlikte hareket edilmesini vurgulamıştır. Bunu destekler nitelikte Küçükagal (2022) Kırklareli ilçesinde 13 katılımcı ile görüşme yaparak oluşturduğu “Türkiye’de mesleki eğitim sisteminin sorunları” isimli çalışmaya göre; mesleki eğitim merkezlerinde çırak öğrenci yetiştirme sisteminin işlerliğini sağlaması açısından küçük işletmeler yerine büyük işletmelerde devam ettirilmesi ve büyük işletmeler kendi bünyelerinde çıraklarını yetiştirmek için MEB ile anlaşarak mesleki eğitim merkezleri ile iş birliği sağlaması ilgili sonuçlar arasındadır (s.84).

5.2. Öneriler

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlara göre uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler aşağıdaki başlıklarda altında maddeler halinde verilmiştir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Çalışmadan elde edilen verilerin sonuçlarına göre uygulamaya yönelik öneriler şu şekildedir.

- Mesleki ve teknik liselerin gelirlerine bakıldığında, Milli Eğitim Bakanlığında yalnızca zorunlu gereksinimler için kaynak aktarımı sağlanmaktadır. Ancak bu kaynak, okulun diğer gereksinimlerine yetmemektedir. Bu nedenle merkezi yönetim bütçesinden gelen miktar arttırılmalıdır.

- Okulların bulunduğu ilçelere bakıldığında, gelir düzeyi yüksek olan ilçelerdeki okulların giderleri de fazladır. Bu nedenle merkezi ilçelerde/yörelerde bulunan ve öğrenci sayısı fazla olan okullara, merkezi yönetim bütçesinden bu durumlarla doğru orantılı miktarda adil bir biçimde finansal kaynak verilmelidir.

- Mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerin daha iyi yetişebilmesi için gelir kaynaklarının türü ve miktarı arttırılmalıdır.

- Öğrencilerin daha nitelikli bir ortamda eğitim alabilmesi için, parasal olanakların artırılması için, ailelerin bu liselere daha çok bağış yapmasını sağlayacak yöntemler geliştirilmelidir.

- Öğretmenlerin ve yöneticilerin finansal kaynak yaratmak zorunda kalmadıkları bir sistem kurulmalıdır.

- Döner sermaye gelirlerine, tüm mesleki ve teknik liselerin sahip olması sağlanmalıdır.

- Meslek dersleri öğretmenleri, atölyeler hakkında daha çok bilgiye sahip oldukları için gelirlerin yönetiminde de yer almalıdır.

- Kamu sektörü ve özel sektör, mesleki ve teknik liselerin parasal kaynakları için birlikte hareket etmeli ve bütçe yönetiminde rol almalılardır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmacılara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir:

- Araştırma, Denizli il merkezi ve birkaç ilçesinde bulunan mesleki ve teknik liselerle sınırlı kalmıştır. Diğer illerde de yapılmalıdır.

- Devlete ait mesleki ve teknik liseler üzerinde yapılan bu araştırma, özel sektöre ait mesleki ve teknik liseler üzerinde de yapılmalıdır.

- Mesleki ve teknik liseler dışındaki liselerde de benzer araştırmalar yapılmalıdır.

- Bu araştırmadaki kaynak miktarları ve çeşitleri 2018 yılından 2021 yılına kadar olan süre ierisindekilerdir. Bunun dışındaki yıllarda hatta önemli olayların olduğu tarihler dâhil edilebilir.
- Okula finansal kaynak sağlamada yeri olan okul-aile birliği ile okulun finansal kaynaklarına ilişkin görüşmeler yapılabilir.
- Liselerde harcanan para ile öğrencilerin başarıları arasındaki ilişki araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi. (2019). Ankara. (<https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar>).
- Âdem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Âdem, M. (2008). *Eğitim planlaması*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Akça, H. (2012). Yükseköğretimin finansmanı ve Türkiye için yükseköğretim finansman modeli önerisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, s.94-100.
- Arslan, İ. ve Hoşgörür, V. (2014). Okul Örgütünün Finansal Kaynaklarının Yönetimi Sorunu (Yatağan İlçesi Örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), s.91-102. (<https://dergipark.org.tr>).
- Barlaser, N. (2014). *Eğitim işletmelerinde maliyet muhasebesi ve bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekinci, E., Gökçe, F., ve Kavak, Y. (1997). İlköğretimde Kaynak Arayışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 11 (11), s.309-320. (<https://dergipark.org.tr>).
- Ekinci, C. E. (2009). Türkiye’de yükseköğretimde öğrenci harcama ve maliyetleri. *Eğitim ve Bilim*, Ankara.
- Ekinci, C. E. (2017). Eğitimin ekonomik temelleri. *Eğitim Bilimine Giriş*. Pegem A Yayını, Ankara. (Ed: Özcan Demirel ve Zeki Kaya).
- Güneş, M. (2017). Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Bütçeleri Mali Kaynakları, Mali Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), s.44-51. (<https://dergipark.org.tr>).
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(1), 59-72. (<https://dergipark.org.tr>).
- Gül, A. (2008). *Mesleki eğitimde öğrencilere yapılan harcamaların amaçlarını gerçekleştirme düzeylerinin tespiti*. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hanni, M. (2019). Financing of education and technical and vocational education and training (TVET) in Latin America and the Caribbean. *Macroeconomics of Development series*, No. 200. Economic Commission for Latin America and the Caribbean, Santiago.
- Hock, Y., Karim, M., Mubanga, P. & Mulenga, M. (2019). Methods of Financing Technical and Vocational Education and Training, and Entrepreneurship Education to Support Skills Development in Lusaka Province, Zambia. *International Journal of Research and Scientific Innovation (IJRSI)*, Volume VI, Issue VI, 2321–2705. (www.rsisinternational.org).

- Karaarslan, E. (2005), “Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi”, *Maliye Dergisi*, (149), 36-73.
- Karakütük, K. (1992). Mesleki-Teknik Ortaöğretimin Verimliliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 803-819.
- Karakütük, K. (2003). *Eğitimin Ekonomik Temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karakütük, K. (2006). Yükseköğretim finansmanı. *Milli Eğitim Dergisi*, 17, 219-242
- Karakütük, K. (2020). *Eğitim Planlaması* (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavak, Y. ve Ekinci, C. E. (1994). Eğitimin finansmanı sorunu ve maliyetlerin azaltılmasına ilişkin alternatif stratejiler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Koç, N. (2007). Katılımcı bütçe anlayışının Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 443-470.
- Kurul Tural, N. (2002). *Eğitim finansmanı*. Ankara : Siyasal Kitabevi.
- Küçükgacal, F. (2022). *Türkiye’de mesleki eğitim sisteminin sorunları: Kırklareli ilinde nitel bir araştırma*. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1999). 16. Milli Eğitim Şurası (Raporlar, görüşmeler ve kararlar). Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). 18. Milli Eğitim Şurası (Raporlar, görüşmeler ve kararlar). Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin görünümü. *Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi*, 1, 102-103.
- OECD (2019), Education at a Glance, 2019.
- Özcan, K. (2009). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman, Harcamalar ve Maliyet*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, M. (2019). Mesleki ve Teknik Eğitimde Sorunların Arka Planı ve Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonunda Çözüme Yönelik Yol Haritası. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 1-11. (<https://dergipark.org.tr>).
- Öztürk, S. (2002). İlköğretim Okullarının Finansman Kaynakları. *Yüksek Lisans Tezi*.

- Payas, S. Z. (2022). *Meslek liselerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşleri*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sencer, M. ve Sencer, Y. (1978). *Toplumsal araştırmalarda yöntembilim*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, Kurullar Sekreteryası Dairesi Başkanlığı (2014). *Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)*, Ankara. (<https://abdigm.meb.gov.tr>).
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014–2018): *Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Raporu*, Ankara. (www.ekutup.dpt.gov.tr).
- T.C. Sanayi ve Kalkınma Bakanlığı (2017). *Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE). Çalışma Raporu*, Ankara. (www.bebka.org.tr).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ahiler Kalkınma Ajansı. (2021). *TR71 Düzey 2 Bölgesi Meslek Liseleri Kaynak ve İhtiyaç Analizi*, Nevşehir. (<https://www.ahika.gov.tr>).
- Toprak, D; Ağcakaya, S; Gül, H. (2016). Sosyal Devlet Yaklaşımı Açısından Türkiye’de 1980 Sonrası Eğitim Harcamalarının Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 123-165.
- Tuzcu, G. (2004), Eğitimin finansman gerekleri ve boyutları. *Millî Eğitim Dergisi*, 163, Ankara.
- Tuzcu, G. (2021). *Eğitim Ekonomisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas>).
- Ural, A. (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uluğ, Z. A. (2019). *Yönetici görüşlerine göre meslek liselerinin sorunları ve çözüm önerileri (Esenyurt ilçesi örneği)*. Marmara Üniversitesi-İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi, İstanbul.
- World Bank, (1995). *The World Bank annual report 1995*. Research Report. World.
- Yamaç, U. (2010). *İlköğretim Okullarının Finans Kaynakları*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Ek 1. Meslek Dersleri Öğretmenlerinin ve Yöneticilerin Görüşleri

Tablo 4.41. “Kısmen” Yanıtı Veren Öğretmenlerin Bu Süreçteki Rollerine İlişkin Görüşleri

Yanıtlar
– Okula ödenek gelirse, atölyede gereksinim duyulan malzemelerin alınması konusunda liste hazırlayıp alımına destek oluyoruz. – Projeler vs. desteklenmelidir. Alan olarak çok fazla öğrenci, öğretmen ve projeye sahip olmadığımız için gelir kullanımında etkili olamıyorum.” (Harita, Tapu ve Kadastro öğretmeni). – Okul içi daha özverili davranarak uygulama yapılacak atölyelerdeki gereksinimlerin saptanıp atölyelere yerleştirilmeli. – Bütün yönetici ve öğretmenler toplantı yaparak ortak karar almalıdır. – Sene başındaki kurul ve komisyona öğretmenler de yazılıyor isim olarak. Ama parasal konularda okulun gelir ve giderlerine yönelik okul yönetimi daha fazla bilgi sahibi. Öğretmenin görevi, öncelikle eğitim ve öğretim olmalı. Bu konular, okul yönetimince (gelir toplama ve harcama) yürütülmeli. – Yönetim ve öğretmenlerin ortak kabul ve kararları ile. – Branşımızla alakalı oluşan eksikliklerin giderilmesi ya da gereksinim olması durumunda yönetim ile iletişim halinde olmalıdır. (Bilişim öğretmeni). – Branşımızla ilgili oluşan eksiklerde görüşümüz alınmakta. Diğer okul ihtiyaçları için görüş bildirilmemektedir. (Bilişim öğretmeni). – Şu an bulunduğum durumdan memnunum. – Söz hakkı olsa diğer kurumlarla görüşme şansı buluruz. – Zaten öğretmenler kurulunda komisyon belirlenir. Görev almak isteyen aday olur. – Alanın giderlerine ilişkin yapılan harcamalarda karar verme sürecinde dahil oluyoruz. – Alanın gerektirdiği harcamalarda karar verme sürecine dahil oluyoruz. – Alanın giderleri ile ilgili harcamalarda karar verme sürecine dahil oluyoruz. – Gelirler kullanılırken öğretmenlerin görüşleri alınmalıdır. – Kendi alanımıza ilişkin harcamalar konusunda görüşlerimiz alınıyor ve bizler de bu konuda katılım sağlıyoruz. (Bilişim öğretmeni). – Okul yönetimi ile birlikte karar verme süreçlerinde öğretmenlerin etkinliği artırılmalıdır. Çünkü yapılan harcamaların yönetim kısmına harcanmasının önüne geçilmelidir. – Kısmen olmasında problem yok. – Yapılacak harcamalarda görüş öneri sorulmalıdır. – Düşüncelerimizi söyleriz. Uygun ise kabul olur. – Okul idaresi gelirler giderler hususunda personeli daha çok bilgilendirmelidir. – Kullanım şeffaf olmalı. Herkes bilgilendirilmelidir. – Yapılacak harcama ile ilgili görüş öneri sorulmaktadır. – Atölye derslerinin sürekliliği için temel malzeme harcama kaleminin olması gerekir.

Tablo 4.42. “Hayır” Yanıtı Veren Öğretmenlerin Bu Süreçteki Rollerine İlişkin Görüşleri

Yanıtlar
– Tabi ki istişareler önemli olur, görüş alış-verişi verimliliği arttırabilir. – Bölümlere de danışılmalı, bölümlerin ihtiyaçlarını en iyi bölümdeki öğretmenler tespit edebilir. – Okulumuzdaki görev ve sorumluluklarımın yanında ders yükümüzün de fazla olması sebebiyle herhangi bir görev almak istemiyorum. Yine de sorumluluk verilse bölümümün malzeme ve araç ihtiyaçlarını giderme yönünde çalışma yapmak isterdim. – Fikrimizin sorulup katkımızın olmasını isterim. – Süreçte görev verilirse alabilirim. – Rol almam gerekmiyor. – Okul idaresi gelirler ve harcamalar hususunda personeli daha çok belirlemelidir. – Maddi bir olay olduğu için öğretmen olarak yer almamamız mantıklıdır. – Karar verme sürecinde görüş alınmalıdır. – İdare kendisi karar alarak harcamayı yapar, komisyonda görevli öğretmenler imza atarak öğrenebilir. Diğer öğretmenlerin de bilgilendirildiği ve sürece müdahale edebildiği bir süreç yapılabilir. – Öğretmenlerimizin de görüşleri alınmalı. – Bölüm öğretmenlerine sorulup görüş alınmalı. – Fikirler alınarak istişare yapılmalıdır. Her alana bir bütçe ayrılmalıdır. – Gereksinimler yönünde gereksinim karşılama ödeneği ayrılmalı. – Bölüm öğretmenlerine de sorulmalı ve görüşleri alınmalı. – Deneyim sahibi olan kişilerin bu tür durumlarda aktif olması gerekli olan süreçtir. Ama süreçteki öğretmenlerin istenildiği bilgiye hemen ulaşabilir olması her iki taraf için olumlu dönüş sağlar. – Toplantılarda veya kurul toplantılarında daha etkin bir şekilde öğretmen paydaşların katılımının sağlanması söz hakkı verilmesi. – Eğitim sürecinin öğrenme-öğretme kısmında olduğumuzdan sürecin dışında olmamızın normal olduğunu düşünüyorum. – Yeterli tutarda bir ödenek gelmediğinden öğretmenlere gelen ödeneğin nerelerde kullanılacağı sorulmamaktadır. Acil olan gereksinimlerin okul yönetimi tarafından karşılanması sağlanmaktadır. – Bu konuda eksikler belirlenip komisyonlarda yer almalıyız. – Öğretmen olarak böyle bir işi üstlenmem zor. Parasal konular, hep soruşturma nedenidir. – Okulda bilgisayar ve teknik konularda kendi imkânlarımızla tamiratlarını yapıp, dışarıya olan masraflarımızı düşürme konusunda yardımcı oluyorum. – Harcamalarda okul idaresinin yetki ve sorumluluğu üstlenmesi doğrudur. Ben öğretmen olarak sadece bilmem yeterli. – Zaten çok az miktarda para toplanıyor. Onun gidecek zaten çok yeri var. – Öğretmen para işlerinde katılmamalıdır. – Meslek gereksinimleri doğrultusunda kullanılmalıdır. – Mesleğimiz özelinde ihtiyaç halinde montaj, demontaj vb işlem yapılabilir.

-
- Olmamalı bence okul yönetimi bunu ve bize ihtiyacımızı karşılayacak yardımlarda bulunmalı.
 - Okulun eksikleri konusunda fikirlerimiz alınabilir. Harcamalar da bu fikirler doğrultusunda planlanabilir.
 - Öğretmenlerin de fikri alınmalı.
 - Okul idaresi gelirler ve giderler hususunda personeli bilgilendirmeli.
 - Belli dönemlerde ihtiyaç listesi hazırlanmalı. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda bu süreçte yer almalıyız.
 - Denetleme görevi alabilir.
 - Bence mali konulara öğretmen karışmamalıdır.
 - Zaten gelir çok az olduğu için bir katkı sağlayamıyoruz.
 - Karar verme sürecinde görevli komisyonlar mevcut.
 - Bölüm olarak daha az öğrencimiz olduğu için ve bölüm olarak okul gelirine katkı sağlayamadığımız için söz sahibi olamıyoruz. (Harita, Tapu ve Kadastro öğretmeni).
 - Harcama komisyonu kurulabilir.
 - Herhangi bir rolüm olmamalıdır. Derslerimizle zor baş ediyoruz. Öğretmenin sınıf ortamındaki yükü yeterince ağır diye düşünüyorum.
 - Eğitim-öğretim esnasında katkı toplama ve harcamalarda katılmam karışıklıklara neden olacağından bunlar okul komisyonlarıyla yerine getirilmesi şeklinde uygulanıyor.
 - Alanımda ihtiyaç duyduğumuz konularda kullanıma yönelik fikirlerimiz alınmalı.
 - Okul harcama giderlerinin harcanan kısımlarının açıklanarak görüşlerimizin alınması.
 - Harcama giderlerinin yapılması aşamasında bizim de fikirlerimizin alınması.
 - Kurul olarak karar alındığı için katılmıyorum.
 - Kantin geliri ve diploma – okul sözleşmesinden gelen paradan gelirin kullanımında bir öğretmen bulunuyor. Gelir kaynağı az olduğu için kullanımda bulunmaya gerek yok.
 - Alınan kararlara katılım sağlanmalı.
 - İlgilenmiyorum.
 - İlgilenmiyorum.
 - Elde edilen gelirlerden atölyelere katkı olaksa toplantı yapılarak adaletli bir şekilde dağıtılabilir.
 - Fikrim alınabilir.
 - Fikrim alınabilir.
 - Katılmak istemem.
-

Tablo 4.43. Öğretmenlerin Harcamaların Olması Gereken Gibi Olup-Olmadığına İlişkin Görüşleri

Yanıtlar

- 27 öğretmen, yalnızca “Evet” yazmıştır.
- 34 öğretmen, yalnızca “Olmayı gereken gibidir” yazmıştır.
- 2 öğretmen, yalnızca “Fikrim yok.” yazmıştır.
- 2 öğretmen “Öncelik atölye malzemesi olmalıdır” yazmıştır.

Diğerleri şöyle yanıt vermişlerdir:

- Harcama önceliklerinde sorun yoktur.
- Okulun donanım yönünden artırılması için harcamalar öncelikli olmalıdır. Okulun

pansiyonunun ve spor salonunun yapılmasıdır.

- Aksaklıklar yaşanmaktadır. Öncelik atölye ve okul eksiklerine verilmelidir.
- Amaç, işgücü piyasasına uygun öğrenci yetiştirilmesi olması gerekirken, sadece temel harcamalar karşılanabiliyor.
- Günün koşullarında okul yönetimince eksik olan gereksinimleri karşılamak için kullanılmaktadır.
- Okul binamız eski olduğu için daha çok bakım ve onarım için harcamalar yapılıyor. Daha çok öğrenciler ve okul için eğitim-öğretim gereksinimleri karşılanmalı.
- Öncelikler dikkate alınıyor.
- Okulumuzun gelirleri gereken yerlere gerektiği gibi harcanmaktadır.
- Zaten çok az olduğu için en önemlilere yapılıyor.
- Öncelikle atölyelerin yenilenmesi gerekmektedir.
- Günümüzdeki ana eleman ihtiyacının karşılanabilmesi için tüm desteklerin verilmesi gerekir. Eğitim, donanım vb.
- Değil. Okul için uygun mutfak ve araç gereçler lazımdır.
- Evet. Kısıtlı kaynak olduğu için harcamalar öncelikli hijyen malzemelerinde yapılıyor.
- Olması gereken gibi değildir. Okulun eğitim-öğretim açısından daha iyi bir noktaya gelmesi için harcama yapılmalıdır. Kapalı spor salonu ve pansiyon yapılmalıdır.
- Olması gereken gibi değildir. Eğitim materyallerini artırmalı, kapalı spor salonu ve konferans salonu yapılması, okul pansiyonu yapılması öncelikli olmalı.
- Hayır. Alanların güncel donatım ve malzeme ihtiyaçlarına göre olmalıdır.
- Olması gereken gibi değildir. Öncelik atölyelerde kullanılacak eğitim-öğretim materyallerine olmalıdır.
- Acil olması gereken ihtiyaçlar gideriliyor. Temizlik, tamirat vb.
- Öncelikler idare tarafından belirlenmekte. Gelirlerin ne kadar olduğu konusunda bilgim olmadığı için öncelikler konusunda fikir belirtemem. Buna göre meslek liselerinde meslek alanlarının geliştirilmesine yönelik harcamalar daha önceliklidir.
- Değildir. Genelde sadece idare karar verir.
- Yeterli gelir olmadığı için öncelik belirlemek de zor.
- Teknik elemanı yetiştirecek alt yapı yatırımlarına ağırlık verilmesi gerektiğine inanıyorum. Kervan yolda düzülür mantığı ile açılan her okulun bizi bir yere götüreceğine inanıyorum. Bu yüzden mevcut okulların güçlendirilmesi için çaba gösterilmelidir. Güçlendirme mevcut eğitim donanımlarında olmalıdır.
- Okulda öncelik temizlik olmalı. Covid-19 sürecinde özellikle tuvaletler her gün temizlenmeli, sifonlar çalışmalı, pisuar yapılmalı (arızalı). Atölyelere temrin temin edilmeli. Araç gereç için kaynak harcanmalı. Kapalı spor salonu ve konferans salonu okula acilen yapılması gerekiyor. 1953 yılında kurulan ve 2011 yılında bu binaya taşınan okulun spor ve konferans salonu olmaması üzücü.
- Zaten kısıtlı olan okul gelirlerinin neredeyse tamamına yakınının fotokopi kâğıdı, toner ve temizlik malzemesi vb. harcandığını düşünüyorum.
- Değil. Bazı bölümlere daha çok bazılarına az oluyor. Bölümlere adil dağıtılmalı.
- Olması gereken gibidir. Gelirler kullanıyor. Fakat okulun geliri yok denecek kadar az.
- Değildir. Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesi adına eksik eğitim

materyallerinin acilen tamamlanması gerekir.

- Okulun gelir kalemleri çok yetersizdir. Bu nedenle en zaruri harcamalar yapılabilmektedir. Mecburen olması gerektiği gibi yapılmaktadır.
- “Meslek lisesi olduğumuz için önceliğin atölyenin malzeme ihtiyacı ve bakım - onarımı için harcanmasının gerektiğini düşünüyorum.”
- Genellikle olması gerektiği gibidir. Ancak teknik okullarda özellikle meslek dersi öğretmenlerinin fikirlerinin alınması gerektiğini düşünüyorum.
- Yeterli ödenek olduğunda eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamak adına kullanılmalıdır.

Tablo 4.44. “*Tamamen Devlet Tarafından Karşılanmalıdır*” Seçeneğini İşaretleyenler Öğretmenlerin Görüşleri

Yanıtlar

- Temel eğitim devletin görevi olduğu için.
- Devlet tarafından karşılanırsa işlem zamanında yapılır.
- Yatırım öğrenciye yapılmalıdır.
- Eğitim devletin himayesinde ve denetiminde yapılan geleceğe dair en önemli yatırımdır.
- Sosyal devlet bireylerin eğitim-öğretiminden sorumludur.
- Tamamen devlet karşılamalıdır. Eğitim ücretsizdir.
- Devlet okulu olduğumuz için devlet tarafından karşılanmalı. Ekstra bağış ve yardımlar öğrenciler için kullanılmalıdır.
- Devlet tamamen karşılamalıdır.
- Eğitim – öğretim özelleşemez. Anayasamıza göre her Türk vatandaşı eğitim – öğretim alma hakkına sahiptir.
- Eğitim ücretli olmamalıdır. Özel okullara verdiği desteğin %10’unu okullarımıza verilse okullar ihya olur.
- Ailelerin eğitime maddi olarak katkı sağlamaları eğitimin hem aileler hem de öğrenciler açısından daha önemsenmesini sağlar.
- Devlet okulunda bulduğumuz için tüm ihtiyaçlar devlet tarafından karşılanması gerektiğini düşünüyorum. Devlet başta eğitime ağırlık vermeli.
- Temel eğitimin parasız ve fırsat eşitliği olduğu için.
- Devlet tarafından karşılanmalı.
- Eğitim-öğretim devlet destekli olmalı.
- Devlet meslek liselerinin ihtiyaçlarını daha fazla karşılamalı, atölyeleri yenileyip günümüz şartlarına uygun ekipmanlar sayın almalı ders verimliliğini artırmalıdır.
- Eğitim-öğretim yapılan bir yerde devlet katkısı olmalıdır.
- Mali kaynak bulmadaki sıkıntılar nedeniyle devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Tamamen devlet karşılamalıdır.
- Merkezi yönetim bütçesinden karşılanması tüm okullar açısından olumlu olur. Her okulun iş insanı veya farklı kaynakları bulma imkanı olmayabilir.
- Çok fazla temrindik malzeme ihtiyacı olduğu için devlet tarafından karşılanmalı.
- Eğitimci olarak veli ya da diğer kurum kuruluşlarla eğitimi konuşmayı tercih ederim. Parayı konuşmak eğitimcinin işi olmamalı.

- MEB bütçesi hazırlanırken okullara düşen payın net olarak öğrenci sayısına göre hesaplanıp sene başında (Eylül ayı) okullara aktarılmasını istiyorum.
 - Mesleki ve teknik eğitim kurumları materyal ve ekipman olarak yetersiz konumdadır. Öncelikle donanımsal eksiklerin devlet tarafından giderilmesi gerekmektedir. Sonrasında farklı kaynakların desteği alınabilir. Ama ağırlık devlet kaynakları olmalıdır.
 - Okulumuza ayrılan bütçe tüm ihtiyaçlarımızı karşılamamaktadır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olduğumuz için ve atölyelerimizden daha verimli faydalanabilmemiz için malzeme eksikliğimizin olmaması adına yeterli bütçeye ihtiyacımız var.
 - Eğitim ve öğretim hizmetleri devletin öncelikli görevleri arasındadır. Tam kamusal hizmettir. Finansmanı kesinlikle devlet tarafından toplanan vergilerle sağlanmalıdır. Özel sektör bağış ve yardımlar özellikle de makine, araç-gereç yönünden destekleyebilir. Ama kesinlikle eğitimin devletin esas sorumlulukları arasında yer aldığını düşünüyorum. Bu yüzden finansman devlete ait olmalıdır. Aksi durum eğitimin özelleştirilmesine zemin oluşturabilir.
 - Harcamalar devlet tarafından karşılanmalıdır.
 - Tamamen devlet karşılamalıdır. Eğitim ücretli olamaz. Ücretli özel okullara verdiği desteğin yarısını bile meslek okullarına verse bizim okullarımız ihya olur. Mesleki özel okullar kapatılmalıdır.
 - Öğrencilerin malzeme alma konusunda çok yetersiz olduğunu görüyoruz. Kendi alanımız da oldukça maliyetli hale geliyor öğrenciler için. Bu konuda çocukların acil olarak desteğe ihtiyacı bulunmaktadır.
 - Okul aracı olmamalı. Devlet bütçesinden ayrılan pay ile okulların maddi ihtiyaçları karşılanmalıdır. Özel sektör ile okul arasında devlet olmalı.
 - Devlet okullarının gerekli bütçeleri devlet tarafından karşılanmalı.
 - Merkezi yönetim bütçesinden daha fazla ödenek ayrılarak okulun her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmalıdır. Meslek liselerinde öğrencilerin ders kitaplarını dahi alabileceğimiz ödenek gelmemektedir. Bu durum eğitimde sıkıntılara sebep olmaktadır.
 - Yasal düzenlemelerde okul idaresi suçlu duruma düşmektedir. Yardım paraları yasal olarak toplayamıyor.
 - Ülkemizde diğer derneklerde aidat ödemesi zorunlu iken okul aile birliklerinde gönüllülük esasına göre isteniyor. Çiftçi birlikleri, ziraat odaları vb. yerlerde aidat zorunlu alınıyor. Okullarda okul aile birlikleri aidat istediklerinde soruşturma yasal problemler yaşandığından hiçbir zaman yardım ve parasal konularda çalışmak istemem. Devlet okullarının tüm maddi ihtiyaçlarını tamamen devlet karşılamalıdır. Okul-aile birliği tarafından para toplanacaksa yasal olarak buna olanak tanınmalıdır.”
-

Tablo 4.45. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri

Yanıtlar

- Özel sektörün beklediği işgücünün nasıl yetiştirilmesi konusundaki görüşleri doğrultusunda teknik eleman yetiştirilmesi için özel sektörle işbirliği önemlidir. Bu konuda elini taşın altına sokması gerektiğine inanıyorum.
- Okulların araç-gereç ihtiyaçları için mutlaka ödenek ayırmalıdır.
- Tamamen devlet tarafından karşılanmayı ekonomik olarak zor olacağı için özel sektörde gelir elde eden ve yardım etmek isteyen iş insanları ile ortak karşılanmalıdır.
- Okullardaki alanlara yönelik piyasadaki özel sektörden belli miktar yardım okullara yapılabilir. Malzeme desteği sağlanmalı.
- MEB okulun araç-gereç, bakım, ısınma, su giderlerini karşılanmalı. Özel sektör güncel gelişmeler hakkında ve özel öğrenci yetiştirilmesi için destek olmalıdır.
- Öğrencilerin yetiştiği alanda özel sektörde desteklemelidir.
- Her iki sektör de katkı sağlamalıdır.
- Okulumuz, meslek lisesi olduğu için öğrencilerimiz sektörlerin içinde yer almaktadır. Bu sebepten harcamaların bir kısmı öğrencilerin mezuniyetten sonra ve stajda çalışacakları özel kurum ve kuruluşlar tarafından, bir kısmı okul olduğu için devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Meslek liseleri masraf açısından normal liselere göre çok daha masraflı okullardır. O nedenle yeterli kaynak ayrılması eğitim açısından çok önemli.
- Yetiştirdiğimiz öğrencilerden özel sektör yararlanacağı için.
- Devletin destek ve katkıları yanında özel sektör iş insanları tarafından da destek sağlanmalı. Meslek lisesinden mezun olan gençler özel sektör için önemli bir faktördür.
- Devlet ve özel sektör etkileşimli olarak eğitime destek sağlanabilir.
- MEB okulun araç-gereç bakımı ve diğer giderler için kaynak göndermeli. Özel sektör her ay okulun araç gereç ve ihtiyaçları için kaynak ayırmalı.
- İşverenler tarafından desteklenmeli.
- İşverenlere ulaşmak ve okul - öğrenci ihtiyaçlarını iyi bir şekilde anlatmak gereklidir. Bunun için okulda oluşturulacak komisyonların yeterli zamanı yok. Ders ve işletme kontrolleri nedeniyle öğretmenlerin boş vakitlerinin birleşmesi yok denecek kadar az. Bunun için okul idarecilerinden oluşan komisyonlar oluşturulmalı ve işverenlere ulaşmalıdır.
- İşveren ve özel sektör tarafından okullar desteklenmeli.
- Özel sektör ihtiyaç duyduğu elemanların istenilen yeterlikte yetişmeleri için kendi atölye ve laboratuvar ortamlarını hazırlamalıdır. İhtiyaç duyulan makina teçhizat ve donanımları karşılamalıdır. Eğitim-öğretim sürecinde ihtiyaç duyulan temrindik malzemeler devlet tarafından verilmelidir.
- Devlet bütçe bakımından yetersiz olduğu için gerekli görüldüğünde özel sektör desteklemelidir.
- Özel sektör de meslek liselerine yardım etmelidir.
- Kamu özel işbirliği ile karşılanmalı ve statü devlet pratikte özel okul (sanayi işbirliği) olmalı.

-
- Devlet ile özel sektör işbirliklerinden her zaman söz edilir ancak bana göre yeterinde uygulanmıyor, düşüncesindeyim.
 - Bir devlet okulunda harcamaların tamamını özel sektöre yüklemek devletin varoluş nedenine aykırı olduğu için ancak özel sektörün de katkısının olması gerektiğinden paylaşımın yarı yarıya olması daha uygundur.
 - Devletçilik ilkesine uygun olmalıdır.
 - Okulumuz iş piyasasına kalifiyeli eleman yetiştirdiği için, çevrede bulunan işyerlerinin de gerekli harcamalar için destek vermesi gerektiğini düşünüyorum.
-

Tablo 4.46. “Tamamen Ticaret ve Sanayi Odaları Tarafından Karşılanmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri

Yanıtlar

-
- Mezunlarımız sanayide teknisyen olarak çalışacak, dolayısı ile ticaret ve sanayi odaları sorumlu olmalıdır.
 - Sanayi odaları ve ticaret odaları okullara vereceği desteğin ne kadar çok olursa öğrencilerin yeterliliklerinin çoğalacağını bilir. Bu okuldan mezunların kendi üyelerince işe alınacağını bilir ve ona göre hareket eder.
 - Özellikle mesleki ve teknik (üretim odaklı) liselerde yetiştirilen öğrenci ve mezunlar üretimde yer alacağını düşünerek özel sektör sivil toplum kuruluşlarının okuldaki (atölyelerdeki) donanım, teknik gezi, usta giderleri, amortisman giderleri gibi kalemlerde ticaret ve sanayi odalarının % 100 desteği olmalı.
-

Tablo 4.47. “Tamamen Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılanmalıdır” Seçeneğini İşaretleyenlerin Görüşleri

Yanıtlar

-
- Özel sektör hangi iş için eleman istiyorsa o yönde insan yetiştirir. Alınacak malzemeler o amaca uygun olur.
 - Meslek liseleri özel sektöre ara eleman yetiştirdiği için masrafları özel sektör tarafından karşılanmalı.
-

Tablo 4.48. “Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Öğrencilerin Ana-Babaları Tarafından Karşılanmalıdır” Seçeneğini İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri

Yanıtlar

-
- Okulun bulundukları yere göre ihtiyaç listesi farklıdır. Bir okulda olması gereken, diğer okulda önemsenmeyebilir. Standart harcama devlet tarafından, diğer kısım anne-baba tarafından karşılanmalıdır.
 - Devletin mesleki ve teknik liseleri için harcama kalemi olmalıdır. Komisyonlarda olduğu gibi...
-

Tablo 4.49. İki Seçenek İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri

“Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır” ile “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

- Meslek lisesi öğrenimi olduğu için özel sektör ile iç içe bir çalışma olmalıdır. Teknolojiye uyum sağlayan çalışmalar için, özel sektör çalışanlarıyla işbirliği ile olmalıdır. Devlet ve özel sektör eş zamanlı olmalıdır.
- Devletin kaynaklarını tamamen meslek liselerine yönelik eksikleri ve bina giderlerine göndermenin yanında, Avrupa standartlarında projeler üretilmesine yöneltilmesi gerekir.
- Özel sektörün alandan beklentileri belirlenerek teknik destek alınmalı ve eksik kalan noktaları devlet tarafından karşılanmalıdır.

“Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır” ile “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

- Ailelerin eğitime maddi olarak katkı sağlamaları, eğitimin hem aileler hem de öğrenciler açısından önemsenmesini sağlar.
- Anne-babalar bu sürece katkı sağlamalılar ki öğrenciler ailesinin parasıyla alınmış bir okul araç-gerecine zarar vermesin.
- Ailelerin eğitime maddi olarak da katkı sağlamaları, eğitimin hem aileler hem de öğrenciler açısından daha önemsenmesini sağlar.

“Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” ile “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

- Devlet, işverenlere verdiği desteği, öğrenci başına okullara vermeli. Zaten öğrenci, çalışarak işverene katkı sağlamaktadır. Asıl, okullar gelirden mağdurdur.
- Devlet, işverenlere verdiği desteği, öğrenci başına okullara vermeli. Zaten öğrenci, işyerinde bir işçi gibi çalışarak katkıda bulunmaktadır.
- MEB ve özel şirketler (Türkiye’de her yerde faaliyet gösteren) tarafından yapılması için yasa çıkarılmalıdır.
- Avrupa’da mesleki ve teknik liselerin olanaklarının çok olması, özel şirketlerin de yatırım yapmasından geçiyor.
- Para sıkıntısı, ödenek sıkıntısı, okullarımızda hat safhadadır. Araç-gereçler MEB tarafından yenilenmelidir. Öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif etkinlikleri de desteklenmeli. Kendilerine özgüven sağlanması için de 1.300 öğrenci, 150 öğretmen ve bölge halkı için kapalı spor salonu ile konferans salonu yapılmalı. Ayrıca okul pansiyonu 150 kişilik yapılarak, parası yetersiz olan öğrencilere destek olunmalı. Meslek sahibi yapılmalıdır.

“Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” ile “Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

- Özel sektörün de materyal olarak meslek liselerini desteklemesi gerekiyor.
- Eğitim bir bütün olarak ele alınmalı. Devlet, belediyeler, özel sektörler ve aileler okullara destek olmalıdır.

– Amaç, teknik eleman yetiştirmekse, kaliteli eleman yetiştirmek için bu birimlerin teknik okulları desteklemesi, kaliteli istihdam için önem arz etmektedir.

“Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır” ile “Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

– Devlet tarafından karşılanırsa işlem zamanında yapılır.

“Tamamen özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” ile “Yarısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır” işaretleyen öğretmenlerin görüşleri:

– Öğrencilerimizin çoğu özel sektörde istihdam edilmektedir. Özel sektör ne kadar çok yatırım yaparsa, mesleki kalite ve güvence artar, ülke kazanır.

– Okul yönetimi ile özel sektörün sürekli iletişimde kalarak, harcamalar için bağış ve destek bulmaları gerekir.

Tablo 4.50. *İkiden Fazla Seçenek İşaretleyen Öğretmenlerin Görüşleri*

Yanıtlar

- Tüm kurumlar okullara destek vermelidir.
- Devlet ve belediye – özel sektör – vakıflar, ortak hareket etmeli, harcamalar birlikte finanse edilmelidir.
- Devletin her alana yetişmesi olanaklı olmadığından, iş adamları, sanayi odaları ve belediyeler destek olmalıdır.
- Devlet merkezli olmak üzere, diğer kurum ve paydaşlarla yardımlaşarak gerekli mali giderlerin karşılanması gerekmektedir.
- Öğrencilerin parasal gücü yeterli olsa, özel okulda daha iyi bir eğitim alma şansları olur. Ama olmadığı için bunu gerekli kurum ve kuruluşlar karşılamalıdır.
- Devlet tarafından yetmeme durumunda, özel sektör ve yardımlarla desteklenmeli. Gelir getirecek kaynaklar bulunmalıdır.

Tablo 4.51. *“Tamamen Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden) Karşılanmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri*

Yanıtlar

- Y10: Harcamaların aksamadan yürütülmesi için gelirlerin düzenli ve zamanında aktarımını ancak devlet yapabilir.
- Y11: Eğitimin özeli olmaz.
- Y1: Eğitim parasız olmalıdır.
- Y24: Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde temrindik malzemelerinin temini ve maliyeti yüksek olduğundan ve gereksinim duyulduğunda alınması gerektiğinden devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Y43: Her okulun giderleri doğrultusunda bakanlık bütçesinden ödenek gönderilmelidir.
- Y44: Yöneticilerin istediği faaliyetleri yapmak için okul idaresi ya da öğretmenler para arayışına girmemeli. Toplumdaki değerleri düşüyor.
- Y36: Özel sektör bağış konusuna sıcak bakmamakta ve okul yöneticilerini ciddiye almamaktadır. Velilerin ekonomik durumu kötü olduğundan da bağış alınamamaktadır.

Merkezi yönetim karşılarsa okulun saygınlığı artar.

– Y42: Özel sektör karşılarsa patron gibi davranır öğretmenlere. Aileler karşılarsa kıyasıya rekabet ederler ve şımarık hazıra alışan yeni nesil yetişebilir. Fırsat ve imkân eşitliği ilkesine göre merkezi yönetim karşılamalıdır. Okullar ticarethane değildir.

Tablo 4.52. *“Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Özel Sektör (İş İnsanları) Tarafından Karşılanmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri*

Yanıtlar

– Y17: Kaliteli bir işçiye sahip olmak için özel sektör ve devletin birlikte hareket etmesi gerektiğine inanıyorum.

– Y16: Özel sektörle ortaklaşa çalışarak gerekli devlet desteğiyle piyasa şartların uygun eleman yetiştirilebilir.

– Y19, Y29, Y25, Y20: Okulun imkânlarının artması, teknolojik aletlerin daha modern ve yeterli miktarda olması özel sektöre eleman (çalışan) yetiştiren Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinin ilerlemesine ve daha kaliteli eleman yetişmesine olanak sağlayacaktır. Bu yüzden devlet desteğinin yanında özel sektör de destek olmalıdır.

Tablo 4.53. *“Yarısı Devlet Tarafından (Merkezi Yönetim Bütçesinden), Yarısı Belediyeler Tarafından Karşılanmalıdır” Yanıtı Veren Yöneticilerin Görüşleri*

Yanıtlar

– Y13: “Devlet anlık ve acil ihtiyaçlarda hızlı para aktarımı yapamayabilir. Büyük ve aciliyeti olmayan giderler devlet bütçesinden, daha küçük ve anlık yapılması gereken işler için belediyeden karşılanması uygun olur.”

Tablo 4.54. *İkiden Seçenek İşaretleyen Veren Yöneticilerin Görüşleri*

“Meslek lisesinin türüne göre devlet, özel sektör, belediye, vakıf... (Diğer bölümüne yazılmış.)” yanıtı verenin yanıtı:

– Y7: Döner sermayeye sahip olmayan okulların merkezi bütçeden daha fazla miktar almasını ve bazı bölümlerin özel sektörde karşılığının olmamasını gerektirir.

“Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.”, “Tamamen belediye tarafından karşılanmalıdır.”, “Tamamen özel sektör tarafından (iş insanları) karşılanmalıdır.” seçeneklerinin işaretleyen yanıtı:

– Y6: Sanayi kuruluşları, belediyeler, odalar, STK’ler ve devlet destek olmalıdır.

Tablo 2. Mesleki ve Teknik Lisesi Öğretmen Sayısı

(Kadrosu bu okulda ya da başka bir okulda olabilir, fiilen bu okulda derse giren tüm öğretmenler yazılmıştır. Okul yöneticileri de dahil edilmiştir).

Öğretim Yılı	Kadın			Erkek			Toplam			Öğretmen Başına Düşen Öğrenci
	Kadrolu	Ücretli	Toplam	Kadrolu	Ücretli	Toplam	Kadrolu	Ücretli	Toplam	
2018-19										
2019-20										
2020-21										

Tablo 3. Mesleki ve Teknik Lisesi Derslik ve Şube Sayısı

Öğretim Yılı	Derslik Sayısı	Şube Sayısı	Atölye Sayısı	Derslik Başına Öğrenci	Şube Başına Öğrenci
2018-19					
2019-20					
2020-21					

Tablo 4. Mesleki ve Teknik Lisesinin Gelir Kaynakları (TL)

Gelir Türü	2018-19	2019-20	2020-21
Bağışlar (Kişilerce, Kurumlarca, İşletmelerce, Yapılan Her Türlü Gönüllü Bağış)			
Okul Binasını ve Arazisini İşletme / Kira Geliri (düğün, nişan, otopark vb - meyve ağaçları vb)			
Okulun Halı Sahasını ve Kapalı Spor Salonunu İşletme / Kira Geliri			
Kantin İşletme / Kira Geliri			
Döner Sermaye Geliri (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar)			
Sosyal Etkinlik Gelirleri (tiyatro, çay, kermes, gün, gece vb)			
Zorunlu Masraflar İçin Öğrencilerin Ailelerinden Alınan Paralar			
Okul Bünyesindeki Anasınıfı Öğrencilerinin Ailelerinin Ödediği Para			
Çocuk Kulübü Geliri			
Öğrencileri Sınavlara Hazırlama Kursları ve Deneme Sınavları Gelirleri			
Tarihi ve Turistik Yörelere Düzenlenen Gezilerden Elde Edilen Gelirler			
Kaynak Kitap (yardımcı ders kitabı) ve Dergi Satışlarından Elde Edilen Gelirler			
Öğrenci Kıyafeti / Okul Arması Satış Gelirleri			
Proje Geliri (AB Projeleri, TÜBİTAK Projeleri vb)			
Spor Kulübü (Kolu) Parası			
Atık Ders Kitabı ve Kağıt Satışından Elde Edilen Gelirler			
.....			
.....			
TOPLAM			

Tablo 5. Mesleki ve Teknik Lisesinin Gider (Harcama) Alanları (TL)

Harcama Alanı (Gider Türü)	2018-19	2019-20	2020-21
Personel Giderleri (yönetici, öğretmen, usta öğretici – maaş, ek ders, tazminat vb)			
Yardımcı Personel Giderleri (memur, hizmetli, işçi, güvenlik vb – maaş, fazla çalışma vb)			
Enerji (odun, kömür, petrol, doğalgaz, elektrik vb)			
Su			
Temizlik Malzemeleri			
İletişim (telefon, faks, internet, mektup vb) ve Ulaşım			
Eğitim Araçları Satın Alma ve Bakım-Onarımı (laboratuvar malzemeleri, bilgisayar, yazıcı, öğrenci sırası, spor malzemeleri vb)			
Uygulama Dersleri İçin Temrinlik Malzeme Alımı			
Kitap-Kırtasiye Alımı			
Bina ve Tesislerin Bakımı-Onarımı (tamirat, boya-badana, çevre düzenlemesi, tadilat vb)			
Donatım (mobilya, döşeme, mutfak, bahçe, yangın malzemeleri vb)			
Sosyal Etkinlikler (tiyatro, folklor, spor, tören, ağırlama vb)			
Öğrencilere Yapılan Sosyal Yardımlar (burs vb)			
Yayın ve Basım Giderleri (okul gazetesi-dergisi vb)			
Taşınmalı Eğitim Öğrencilerinin Ulaşım ve Beslenme Giderleri			
Yatılı Öğrencilerin Barınma, Beslenme ve Sağlık Giderleri			
3308 Sayılı Yasa Gereğince Ödenen Sigorta Primleri			
Çıraklık ve Yaygın Eğitim Hizmetleri			
.....			
TOPLAM			

Milli eğitim müdürlüğü, il özel idaresi, belediye, tarafından karşılanan giderler de (yakacak, su, elektrik, hizmetli maaşı,) yazılacak. Okulunuz bütçesinden değil de başka bir kurum bütçesinden karşılanırsa bile, bunlar okulunuzun giderleridir. Bunlara ilişkin % 100 kesin rakamlara ulaşamıyorsa, % 90 tahminle yazılabilir.

Tablo 6. Mesleki ve Teknik Lisesinde Öğrenci Başına ve Öğretmen Başına Düşen Harcama (TL)

Öğretim Yılı	Öğrenci Başına Yıllık Ortalama Harcama	Öğretmen Başına Yıllık Ortalama Harcama	Öğretmen Başına Aylık Ortalama Harcama
2018-19			
2019-20			
2020-21			

Öğrenci Başına Yıllık Ortalama Harcama = $\frac{\text{Toplam Harcama (Tablo 5'in Son Satır)} }{\text{Toplam Öğrenci Sayısı (Tablo 1'in Sağdan 4. Sütunu)}}$

Öğretmen Başına Yıllık Ortalama Harcama = $\frac{\text{Personel Harcamaları (Tablo 5'in 1. Satır)} }{\text{Toplam Öğretmen Sayısı (Tablo 2'nin Sağdan 2. Sütunu)}}$

Ek 3. Öğretmen Anketi
MESLEKİ ve TEKNİK LİSELERİN FİNANSAL KAYNAKLARI ve YÖNETİMİ
ÖĞRETMEN ANKETİ

BÖLÜM 1

Aşağıda görev yapmakta olduğunuz okula ilişkin sorular bulunmaktadır. Size uygun olan seçenek için, parantezin içine (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Okulunuzun türü: () Devlet () Özel
3. Branşınız:
4. Meslekteki çalışma süreniz (yıl):
5. Okulunuzda Bulunan Alan/lar:
 - () Adalet
 - () Bilişim Teknolojileri
 - () Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı
 - () Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
 - () El Sanatları Teknolojisi
 - () Elektrik - Elektronik Teknolojisi
 - () Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri
 - () Gıda Teknolojisi
 - () Grafik ve Fotoğraf
 - () Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri
 - () Harita - Tapu - Kadastro
 - () İnşaat Teknolojisi
 - () Kabin Memurluğu
 - () Kimya Teknolojisi
 - () Konaklama ve Seyahat Hizmetleri
 - () Makine ve Tasarım Teknolojisi
 - () Matbaa Teknolojisi
 - () Metal Teknolojisi
 - () Mobilya ve İç Mekân Tasarımı

- () Moda Tasarım Teknolojileri
- () Motorlu Araçlar Teknolojisi
- () Muhasebe ve Finansman
- () Pazarlama ve Perakende
- () Pilotaj
- () Plastik Sanatlar
- () Sağlık Hizmetleri
- () Sivil Havacılık Yer Hizmetleri
- () Tarım
- () Tekstil Teknolojileri
- () Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme
- () Uçak Bakım
- () Ulaştırma Hizmetleri
- () Yenilenebilir Enerji Teknolojileri
- () Yiyecek - İçecek Hizmetleri
- () Diğer (lütfen yazınız):

BÖLÜM 2

Okulunuzun Gelir Kaynaklarına ve Harcamalarına İlişkin Sorular

Aşağıda, görev yapmakta olduğunuz okulun gelir kaynaklarına ve harcamalarına ilişkin sorular bulunmaktadır. Size uygun olan seçeneğe “X” koyunuz.

1) Okulunuz, aşağıdaki gelir kaynaklarından hangilerine sahiptir ve miktarı nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Gelir Türü

- ☐ Öğrencilerin ana-babalarının yaptığı para bağışı
- ☐ Çevredeki iş insanlarının (özel sektörün) yaptığı para bağışı
- ☐ Öğrenci ulaşım araçları sahiplerinin yaptığı para bağışı
- ☐ Üniversite sınavına hazırlık dershanelerinin yaptığı para bağışı
- ☐ Döner sermayeden elde edilen gelirler
- ☐ Kantin kira geliri
- ☐ Kantin işletme geliri (kantini kendi işleten okullar için)
- ☐ Okul kooperatifi geliri
- ☐ Okula ait arazinin kira geliri
- ☐ Okula ait araziye ekip-dikme vb işlerden elde edilen gelir
- ☐ Okul bahçesini otopark olarak işletmekten elde edilen gelirler
- ☐ Zorunlu gereksinimler için öğrencilerin ana-babalarından alınan paralar (cam kırılması, fotokopi makinesinin bozulması, kapı-pencere kollarının kırılması vb için)
- ☐ Her yarıyılının başında öğrencilerden (ana-babalarından) alınan paralar (sınıf kaydı, öğretmen seçimi adıyla)
- ☐ Sosyal etkinliklerden (çay, kermes, yılsonu gecesi, sergi vb) elde edilen gelirler
- ☐ Okul-aile birliği aidatı
- ☐ Destekleme ve yetiştirme kursu gelirleri
- ☐ Öğrenciler liseye kayıt olurken alınan paralar (kayıt parası adıyla)
- ☐ Öğrenciler mezun olurken alınan paralar (diploma parası adıyla)
- ☐ Deneme sınavı paralarından kalan paylar
- ☐ Merkezi sistem sınavlarına başvuruda alınan paylar
- ☐ Kaynak kitap satışından elde edilen gelirler
- ☐ Dergi satışından elde edilen gelirler
- ☐ Okul kıyafeti satışından elde edilen gelirler
- ☐ Bayram kıyafeti satışından elde edilen gelirler
- ☐ Okul arması satışından elde edilen gelirler

-
- () Fotokopi gelirleri
-
- () Fotoğraf gelirleri
-
- () Spor Kulübü parası
-
- () Sorumluluk sınavlarından elde edilen gelirler
-
- () Bakanlığın temizlik ve kırtasiye ödenekleri
-
- () Belediyelerin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Sivil toplum örgütlerinin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Vakıfların verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Kamu kurumlarının (Gençlik ve Spor Müdürlüğü, Turizm Müdürlüğü, Kültür Müdürlüğü vb) verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Ticaret Odasının verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Sanayi Odasının verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Özel sektör işletmelerinin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Diğer (lütfen yazınız):
-
-
- () Diğer (lütfen yazınız):
-
-
-
-

2) Bu gelirler ne şekilde elde edilmektedir?

- () Okul yönetiminin çabalarıyla elde edilmektedir.
- () Okul-aile birliğinin çabalarıyla elde edilmektedir.
- () Öğretmenlerin çabalarıyla elde edilmektedir.
- () Diğer :

3) Bu gelirler ile okulunuzun günlük eğitsel gereksinimlerini karşılayabiliyor musunuz?

- () Evet, % 1 - 20 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 21 - 40 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 41 - 60 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 61 - 80 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 81 - 100 karşılayabiliyoruz.
- () Hayır, karşılayamıyoruz.

4) Okulunuzun elde ettiği gelirlerin kullanımına ilişkin karar verme sürecinde yer alıyor musunuz?

- () Evet
 () Kısmen
 () Hayır

5) (Dördüncü soruya verdiğiniz yanıt “hayır” ya da “kısmen” ise) Sizce bu süreçte rolünüz nasıl olmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6) Okulunuzda yapılan harcamaların önceliklerini belirleyen etmenler nelerdir?
 (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- () Öğrencinin akademik başarısını yükseltmek
 () Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak
 () Öğretmenlerin eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamak
 () Öğretmenlerin okul için isteklerini yerine getirmek
 () Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak
 () Velilerin isteklerini yerine getirmek
 () Okulun çevredeki statüsünü yükseltmek
 () Okulun bakımı ve onarımı yapmak
 () Okul temizliğini ve bahçe düzenlemesini yaptırmak
 () Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak
 () Harcamanın aciliyeti
 () Harcamanın maliyeti
 () Diğer

7) Okulunuzda yapılan harcamaların öncelikleri, olması gereken gibi midir? Değilse sizce nasıl olmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

8) Sizce mesleki ve teknik liselerin harcamaları, nereden ve hangi oranda karşılanmalıdır?

- () Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.
- () Tamamen özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarıısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarıısı öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarıısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarıısı vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- () Diğer (lütfen yazınız):

.....

9) Seçmiş olduğunuz maddeye ilişkin görüşlerinizi birkaç cümle ile anlatınız:

.....

.....

Ek 4. Yönetici Anketi
MESLEKİ ve TEKNİK LİSELERİN FİNANS KAYNAKLARI ve YÖNETİMİ
YÖNETİCİ ANKETİ

BÖLÜM 1

Aşağıda görev yapmakta olduğunuz okula ilişkin sorular bulunmaktadır. Size uygun olan seçenek için parantezin içine (X) işareti koyunuz.

1. Okulunuzun Türü: () Devlet () Özel

2. Okulunuzda Bulunan Alan/lar:

- () Adalet
- () Bilişim Teknolojileri
- () Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı
- () Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
- () El Sanatları Teknolojisi
- () Elektrik - Elektronik Teknolojisi
- () Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri
- () Gıda Teknolojisi
- () Grafik ve Fotoğraf
- () Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri
- () Harita - Tapu - Kadastro
- () İnşaat Teknolojisi
- () Kabin Memurluğu
- () Kimya Teknolojisi
- () Konaklama ve Seyahat Hizmetleri
- () Makine ve Tasarım Teknolojisi
- () Matbaa Teknolojisi
- () Metal Teknolojisi
- () Mobilya ve İç Mekân Tasarımı
- () Moda Tasarım Teknolojileri
- () Motorlu Araçlar Teknolojisi
- () Muhasebe ve Finansman
- () Pazarlama ve Perakende
- () Pilotaj

- ☐ Plastik Sanatlar
- ☐ Sağlık Hizmetleri
- ☐ Sivil Havacılık Yer Hizmetleri
- ☐ Tarım
- ☐ Tekstil Teknolojileri
- ☐ Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme
- ☐ Uçak Bakım
- ☐ Ulaştırma Hizmetleri
- ☐ Yenilenebilir Enerji Teknolojileri
- ☐ Yiyecek - İçecek Hizmetleri
- ☐ Diğer (lütfen yazınız):

3. Öğrencilerinizin Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri:

- ☐ 1 - 2.826 TL arası (asgari ücret ve altı)
- ☐ 2.827 - 5.000TL arası
- ☐ 5.001 - 7.500TL arası
- ☐ 7.501 - 10.000 TL arası
- ☐ 10.000 TL ve üzeri

BÖLÜM 2

Okulunuzun Gelir Kaynaklarına ve Harcamalarına İlişkin Sorular

Aşağıda, görev yapmakta olduğunuz okulun gelir kaynaklarına ve harcamalarına ilişkin sorular bulunmaktadır. Size uygun olan seçeneğe “X” koyunuz.

1) Okulunuz, aşağıdaki gelir kaynaklarından hangilerine sahiptir ve miktarı nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Gelir Türü	Yılda Ortalama Kaç TL?
☐ Öğrencilerin ana-babalarının yaptığı para bağıışı	
☐ Çevredeki iş insanlarının (özel sektörün) yaptığı para bağıışı	
☐ Öğrenci ulaşım araçları sahiplerinin yaptığı para bağıışı	
☐ Üniversite sınavına hazırlık dershanelerinin yaptığı para bağıışı	
☐ Döner sermayeden elde edilen gelirler	
☐ Kantin kira geliri	
☐ Kantin işletme geliri (kantini kendi işleten okullar için)	
☐ Okul kooperatifi geliri	
☐ Okula ait arazinin kira geliri	
☐ Okula ait araziye ekip-dikme vb işlerden elde edilen gelir	
☐ Okul bahçesini otopark olarak işletmekten elde edilen gelir	
☐ Zorunlu gereksinimler için öğrencilerin ana-babalarından alınan paralar (cam kırılması, fotokopi makinesinin bozulması, kapı-pencere kollarının kırılması vb için)	
☐ Her yarıyılın başında öğrencilerden (ana-babalarından) alınan paralar (karne parası adıyla)	
☐ Sosyal etkinliklerden (çay, kermes, yıl sonu gecesi, sergi vb) elde edilen gelirler	
☐ Okul-aile birliği aidatı	
☐ Destekleme ve yetiştirme kursu gelirleri	
☐ Öğrenciler liseye kayıt olurken alınan paralar (kayıt parası adıyla)	
☐ Öğrenciler mezun olurken alınan paralar (diploma parası adıyla)	
☐ Deneme sınavı paralarından kalan paylar	
☐ Merkezi sistem sınavlarına başvuruda alınan paylar	
☐ Kaynak kitap satışından elde edilen gelirler	
☐ Dergi satışından elde edilen gelirler	
☐ Okul kıyafeti satışından elde edilen gelirler	
☐ Bayram kıyafeti satışından elde edilen gelirler	

-
- () Okul arması satışından elde edilen gelirler
-
- () Fotokopi gelirleri
-
- () Fotoğraf gelirleri
-
- () Spor Kulübü parası
-
- () Sorumluluk sınavlarından elde edilen gelirler
-
- () Bakanlığın temizlik ve kırtasiye ödenekleri
-
- () Belediyelerin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Sivil toplum örgütlerinin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Vakıfların verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Kamu kurumlarının (Gençlik ve Spor Müdürlüğü, Turizm Müdürlüğü, Kültür Müdürlüğü vb) verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Ticaret Odasının verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Sanayi Odasının verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Özel sektör işletmelerinin verdiği parasal ve parasal olmayan destekler
-
- () Diğer (lütfen yazınız):
-
-
- () Diğer (lütfen yazınız):
-
-

2) Bu gelirler ile okulunuzun günlük eğitsel gereksinimlerini karşılayabiliyor musunuz?

- () Evet, % 1 - 20 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 21 - 40 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 41 - 60 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 61 - 80 karşılayabiliyoruz.
- () Evet, % 81 - 100 karşılayabiliyoruz.
- () Hayır karşılayamıyoruz.

**3) Okulunuza parasal kaynak sağlama sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
(Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- ☐ Eğitimin finansmanının merkezi yönetim bütçesinden karşılanması
- ☐ Bütçe yönetiminde okul yöneticisine yetki verilmemesi
- ☐ Okul-Aile Birliğinin yeterli kaynak yaratamaması
- ☐ Ekonomik fırsatların ve olanakların eşit olmaması (okuldan okula farklılaşması)
- ☐ Okulun parasal kaynaklarının süreklilik içermemesi
- ☐ Okula yapılan bağışların yetersiz olması
- ☐ Okula yapılan bağışların, gereksinim duyulan zamanda yapılmaması
- ☐ Okula bağış yapanların olumsuz tutumları ve beklentileri
- ☐ Okulun, alt sosyo-ekonomik düzeydeki mahallede bulunması ve bu nedenle mahalle halkının parasal destek olamaması
- ☐ Okulun gereksinim duyduğu zamanda, Bakanlıktan para gönderilmemesi
- ☐ Okulun zorunlu masrafları için öğrencilerden (ailelerinden) para istenildiğinde, olumsuz durumlar yaşanması
- ☐ Okulun zorunlu masraflarına bazı velilerin katılmaması, “Nasıl olsa diğer veliler katılıyor” şeklinde bir düşünceye sahip olmaları (bedavacılık)
- ☐ Okulda döner sermaye işletmesinin (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar) olmaması
- ☐ Okuldaki döner sermaye işletmesi gelirinin (diğer okul ve kurumlar için yapılan çalışmalar) çok az olması
- ☐ Okuldaki yönetici ve öğretmenler tarafından proje (AB Projeleri, TÜBİTAK Projeleri vb) yapılmaması ve bu nedenle proje gelirimizin olmaması
- ☐ Okulda kantinin olmaması ve bu nedenle işletme / kira gelirimizin olmaması
- ☐ Okul kantinini kiraya verme sürecinde üst yönetimden baskı yapılması
- ☐ Okulumuzda halı saha ya da kapalı spor salonunun olmaması ve bu nedenle işletme / kira gelirimizin olmaması
- ☐ Diğer

.....

☐ Diğer

.....

4) Okulunuza sağladığınız parasal kaynakları harcama sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Piyasada malzeme maliyetlerinin yüksek olması
- ☐ Okul gereksinimlerinin yerinde saptanmaması
- ☐ Fiziksel yapının yıpranma maliyetinin hesaplanmaması
- ☐ Okulda kullanılan makinelerin yıpranma maliyetinin, milli eğitim müdürlükleri tarafından hesaba katılmaması ve bu maliyetin çevredeki yardımsever kişiler tarafından karşılanması
- ☐ Bazı velilerin önyargılı olması, okul yöneticilerinin kendi hesaplarına para aktardıklarını düşünmeleri
- ☐ Okul yöneticisinin harcama yetkisinin sınırlı olması
- ☐ Okul yöneticilerine “bütçe yönetimi” konusunda eğitim verilmemesi
- ☐ Okul yöneticisi ile okul-aile birliği başkanı arasında görüş farklarının olması
- ☐ Okul yöneticisinin yaşam biçimi ve vizyonu (okula, bazı yöneticilerin 1. kalite malzeme alması, bazı yöneticilerin 2. kalite malzeme alması gibi).
- ☐ Okula büyük miktarda malzeme alınacağı zaman, üst yönetimden baskı gelmesi
- ☐ Bakanlıktan bir bütçe tertibi için gelen paranın, bir başka bütçe tertibi için kullanılamaması
- ☐ Milli eğitim müdürlüklerine belli bir oranda ödeme yapılması
- ☐ Diğer
- ☐ Diğer

5) Okulunuzda yapılan harcamaların önceliklerini belirleyen etmenler nelerdir? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Öğrencinin akademik başarısını yükseltmek
- ☐ Öğrencinin işgücü piyasasına uygun yetiştirilmesini sağlamak
- ☐ Eğitim materyallerindeki eksiklikleri tamamlamak
- ☐ Okulun çevredeki statüsünü yükseltmek
- ☐ Okulun bakımı ve onarımı yapmak
- ☐ Okul temizliğini ve bahçe düzenlemesini yaptırmak
- ☐ Okuldaki teknolojik aletlerin bakımını ve onarımını yaptırmak
- ☐ Harcamanın aciliyeti
- ☐ Harcamanın maliyeti
- ☐ Diğer

6) Sizce mesleki ve teknik liselerin harcamaları, nereden ve hangi oranda karşılanmalıdır?

- () Tamamen devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden) karşılanmalıdır.
- () Tamamen özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarıısı özel sektör (iş insanları) tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesinden), yarıısı öğrencilerin ana-babaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen ticaret ve sanayi odaları tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- () Tamamen sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarıısı belediyeler tarafından karşılanmalıdır.
- () Yarıısı devlet tarafından (merkezi yönetim bütçesi), yarıısı vakıflar tarafından karşılanmalıdır.
- () Diğer (lütfen yazınız):
-

7) Seçmiş olduğunuz maddeye ilişkin görüşlerinizi birkaç cümle ile anlatınız:

.....

.....

.....

.....